

ӨРЛЕУ Үздіксіз білім жаршысы ӨРЛЕУ Вести непрерывного образования

№3(14)/2016

Шілде-тамыз-қыркүйек

2013 жылдан бастап шығады
Жылына 4 рет шығады

Июль-август-сентябрь

Издается с 2013 года
Выходит 4 раза в год

*Меншік иесі – «Өрлеу» біліктілікті арттыру ұлттық орталығы» АҚ филиалы
Қарағанды облысы бойынша педагогикалық қызметкерлердің біліктілігін арттыру институты
Собственник – Филиал АО «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу»
Институт повышения квалификации педагогических работников по Карагандинской области*

Бас редактор – Главный редактор
С.Д.МУКАНОВА,
доктор педагогических наук

Бас редактордың орынбасары
А.А.Мухатаев, канд.пед.наук, доцент

Редакция алқасы – Редакционная коллегия

Г.К. Ахметова	доктор пед. наук, профессор
У.М.Бахтикиреева	доктор филол. наук, профессор (Россия)
М.Ж. Жадрина	доктор пед. наук, профессор
Ж.Ж.Наурызбай	доктор пед. наук, профессор
М.Н. Сарыбеков	доктор пед. наук, профессор
С.Т. Каргин	доктор пед. наук, профессор
Б.А. Жетписбаева	доктор пед. наук, профессор
А.К. Кусаинов	доктор пед. наук, профессор
С.К. Исламгулова	доктор пед. наук, доцент
Л.В. Моисеева	доктор пед. наук, профессор (Россия)
К. Абдикалыков	канд. пед. наук, отв. секретарь
А.Ж. Мырзахметова	канд. ист. наук, отв. секретарь

Басуға 15.09.2016 ж.
қол қойылды.
Пішімі 60x84 1/8.
Офсеттік қағазы.
Көлемі 8,75 б.т.
Таралымы 300 дана.
Бағасы келісім бойынша.
Тапсырыс №301

Подписано в печать 15.09.2016 г.
Формат 60x84 1/8.
Бумага офсетная.
Объем 8,75 п.л.
Тираж 300 экз.
Цена договорная.
Заказ №301

Беттеген:
А.А.Разбеков

Адрес редакции: 100019, г. Караганды, ул. Жанибекова, 42
Тел.: +7 7212 41-68-59; **факс:** +7 7212 41-70-10.
Адрес сайта: orleu-krg.kz **E-mail:** ipk.karaganda@mail.ru

Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігімен тіркелген
03.05.2013 ж. №13605-Ж мерзімді баспасөз басылымды тіркеуге қойылғаны туралы куәлік
Зарегистрирован Министерством культуры и информации Республики Казахстан.
Свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания №13605-Ж от 03.05.2013 г.
© Филиал АО «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу»
Институт повышения квалификации педагогических работников по Карагандинской области, 2013

ЫҚПАЛДАСУ ҚЫРЛАРЫ: ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ

ГРАНИ ИНТЕГРАЦИИ: НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ

АБДЫҚАЛЫҚОВ Қ. Оқушылардың медиа-ақпарат мазмұнын саналы бағалау мәдениетін қалыптастыру.....	4
ДЗЮБА И.А. Дистанционная образовательная среда как фактор обеспечения качества непрерывного педагогического образования.....	10
ZHANARK KREKESHEVA. A critical evaluation of online and e-learning educational assessment method: electronic portfolios.....	15
СЫЗДЫКОВА А.И. Орта білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында «АКТ» және «Информатика» пәндерін оқытуда қолданылатын педагогикалық әдіс-тәсілдер.....	24
ФИЛИНОВА Н.А., ТАШЕТОВА С.С. Информатизация образования в Республике Казахстан: основные приоритеты.....	29

АШЫҚ АУДИТОРИЯ: ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ТӘЖІРИБЕДЕН -

ОТКРЫТАЯ АУДИТОРИЯ: ИЗ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПРАКТИКИ

AKULBEKOVA N.Z. Applicable issues of development of students' reading literacy.....	35
KAPRAN A.S. The development of motivation for the physics during CLIL school course.....	40
АБЗАЛБЕК Л.С. Қазақ тілі пәнін проблемалық оқыту технологиясы.....	44
ЖАНУЛ А.М. «Энергия және экология» қолданбалы курсының нәтижелерін практикаға енгізудің мүмкіндіктері.....	49
ЕСЕНТУРЕЕВА Г.Д., ӘКІМБАЕВ Б.Ә. Білім мазмұнын жаңарту аясында ғылыми-жаратылыстану пәндерінен жобалық жұмыстардың тапсырмаларын орындау.....	56
ҚОСЫБАЕВА У.А., ШЕГИРОВА Д.К., МАМЫТОВА Ә.Е. Математика пәнінен өткізілетін онлайн сабақтардың әдістемелік негіздері.....	60
МАГАВЬЯНОВА К.С. Опыт внедрения мультимедийных технологий в профилактике правонарушений и преступлений среди подростков.....	64
НОВОПАШИНА С.А. Использование информационных технологий на уроках экономики в средней школе.....	69
СУЛЕЙМЕНОВ М.Б. Қазақстан Республикасында орта білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында қазақ тілін оқытудың әдістемесі.....	74

БІЛІКТІЛІКТІ АРТТЫРУ ЖҮЙЕСІНДЕ ПЕДАГОГТЫҢ КӘСІБИ ДАМУЫ

ПРОФЕССИОНАЛЬНОЕ РАЗВИТИЕ ПЕДАГОГА В СИСТЕМЕ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ

ВЛАДИМИРОВА Г.Е. Использование систем машинного перевода при подготовке учителей иностранного языка.....	79
ИБРАГИМОВА Г.К., МАМЕРХАНОВА Ж.М. Об исследовании образовательных потребностей учителя на этапе повышения квалификации педагогических кадров в рамках обновления содержания среднего образования Республики Казахстан.....	83
МУСТАФИНА А.С., ДЕРЕВЯНКИН А.В. Использование интерактивного образовательного портала в сопровождении и мониторинге профессионального развития педагогов в посткурсовой период.....	88
ПУЧКОВСКАЯ Т.О. Современные технологии повышения квалификации педагогов в условиях высокотехнологичной образовательной среды.....	92
ШАДЕТОВА А.К. Бастауыш сынып мұғалімдерінің біліктілігін арттыру – кәсіби құзыреттілігін дамыту.....	96
УТЕГЕНОВА А.С. Ақпараттық технологияларды жоғары техникалық білім беруге қолданудың тиімді жолдары.....	100

АҚПАРАТТЫҚ ШОЛУ - ИНФОРМАЦИОННЫЙ ОБЗОР

БИГЕЛЬДИНОВА Б.Н. Об участии в летней методологической школе по проблемам развития образования в контексте становления будущей общечеловеческой цивилизации.....	104
BRITISH COUNCIL АҒЫЛШЫН ТІЛІНІҢ ЖАТТЫҒУЛАРЫ - ЗАДАНИЯ ПО АНГЛИЙСКОМУ ЯЗЫКУ BRITISH COUNCIL.....	106
АВТОРЛАР ТУРАЛЫ МӘЛІМЕТ - СВЕДЕНИЯ ОБ АВТОРАХ.....	110

ҚЫМБАЛПТЫ ОҚЫРМАН!

Қазақстан Республикасында білім беру және ғылымды дамытудың 2016-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында оқытудың инновациялық технологиясын кең қолданудың қажеттілігі көрсетілген. Осыған орай білім беру үдерісіне қатысушылардың барлығының ашық білім беру ресурстарына және технологияларына тең қолжетімділікте болуы қамтамасыз етіледі, желілік өзара қарым-қатынасқа қолайлы жағдай туғызылады. Осы нөмірдің материалдары білім беруде қолданылатын заманауи педагогикалық технологияларға, ақпараттық және медиа сауаттылықты қалыптастыруға арналған.

Мұнан басқа осы нөмірде Армения Республикасында білім беруді дамыту мәселелеріне қатысты өткен екінші жазғы әдіснамалық мектептің жұмысына белсенді қатысқан "Өрлеу" БАҰО" АҚ Қарағанды филиалы өкілдерінің хабарламасы да беріліп, ондағы біліктілікті арттырудың өзіндік ерекшелігіне, қарқынды формада ұйымдастыруға деген қызығушылықтың болғандығы баяндалған.

Мақала авторлары арасында Қазақстанның, Ресейдің, Беларусь Республикасының жетекші оқу орындарының ғалымдары, әдіскерлері мен педагогтары, "Өрлеу" БАҰО" АҚ қызметкерлері.

Бұл нөмірге сондай-ақ British Council (Британдық Кеңес) қызметкерлері әзірлеген ағылшын тілі бойынша Learn English Print жаттығуларының жариялануы жалғасын тапқан.

Ізгі тілекпен, С.МУКАНОВА

ДОРОГОЙ ЧИТАТЕЛЬ!

В Государственной программе развития образования и науки Республики Казахстан на 2016 - 2019 годы указывается о необходимости в полной мере применять инновационные технологии обучения. В связи с этим всем участникам образовательного процесса будет обеспечен равный доступ к открытым образовательным ресурсам и технологиям, будут созданы условия для сетевого взаимодействия. Материалы данного номера посвящены современным педагогическим технологиям, вопросам формирования информационной и медиа - грамотности, использования цифровых технологий и средств коммуникаций в образовании.

Кроме того, в номере представлена информация об участии представителей Карагандинского филиала АО "НЦПК "Өрлеу" ЦПК ТР во второй летней методологической школе по вопросам развития системы образования в Республике Армения, которая вызывает интерес своей специфичностью, а именно интенсивной формой организации повышения квалификации педагогов.

Среди авторов – ученые и методисты-практики ведущих вузов Казахстана, Республики Беларусь и России, педагоги организаций образования, сотрудники АО "НЦПК "Өрлеу".

В этом номере традиционно продолжается публикация упражнений Learn English Print по английскому языку, разработанных сотрудниками British Council (Британский Совет).

С уважением, С.МУКАНОВА

УДК 37.017.4

Қ.АБДЫҚАЛЫҚОВ

«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ,
Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
abdikalykov_k@mail.ru

ОҚУШЫЛАРДЫҢ МЕДИА-АҚПАРАТ МАЗМҰНЫН САНАЛЫ БАҒАЛАУ МӘДЕНИЕТІН ҚАЛЫПТАСТЫРУ

Мақала медиа-кеңістіктегі ешбір бақылаусыз, санасыз медиа-тұтынудың барлық зардаптарын сезінуге ынталандырады. Медиа-хаоса таңдау жасаудың күрделілігі, медиа-ақпараттың адам үшін маңызы мен оның құндылықтарын қабылдау, әркімнің медиа-кеңістікте өз орнын айқындауы мен өзінің басқаларға ұқсастығын тану аталмыш ұғымның мән-мағынасын өзектілендіреді. Оқушының қажетті білім мен бейімділікті меңгеру арқылы өзінің даму траекториясын жобалауына медиа-өнімді жасаушылар мен тұтынушылардың мақсат-мүдделерінің тоғысуы, медиа-өнімге қатысты дұрыс шешімді айқындауы, медиа-өнердегі өзгешеліктер, сыртқы ынталандыру мен ішкі дауыс, базалық құндылықтарды сақтаудың септігі тиеді. Оқушының жеке стратегиясын жетілдіру үшін медиа-тұтынудың сценарийлерімен танысу, ақиқаттың шекарасын анықтау, маңызды мән-мағынаны бірден қармау, ақпаратты стимулдан ажырата білу, заманауи медиа-тұтынушының моделін жасақтау керектігі айтылған.

Содержание статьи направлено на стимулирование осознания последствий бездумного медиапотребления в условиях слабоконтролируемого медиапространства. Сложность выбора в медиа-хаосе, значение медиаинформации для человека и восприятия его ценности, самоопределения своего места и самоидентификация в медиапространстве актуализируют смысл культуры потребления информации в сознании учащихся. Для проектирования маршрута развития обучающимся через освоение специальных знаний и умений, стимулирующих развитие культуры потребления информации помогает фокусирование мотивов производителей и потребителей медиапродукта, определение нужной версии, признаков, внешних стимулов и сохранение базовых ценностей. Для совершенствования индивидуальной стратегии обучающихся необходимо ознакомление со сценарием медиа-потребления, определение границ истинности, выделение смысла, отделение информации от стимулов, создание модели современного медиа-потребителя.

The content of the article is aimed at promoting awareness of the consequences of thoughtless media consumption in terms slabokontroliruemogo media space. The complexity of the selection in the media chaos of media information to human perception and its values, self-determination and self-identification of its place in the media actualize the meaning of culture of consumption of information in the minds of students. For the design of the route of students through the development of specialized knowledge and skills, promote the development of a culture of consuming information helps to focus the motives of producers and consumers of media products, the determination of the correct version, signs, external stimuli and preservation of basic values. To improve individual strategies need to familiarize students with the scenario of media consumption, determining the truth of borders, allocation of meaning, the information department of the stimulus, creating a model of the modern media consumer.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: медиа-хаос, ақпарат және ынталандыру, базалық құндылықтар, медиа-кеңістікте өз орнын айқындау, ақиқаттың шекарасы, медиа-ақпаратты тұтыну мәдениеті, заманауи медиа-тұтынушының моделі

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: медиа-хаос, информация и стимул, базовые ценности, самоидентификация в медиапространстве, граница истинности, культура потребления медиаинформации, модель современного медиапотребителя

KEYWORDS: media-chaos, information and stimulus, the basic values of selfidentification in the mediaspace, the boundary of truth, culture media consumption data, the model of the modern mediaconsumer

Әлемде соңғы жылдары болып жатқан ғаламдық өзгерістер тұрғысынан алғанда заманауи IT-технологияның көмегімен әлеуметтік үдерістерді тиімді реттеудің мүмкіндігіне қатысты адамзат иллюзиясы сейіле түсуде. Ақпараттық ресурстар мен технологиялар қалай қарқынды дамыса, шынайылықты дұрыс қабылдаудағы «бұқаралық медиа-тұтынушының» қабілеті де соншама арта түседі дегенге күдік туғызатын бірнеше дәлелді себептер де табылды. Танымдық мүмкіндіктерді тек техникалық тұрғыдан ұлғайтудың танымдық қабілеттің автоматты түрде дамуына кепілдік бола алмайтындығын балаша ойласақта мойындай аламыз. Сондай-ақ көптеген ақпараттық ағындардың әсері шынайылықты қабылдауды қиындата түсетіні және әлеуметтік танымның практикалық бағытталуына кедергі келтіретіні бірнеше деректерден белгілі. Қазіргі кезде медиа-тұтыну мәдениетін дамытудың маңыздылығын қоғамдық сезіну, өкінішке орай, ақпараттық желілер мен технологиялардың хаосты дамуынан туындаған нақты қауіп-қатер деңгейінен әлдеқайда төмен болып отыр.

Мұны тікелей жүзін көріп, кездесу арқылы достасудың орнына әлеуметтік желі арқылы бірден жүздеген құрбыластарымен байланысқа шығуды дұрыс санайтын оқушылармен жүргізілген сауалнама нәтижелері де растай алады. Өз өмірлерін «ВКонтакте», «Мой мир», «Сыныптастар», «Twitter», «FaceBook» сайттарынсыз қызықсыз сезінетін жасөспірімдерді былай қойғанда өзіндік жеке парақтарын ашып алған бастауыш сынып оқушылары да жеткілікті. Керекті-керексіз ақпараттардан хабардар болу арқылы өзін заман талабына сай өмір сүрудемін дейтін оқушыларды әлеуметтік желіде не күтіп тұрғандығына талдау жасалды. Болуы мүмкін қауіп-қатердің сан қырлы, әрі көптігіне орай олардың тек негізгілеріне тоқталайық. Бұлар көбіне жасөспірімдердің өзін тұлға ретінде танытуға деген талпынысынан, барша әлемге өзінің өзгешелігін көрсету ниетінен, осы ісіне басқалардың көзқарасын білуге тырысуынан болады. Жеке басына қатысты мәліметті жауапсыз таратуы, кез келген адамды достар санатына қосуы, т.б. іс-әрекеттердің ақыр соңы – кибер-қылмыскерлердің тұзағына әкеліп түсіреді [1].

Осы ақпараттарды кибер-қылмыскерлер өздерінің жымысқы мақсатына қол жеткізу үшін шебер қолданады, мысалға:

- алдап-арбауға: өзінің көңіл-күйін, сезімін және ұнататын дүниелерін білдірген жасөспірім оның жеке басының ерекшелігін терең танып-білуге, оны оңай жетекке алудың тиімді тәсілдерін табуға мүмкіндік береді;

- масқаралауға: кез келген арам пиғылды адам жасөспірімді келемеждеп, арсыз жалған мәліметтерді жазып қалдыруы, көпшілікке таратып жіберуі мүмкін; мұндай жағдаяттан жасөспірім өзіне есеңгірететіндей психикалық соққы алады, мұның соңы кейде суицидке апарып соғады;

- қорқытуға, өшіруге: интернетке суретін монтаждап, бұрмалап салып қою, агрессиялық сипатта қыр соңынан қалмай, қауіп-қатерге ұрындырумен үркіту, масқаралау, бопсалау және т.б. [2].

Сондай-ақ ең көп тараған ақпараттардың қатарында жасөспірімдерді жыныстық қатынасқа мәжбүрлеп пайдалану, есірткіні насихаттау мен тарату, жасөспірімдерге күш көрсету сценасын көрсету, нәсілдік, ұлттық, діни өшпенділікті тұтату, тоталитарлық сектаны насихаттауды атай аламыз [3].

Осындай сауалнамалық мәліметтерді талдаудан жасалған қорытындыдан білгеніміз:

- әлеуметтік желі жасөспірімдер үшін пайдасы мен зиянының үлесі айтарлықтай алшақтығына қарамастан аса мәнді;

- әлеуметтік желінің кең таралуының теріс жақтарының бірі – оқушылардың психологиялық тәуелділікке ұрынуы;

- өзі туралы шынайы мәліметтерді таратушылар өз бастарына қорқытулар мен қауіп-қатерлер тауып алады;

- өзі ортасынан, бірге жүрген құрбылары мен отбасынан қолдау таппағандықтан басқа ортадан таныс іздегендердің шын дос табуы өте сирек, бұл әсіресе уақыттың босқа кетуіне әкеледі.

Осы аталған ескертулер оқушылар мен ата-аналарға интернет арқылы тіл қатысудың тәуелділігі жәйлі ескертіп, әлеуметтік желіні қауіпсіз пайдалану жәйлі ұсыныстар жасақтауға мүмкіндік беруге тиісті.

Оқушы жастар арасындағы осындай келеңсіздіктерді болдырмау үшін осы бағыттағы іс-шараларды жүйелі түрде, үйлестіре ұйымдастыру қажеттігі туындауда. Медиа-ақпаратты саналы тұтыну үшін оқушыларға қажетті мінез-құлық пен іс-әрекеттер дағдысын меңгертіп, әлеуметтік құзыреттіліктерді қалыптастыруға бағытталған түзету-дамытушы іс-әрекеттер кешенін ұсынамыз. Мұнда әркімнің жеке басының ерекшеліктері, осы мәселеге қатысты білімі мен бейімділігінің, техникалық құзыреттілігінің, ақпараттық сауаттылығының, танымдық стилі мен ынта-ниеттерінің әртүрлі деңгейге болуы ескерілген. Бұл іс-шаралар бірінен кейін бірі кезегімен атқарылатын үш кезеңмен орындалуы керек, өйткені кезеңнің реттілігіне қарай жүктелетін міндет те біртіндеп күрделене түседі. Жалпы білім беретін орта мектеп жағдайында оқушылардың жас ерекшелігінің әртүрлі болуына байланысты бұл кешенді бағдарламалық жұмыстың орындау мерзімі де түрліше болуы мүмкін.

I-кезең. Оқушылардың медиа-ақпараттың мазмұнын саналы бағалау мәдениетінің мән-мағынасын өзектілендіру.

1. Медиа-ақпаратты қабылдаушының өзін танып-білуі және басқаға таныстыру шеберлігі.

Әркім өзінің медиа-ақпаратты қабылдаудағы жеке стилімен, заманауи медиа-өнімнің әрқилы түрлеріне қатысты өз ұстанымы жәйлі ақпаратты басқалармен жазбаша, баяндап беру, презентация тәсілдерімен бөліседі. Бұл басқалармен кері байланысты және интеракцияны тиімді ұйымдастыруға жетелейді.

2. Адам өміріндегі медиа-ақпараттың маңызы.

Медиа-кеңістіктің медиа-ақпаратты қабылдаушының іс-әрекетіне әсері және тұлға үшін аса мәнді ақпаратты іздестіруге қатысты қызығушылық танытуы:

- тақырып бойынша неғұрлым кең ауқымды мәлімет керектігін айқындау;
- тақырыпқа мағыналы мазмұнды неғұрлым аз ақпарат көзінен іздестіру;
- «пайдалы (сапалы)» және «пайдасыз (сапасыз)» ақпарат дегеніміз не?»;
- ақпаратты іздеу мен сұрыптауда қандай қиындықтар болуы мүмкін;
- ақпарат көзі мен ондағы мазмұнды таңдауда Сіз өзіңізді қаншалықты тәуелсіз сезінесіз және мұны сіз үшін БАҚ қандай деңгейде атқарады?

3. Медиа-ақпараттардағы құндылықтарға тұшыну.

Әркім медиа-өнімнің қандай түрі өзі үшін маңызды және адамзат үшін құнды екенін түсінуге тырысуы керек:

- өмірлік құндылықтарды мойындауда және негіздеуде;
- шынайы құндылықтарға қатысты материалдарды сұрыптауда;
- жалпыадамзаттық және ұлттық құндылықтарды бағалауда.

4. Медиа-хаоста таңдау жасаудың күрделілігі.

Әркімнің өз қабілетін, жеке басының әлеуетін таныту әрекетіне бұқаралық медиа саласының қандай түрі қолайлы екендігін рөлдік сезінуі:

- коммерциялық телеарналар мен интернет-ресурстар сияқты адамның қыр соңынан қалмай, басын айналдырушы бұқаралық ақпарат құралдары;
- мемлекеттік және қоғамдық телеарналар мен интернет-ресурстар сияқты сындарлы, ағартушылық-танымдық бұқаралық ақпарат құралдары;
- медиа-ақпаратты қабылдаушы ретінде.

5. Медиа-кеңістікте өзінің басқаларға ұқсастығын танып-білу.

Әркім өзінің медиа-ақпаратты қабылдау стилі мен деңгейін мына параметрлермен айқындайды:

- ақпараттарды қабылдаудың сындарлылығы;
- медиа-ақпаратты тұтынуды жоспарлау мен ұйымдастырудағы өзіндік бағалау;
- медиа-ақпаратты тұтыну және одан кейінгі нәтижені ой елегінен өткізуді ерікті бағалау.

Ресми емес жіктеуде (ұқсастықтарына қарай бөлектеуде) өзінің орнын анықтап алғаннан кейін бір немесе бірнеше топтарға қалайша жақын болатындығы негізделеді. Осыдан кейін талданатын мәселелер:

- медиа-кеңістіктегі өзінің рөліне, ұстанымына қанағаттанушылығы;
- ақпарат көздеріне таңдау жасау кезіндегі өзіндік қағидасының басқалардың мақсатына, өмірлік жоспары мен ұмтылыстарына сәйкестігі;

- қажеттілік болған жағдайда медиа-ақпаратты тұтынудағы жеке стилін өзгертуге шешім қабылдауы [4].

II-кезең. Оқушылардың медиа-ақпараттың мазмұнын саналы бағалау мәдениетін дамыту траекториясын жобалау (қажетті білім мен бейімділікті меңгеру).

1. Медиа-өнімді жасаушы мен тұтынушының мақсат-мүдделерінің тоғысуы.

Бұқаралық ақпарат құралдары өкілдерінің кәсіби қызметінің ерекшеліктері, шынайы кескін-келбетін айқындайтын мақсат-мүдделері және олардың қызметін бағалауда қолданылып жүрген және қолданылуға тиісті критерийлер жәйлі пікір-түсініктер нақтыланады. Коммерциялық бұқаралық ақпарат құралдарының бәсекеге қабілетті өнім жасау әрекеті тұрғысынан танымдық және көңіл көтеру сипатындағы медиа-өнімді бағалауға арналған критериалдық көрсеткіштер жүйесі жасақталады. Талқыланады:

- медиа-өнімді өндірушілердің кәсіби ортасында қандай мақсат-ниеттер көбірек?
- медиа-өнімді тұтынушының қандай сұранысы бұқаралық ақпарат құралдары өкілдерінің назарынан тыс қалуда?
- бұқаралық ақпарат құралдары өкілдері медиа-өнімді бағалаудың қандай критерийлерін қабылдамауда?

2. Медиа-өнімге қатысты дұрыс шешімді айқындау.

Өртүрлі мәліметтердің тоқтаусыз ағынында қандай да бір мәселеге қатысты ақпараттың неғұрлым толық, әрі нақты нұсқасын анықтай білу дамытылады. Өртүрлі проблемаларға арналған ақпараттық хабарламаларға сараптама жасалады: Мысалға:

- педагогика (асырап алынған балалардың тәрбиелену жағдайына);
- медицина саласындағы (гендік инженерлікке қатысты);
- ауыл шаруашылығы (қай аймақта қандай дақыл егудің тиімділігіне).

3. Медиа-өнердегі ерекше өзгешеліктер.

Көзқарастарына байланысты оқушылар екі топқа бөлініп, төмендегі мәселелерді анықтауға арналған критериалдық базаны жасақтайды (елеулі белгілердің тізімін құрастырады):

- қарабайырлық пен таланттылықты анықтау;
- әсемдік пен ұсқынсыздықты анықтау.

Медиа-өнер (көркем фильм, көңіл көтеретін ток-шоу, авторлық бағдарлама және т.б.) саласындағы мәселелерді талқылаған әрбір топ елеулі белгілерге қатысты өз ұсынысын айтумен шектелмейді, оны негіздеп қорғауға тиісті. Өз ұсынысын негіздеу кезінде ешкім әлемдік өнер туындысына немесе көпшілікке танымал тележобаға, «ғажап» кинофильмге сілтеме жасай алмайды. Талқылау соңында көпшілік «Медиа-өнерде қарабайырлық пен таланттылық, әсемдік пен ұсқынсыздық үйлесім таба ала ма?» пікірталасына қатысып, ойларымен бөліседі.

4. Сыртқы ынталандыру мен ішкі дауыс.

Күнделікті өмірде болып жататын әртүрлі медиа-ақпаратты қабылдауға байланысты болатын жауап реакцияны (көңіл-күйдің, сезімнің өзгеруін сезіну) өз бойынан өткізіп, талдай білуді дамыту интроспективті өзіндік есеп беру түрінде орындалады:

- медиа-ақпаратты ұнатып, қуаныш сезімге бөлену;
- медиа-ақпаратты жек көріп, тыжырыну;
- медиа-ақпаратқа селқостық, бей-жай күй таныту.

Төнге бағдарланған психотерапияның негізгі қағидаттарының бірі – ішкі және сыртқы стимулдарға байланысты бірқалыпты тең таралған назар аударудың мақсатқа сәйкестігі жүзеге асырылады. Соңында «Егер ішкі дауысқа құлақ салмаса не болады?» тақырыбына пікірталас өткізіледі.

5. Базалық құндылықтарды сақтау.

Медиа-ақпаратты жасаушы мен тұтынушы ешбір жағдайда елеусіз қалып, мәнін жоғалтуға тиісті емес жалпыадамзаттық құндылықтарды сезінуге және бекітуге арналған бұл топтық пікірталаста БАҚ-ның асыл мұраны қаншалықты қолдайтындығы немесе таптайтындығы айқындалады. «Бұқаралық медиа өкілдері» тобы «сөз бостандығы» аталатын құндылыққа басымдылық беріп, заманауи телеарналар, газеттер мен басқа да ақпарат көздерінің нақты мысалында «базалық құндылықтарды» қалай қолдай алатындығын дәлелдеуге тиісті. «Бақылау-тексеруші ұйымдар» тобы аталған және басқа БАҚ кей жағдайларда «базалық

құндылықтарды» қадір-қасиеттен жүрдай етіп жататындығын көрсетіп, оны құрметтеу керектігіне күмән туғызып, медиа-тұтынушыға басқа балама көзқарас ұсынуы керек. «Сарапшылар» тобы базалық құндылықтардың қоғам өміріндегі рөліне балама ұстанымды жалпылауға тырысып, өзара ортақ шешімге келуге шақыруы қажет. Ақыр соңында егерде БАҚ әсерінен базалық құндылықтар жоғалатын болса, онда қоғамды не күтіп тұрғандығына талдау жасалады [5].

III-кезең. Оқушылардың медиа-ақпаратты саналы бағамдайтын жеке стратегиясын жетілдіру.

1. Медиа-тұтынудың сценарийлері.

Ойдан құрастырылған жағдаят негізінде өзіндік диагностика жасау мен алдын алу шараларына арналған практикум өткізіледі. Ол ақпарат көздерінің медиа-тұтынудың деструктивті стратегиясының пайда болуына итермелейтін жұмысы кезіндегі қиындықта тығырықтан шығуға септігін тигізеді. Екі топқа бөлінген оқушылар мына сұрақтарға жауап беруге дайындалады: медиа-тұтынушылардың санасында қаншалықты жиі, сондай-ақ қандай «ішкі» және «сыртқы» шарттарда мына жағдаяттар орын алады:

а) теледидар экранында болып жатқанға «жұтылып кету», мысалға фильм сюжеті қарқынды дамыған тұста;

б) пір тұтатын кино-, эстрада-, тележұлдыздарды көрген кезде қуаныштан «ессіздену»;

в) интернеттегі ұзақ кезбеліктен, реалистік ойын бейнесіне батудан «елігу» және т.б.

Психодрамалық (рөлдік) ойындарды орындау тәсілімен кейбір жағдаяттарды ойнап көрсету медиа-тұтынудың зиянды әрекеттерінің пайда болу шарттарын жіліктеп, бүгешігесіне дейін анықтауға және жағдаяттың дамуындағы деструктивті сценарийді өзгерту жолын жобалауға көмектеседі. Талдау соңы әркімнің медиа-тұтынудың оңтайлы сценарийін жасақтауға деген өз пікірін қосуына, осы салада туындайтын күрделі мәселелердің себептеріне тосқауыл қоюдың жолдарын іздестіруге ұласады.

2. Ақиқаттың шекарасын анықтау.

Сараптамалық бағалауға арналған практикум қандай да бір әлеуметтік заңдылықтарды білдіретін беделді сентенцияны сыни тұрғыдан қабылдай білуді дамытуға және олардың қолданылу аясын анықтауға арналған. Үш топқа бөлінген оқушылардың әрқайсысы БАҚ-да жиі болып тұратын бір сентенцияны бағалайды:

- «Адам тек өзінің ғана емес, өзгенің қателігінен де сабақ алуға қабілетті»;

- «Ішер асы, тұратын тұрағы мен қауіпсіздікке сұранысы қанағаттандырылмаған адам басқа адамдардың жағдайын ойлап, бас қатырмайды»;

- «Біздер үшін сыйлы адамдар әрқашан қалай дегенмен де біздердің мақсат қоюымыз бен оған жету жолдарымызды таңдауға себепші болады.

Ұсынылған сентенцияларды олардың қолдаушы және теріске шығарушы мысалдарымен қоса талқылау арқылы оқушылар сентенция жалғанға айналатын шарттарды атайды. Жетекшілік жасаушы педагог қандай да бір әлеуметтік заңдылықтың шекарасын анықтау мәселесін талқылауды қорытындылайды.

3. Мән-мағынаны бірден қармау.

Мұнда оқушылар өздерінің медиа-мәтіндегі «мазмұндық өзекті» ажырата білу, әртекте медиа-хабарламаның мазмұнындағы жасырын/ашық ойларды қармау қабілеттерін жаттықтырады. Өздерін кезегімен БАҚ өкілдері және медиа-тұтынушы рөлдерінде сезінген оқушылар айқын көрініп тұрған «мазмұндық өзекті» құрастыруға немесе бөлектеп алу үшін 3-4 медиа-өнімді (жарнамалық роликті, жедел-конференцияның бейнежазбасын, ресми хабарламаны, қысқаша ақпарат берілісін, сазды клипті) таңдап алады.

Көп жағдайда сыртқы формасымен, беттік мазмұнмен әдейі берілетін өнімдер құпиялықты біршама сақтауы мүмкін. Басқа топ мүшелерінің міндеті – медиа-хабарламада ұсынылған мән-мағынаны өздерінің нұсқасымен салыстыру. Қорытынды жасаушы медиа-хабарламаның шын ақиқаты мен жасырын пиғылдарды ашушы рецептті ұсынады және осындай ұсыныстардың тізбесін толықтыруға басқаларды да шақырады.

4. Ақпаратты стимулдан (ынталандырудан) ажырата білу.

Оқушылар жарнамалық хабарламалар мазмұнындағы шындығында құнды (өзіне керекті) ақпараттың көлемін жедел анықтай білуге және оны жарнамалық өнімнің мазмұнына

кіріккен «таза стимулдан» ажырата алуға үйренеді. Бірнеше жарнамалық ролик/постерлердің топтамасын көргеннен кейін олардың мазмұнын ойша екі құраушыға жіктеуге тура келеді:

а) «таза ақпарат», яғни роликтің мазмұнындағы тауар/қызмет көрсету жәйлі мәлімет;

б) аталмыш ақпаратты сүйемелдеуші стимулдар (іс-әрекеттің беделділігі, қарым-қатынастың мәнділігі, байлыққа кенелуге құштарлық және т.б.).

Талдама жүргізілгеннен кейін жарнамалық хабарламалардың кейбіреулері өзінің ақпараттық мәнділігін жоғалтуы мүмкін. Оқушылар әрбір жарнамалық хабарламаларға қатысты айтылған сыни пікірлердің мазмұнымен өзара алмасады, содан кейін ақпарат пен стимул арасына нақты шекара қоя білетін болады. Осыдан кейін қандай да бір жарнамалық хабарлама жасаушылардың іс-әрекетіне негіз болған оның медиа-тұтынушы туралы түсінігі, көзқарасы қандай болғандығына толыққанды кешенді талдама жасалуға тиісті. Бұл оқушылардың өмірлік құндылықтарға қатысты мәселелерде қазіргі кезеңде бойында болуға тиісті жеке бастық әлсіздіктердің тізбесімен таныстыруға жетелейді.

5. Медиа-тұтынушының моделі.

Бұл бағытта атқарылатын жұмысқа медиа-тұтыну саласына қатысты әлі де жетіспей жатқан қандай білім мен бейімділікті дамыту қажет екендігін анықтау, соған барынша дайындала түсу қажеттігін мойындау жатады. Жұмыс екі бағытта жүргізіледі. Бір жағынан, «қорғаныс шекпені» ұғымын ашу барысында оқушылар өздерінің бойында қалыптасқан медиа-тұтынушының уақыты мен қажыр-қайратын шығындайтын кез келген түрдегі зиянкес, қажетсіз ақпараттан қорғаудың тәсілдері мен құралдары туралы ұғымдарын жинақтап, жүйелейтін болады. Екінші жағынан, «ізденіс шекпені» ұғымы арқылы заманауи медиа-кеңістіктен аса мәнді, өзекті, сұранысқа ие ақпараттарды іздестіру тәсілдері мен құралдары туралы ұғымдарды жүйелі түрде анықтаған болып шығады. Әрбір топтың міндетіне заманауи медиа-тұтынушының қорғаныс және ізденіс экипировкасын құрайтын қажетті элементтерді неғұрлым көбірек табу жатады. Педагог өз кезегінде бұл элементтерді метафоралық түрде беруге болатындығын айтса, онда оқушылар мысалға, кез келген түрдегі ақпараттық қоқысты анықтауға көмектесетін «спамоқорғаныс көзілдірігін» немесе қандай да бір мәселеге қатысты шынайы құнды және қолжетімді ақпаратты іздестіру бағытын жедел айқындауға септігі тиетін «медиакомпасты» жасақтайтын болады. Пікірлесу соңына қарай оқушылар бір-бірімен аталған білім мен бейімділікті меңгеру тәжірибесімен және оны әрі қарай жетілдіру жоспарларымен бөліседі [6]. Бұл кезде сын тұрғысынан ойлау технологиясының «Білемін-білдім-білгім келеді» стратегиясын қолдану ұсынылады.

Осы ақпараттар медиа-кеңістіктің ешбір бақылаусыз кең етек жайған кезеңінде санасыз медиа-тұтынудың барлық зардаптарын сезінуге ынталандырады. Бұл кешенді бағдарламалық жұмыстың нәтижесінде оқушылар әртүрлі ақпарат көздерінен толассыз ағылып келіп жатқан материалдарды сұрыптап таңдай алуға және саналы, сыни көзбен қабылдауға үйренуге тиісті, осылайша өзіндік медиа-кеңістікті тиімділендіруге дайындығын қалыптастырады деп үміттенеміз. Бұл ең алдымен білім беру саласындағы қызмет етуші практик-психологқа және басқа да педагог мамандарға, сондай-ақ заманауи медиа-тұтынушы жас ұрпаққа бұқаралық медианың тигізетін кері әсері жәйлі мәселеге бей-жай қарамайтын баршаға арналған.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Безопасность школьников в социальных сетях. [Электронный ресурс] // Режим доступа: http://metodisty.ru/m/gnews/group/5/news/bezopasnost_shkolnikov_v_socialnyh_setyah/
2. Что угрожает подросткам в киберпространстве? [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.avescan.ru/company/media/chto-ugrozhaet-podrostkam-v-kiberprostranstve-11417.html>
3. Жичкина А.Т. Социально-психологические аспекты общения в Интернете.-М., 2008.
4. Развитие культуры медиапотребления: социально-психологический подход / Под ред. А.С.Копового. Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 2009.-208 с.
5. Долгов Ю.Н., Смотров Т.Н. Психологический анализ влияния медиапространства на жизненный путь личности.-М., 2011.-134 с.
6. Смирнов В.М., Малюченко Г.Н. Психологическая диагностика и коррекция медиапотребления. - Саратов: ИЦ Наука, 2011.- 91 с.

УДК 378.046.4

И.А.ДЗЮБА

Государственное учреждение образования
«Академия последипломного образования»,
г. Минск, Республика Беларусь,
dia@academy.edu.by

ДИСТАНЦИОННАЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНАЯ СРЕДА КАК ФАКТОР ОБЕСПЕЧЕНИЯ КАЧЕСТВА НЕПРЕРЫВНОГО ПЕДАГОГИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Беларусь Республикасының «Дипломнан кейінгі білім беру Академиясы» заманауи ақпараттық-коммуникациялық технология және қашықтан оқытудың электрондық ортасын белсенді қолдану негізінде кәсіби педагогикалық білім беру жүйесін жетілдіруші жетекші ұйым. Педагогтардың кәсіби құзыреттілігін үздіксіз тиімді жетілдіру үшін «Қайта даярлау», «Қашықтан оқыту», «Тағылымдама және инновациялық қызметті сүйемелдеу», «Ашық білім беру курстары» тараулары ұйымдастырылған. Академияның қашықтан білім беру ортасы сонымен бірге қосымша педагогикалық білім берудегі әртүрлі мониторингтік зерттеулерді өткізуге де белсенді қолданылады.

Академия последипломного образования совершенствует систему профессионального педагогического образования на основе современных информационно-коммуникационных технологий и с активным использованием электронной среды дистанционного обучения. Для непрерывного эффективного совершенствования профессиональных компетенций педагогов организованы разделы «Переподготовка», «Дистанционное обучение», «Стажировка и сопровождение инновационной деятельности», «Открытые образовательные курсы». Дистанционная образовательная среда Академии также активно используется для проведения разнообразных мониторинговых исследований в дополнительном педагогическом образовании.

Academy of Postgraduate Education improve the system of vocational teacher education based on modern information and communication technologies and the active use of e-distance learning environment. For effective continuous improvement of professional competencies of teachers organized sections «Refresher», «Distance Learning», «Training and support of innovative activity», «Open educational courses». Academy distance learning environment is also widely used for a variety of monitoring studies in an additional pedagogical education.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: педагогтардың біліктілігін арттыру, ақпараттық-коммуникациялық технология, ересектерді оқыту, кәсіби құзыреттілік, қайта даярлау, қашықтан оқыту, тағылымдама және инновациялық қызметті сүйемелдеу, ашық білім беру курстары, электрондық орта, Беларусь Республикасы

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: повышение квалификации педагогов, информационно-коммуникационные технологии, образование взрослых, профессиональные компетенции, электронная среда, переподготовка, дистанционное обучение, стажировка и сопровождение инновационной деятельности, открытые образовательные курсы, Республика Беларусь

KEYWORDS: professional development of teachers, information and communication technologies, adult education, professional competence, electronic environment, training, distance learning, Training and support of innovative activity, open training courses, the Republic of Belarus.

В современном информационном обществе обеспечивать соответствие качества образования социальным потребностям можно только при условии, что педагогические кадры учреждений образования не только готовы к реализации новых задач, но и имеют возможности для непрерывного эффективного совершенствования собственных профессиональных педагогических компетенций. Ключевую роль в обеспечении организационно-педагогических условий непрерывного профессионального развития педагогических кадров играет система дополнительного педагогического образования.

В Республике Беларусь статус ведущего учреждения повышения квалификации и переподготовки кадров по профилю «Педагогика» имеет Государственное учреждение образования «Академия последипломного образования». Наряду с Республиканским институтом высшей школы, Республиканским институтом профессионального образования, областными (Минским городским) Институтами развития образования Академия ведет планомерную работу по повышению квалификации и переподготовке руководящих работников и специалистов учреждений дошкольного, общего среднего, специального образования, дополнительного образования детей и молодежи, дополнительного образования взрослых. Уже более 60 лет, развиваясь и модернизируясь, Академия на деле подтверждает свою ведущую роль и успешно реализует функции учебного, научно-методического, научно-исследовательского, инновационного, координационного центра профессионального развития педагогических кадров.

Академией проводится большая работа по созданию организационно-педагогических условий для эффективного внедрения современных информационных технологий в практику повышения квалификации и переподготовки педагогических кадров. В 2003-2008 годах Академией обоснована, разработана и с 2008 года широко используется процедура сертификации педагогических кадров Республики Беларусь как квалифицированных пользователей информационных технологий [1,2]. К настоящему времени сертификаты в категориях «Учебно-воспитательная работа», «Административная работа», «Информационные технологии в образовании» вручены более чем 80 000 педагогов (свыше 80% от общего количества работников учреждений общего среднего образования республики). Надо подчеркнуть, что сертификационные испытания призваны выполнять не только контролирующую, но и компенсаторную, корректирующую и развивающую функцию. Массовое участие педагогов в процессе сертификации не только стимулировало привлечение административных ресурсов (и использование «соревновательного эффекта»), но и способствовало популяризации повышению квалификации в направлении использования информационных, коммуникационных, сетевых, дистанционных технологий в образовательной деятельности, систематизации имеющихся у педагогов знаний, ориентации на практическое применение подтвержденных сертификатом навыков.

За восемь лет координации проекта Академия стала обладателем уникального информационного продукта – персонифицированного банка данных об имеющих сертификаты педагогических работниках Республики Беларусь. Опираясь на эти данные можно адресно предлагать сетевые ресурсы для формального и неформального профессионального совершенствования педагогов, будучи уверенными, что адресаты достаточно компетентны для работы с предлагаемыми электронными материалами, интерактивными заданиями и сетевыми сервисами.

Академия последипломного образования является инициатором и координатором многих республиканских проектов [3], направленных на совершенствование системы непрерывного профессионального педагогического образования, в первую очередь, на основе современных информационно-коммуникационных технологий и с активным использованием электронной среды дистанционного обучения [4].

Раздел «Переподготовка» предназначен для организации управляемой самостоятельной работы слушателей по переподготовке по десяти педагогическим специальностям, реализуемым в Академии. Размещение в сети цифровых материалов позволяет не только обеспечить доступность учебно-методических комплектов, но и эффективно контролировать работу слушателей в «заочный» период.

Раздел «Дистанционное обучение» предназначен для сопровождения формального (в соответствии с годовым планом бюджетного финансирования) повышения квалификации педагогических кадров республики в заочной (дистанционной) форме получения образования. В текущем календарном году доля подобных мероприятий составляет более 20% от общего количества, число обучаемых почти 2 000 человек. Академия предлагает подобную форму обучения с разными организационными моделями более 7 лет, эффективность и результативность данного направления образовательной деятельности нашего учреждения подтверждают социологические исследования [5]. В зависимости от содержания и целей обучения Академией используются следующие организационные модели дистанционного повышения квалификации (в соответствии с действующим в республике законодательством, продолжительность очного присутствия при повышении квалификации не может превышать 1 неделю, общий объем учебного плана от 36 до 80 академических часов):

1. двухдневное очное присутствие в начале обучения, 6-8 недель дистанционного взаимодействия (суммарный объем учебного плана – 36-80 академических часов), форма итоговой аттестации – зачет по совокупности контрольных заданий, выполненных в дистанционной среде;

2. неделя очного присутствия (36 академических часов), 8 недель дистанционного взаимодействия (36-44 академических часа), форма итоговой аттестации – зачет по совокупности контрольных заданий, выполненных в дистанционной среде;

3. 8 недель дистанционного взаимодействия (36-44 академических часа), неделя очного присутствия (36 академических часов), форма итоговой аттестации – собеседование или защита выпускной работы (реферата);

4. 4 недели дистанционного взаимодействия, неделя очного присутствия, еще 4 недели самостоятельной работы в дистанционном режиме (суммарный объем учебного плана – до 80 академических часов), форма итоговой аттестации – зачет по совокупности контрольных заданий, выполненных в дистанционной среде.

Первые две модели наиболее эффективны, когда требуется «погружение» слушателей в проблематику повышения квалификации. Они используются на курсах «Педагогика и технология дистанционного обучения», «Облачные сервисы и интернет-ресурсы в образовательной практике», «Исследовательская и проектная деятельность педагогов и учащихся» и др.

Третья модель успешно используется при тематическом повышении квалификации «Совершенствование профессиональной компетентности педагогических работников в процессе аттестации» для различных категорий слушателей с целью их подготовки к квалификационному экзамену на присвоение (подтверждение) высшей квалификационной категории. На заочном этапе слушатели не только совершенствуют свою теоретическую подготовку, знакомятся с новыми технологиями обучения и решают методические проблемы, но и готовят описание собственного педагогического опыта, который публично представляют на итоговом очном занятии. И подготовка, и обсуждение выпускных работ способствуют последующей успешной сдаче квалификационного экзамена.

Впервые в текущем году повышение квалификации «Современные подходы в образовании: инклюзивное образование» проводилось по четвертой из предлагаемых моделей. Возможность лично уточнить некоторые теоретические аспекты, обменяться имеющимся индивидуальным опытом и при консультационной помощи преподавателей и коллег начать внедрение инноваций на практике сделало данную модель очень популярной при планировании мероприятий на следующий календарный год.

В рамках сетевого повышения квалификации «Эффективный образовательный менеджмент с учетом региональных условий» обучение заместителей директоров учреждений общего среднего образования организовано по согласованным учебным программам Академии и областных Институтов развития образования. Дистанционная часть программы, разработанная в Академии последипломного образования, осваивается слушателями в удаленном режиме и направлена на изучение нормативных правовых аспектов, научно-методического, методологического обеспечения деятельности заместителя директора. Особенность очной части программы, реализуемой профессорско-преподавательским составом региональных

институтов, – ориентация на практическое использование теоретических знаний в условиях конкретного учреждения с учетом региональных особенностей. Программа направлена на сопровождение непрерывного профессионального развития педагогов и позволяет сочетать не только ресурсные возможности Академии последипломного образования (как ведущего и республиканского) и Институтов развития образования (как региональных) центров повышения квалификации, но и формы работы с педагогическими кадрами (образовательные программы повышения квалификации, участие в семинарах, конференциях и других мероприятиях).

Для удовлетворения индивидуальных образовательных потребностей, научно-организационного и научно-методического сопровождения реализации образовательных программ стажировки педагогических работников предназначены он-лайн курсы, представленные в разделе «Стажировка и сопровождение инновационной деятельности». Они имеют выраженную «коммуникационную» направленность, нерегламентированы по структуре, их участники отличаются высокой степенью мотивации и активности. Например, в рамках курса «Внедрение модели формирования профессиональной компетенции воспитателя дошкольного учреждения образованием посредством информационно-коммуникационных технологий» группой педагогов-инноваторов под руководством научного консультанта проекта – заведующей кафедрой дошкольного и начального образования, кандидата психологических наук, доцента В.Н.Шашок – реализуется разработка тестовых заданий для пороговой оценки квалификации воспитателей дошкольных учреждений республики в соответствии с научно разработанной матрицей компетенций в парадигме направления развития ребенка / содержание компетенций.

Пожалуй, наиболее интенсивно развивающимся разделом дистанционной среды Академии на сегодняшний день является раздел «Открытые образовательные курсы». В нем в свободном доступе представлены одобренные научно-методическим советом Академии учебные модули самого широкого тематического спектра: нормативно-методическое сопровождение образовательного процесса (для руководителей учреждений образования, методистов учреждений дополнительного образования взрослых и т.д.), предметной направленности (для работы с учащимися общеобразовательных учреждений, факультативные курсы, материалы интернет-олимпиад), организационно-воспитательного характера (внеурочная деятельность и внеклассная работа, образовательные проекты) и др. Создателями и тьюторами курсов являются методические работники, слушатели и выпускники Академии, занимающиеся разработкой соответствующих цифровых учебных материалов, готовые делиться своим опытом, и, самое главное - осуществлять педагогическое сопровождение своих курсов на безвозмездной основе.

Дистанционная образовательная среда Академии активно используется для проведения разнообразных мониторинговых исследований в дополнительном педагогическом образовании [5]. Электронное представление информации позволяет обеспечить тиражируемость, модифицируемость и адаптируемость предлагаемых для анкетирования форм, а Интернет-доступ – оперативность и массовость (а при необходимости анонимность и, следовательно, большую объективность) анкетирования. Отлаженные в процессе сертификации педагогических кадров как квалифицированных пользователей информационных технологий организационные механизмы сетевого взаимодействия Академии последипломного образования с областными (Минским городским) Институтами развития образования позволяют осуществлять строгое следование процедурам электронного анкетирования (проведение анкетирования по графику, выстроенному с учетом потребностей респондентов, индивидуальное заполнение анкет по системе: один респондент – один сеанс соединения, проведение инструктажа с разъяснением специфики заполнения анкет и др.). Электронное анкетирование имеет ряд организационных преимуществ (перед традиционным, на бумажных носителях): существенное сокращение времени, затрачиваемого на заполнение анкет, современные условия сбора результатов (в электронной форме, через веб-интерфейс), экономия требующихся материальных и кадровых ресурсов. При электронном анкетировании легче обеспечить оперативность и валидность исследования, использовать типовые методы для обработки, распространения и использования его результатов. При этом органы управления, администрация учреждений

образования, руководители учебных и методических структур могут получить выборочные результаты по отдельным группам респондентов, по определенным направлениям деятельности и по хронологическим периодам (учебный год, полугодие, квартал, месяц, учебная неделя). Визуально-графическая интерпретация результатов позволяет наглядно сравнивать данные по выбранным параметрам.

Примером апробированного полного технологического цикла мероприятий по подготовке и проведению электронного анкетирования, обработке и анализу данных являются социологические исследования, проведенные в феврале 2015 и 2016 года по заказу Министерства образования Республики Беларусь в рамках программы ежегодного мониторинга качества общего среднего образования и профессиональной компетентности педагогических кадров республики. Проведение опросов в формате удаленного доступа с одновременным участием генеральной совокупности респондентов-слушателей системы дополнительного педагогического образования обеспечивает ситуативную сопоставимость получаемых данных с результатами других исследований, проводимых академией, подтверждая валидность используемого инструментария и репрезентативность выборки.

Если принять, что дидактическая система определяется тремя основными составляющими: видом управления, видом информационного процесса, типом средств передачи информации и управления познавательной деятельностью, то накопленный Академией опыт развития и системного использования дистанционной образовательной среды позволяет констатировать, что она является инновационной компонентой дидактической системы дополнительного педагогического образования Республики Беларусь. Следствием ее использования являются:

- обеспечение эффективного использования во всех видах образовательной и административной деятельности Академии существующих и постоянно развивающихся информационно-образовательных ресурсов, веб-сервисов и сетевых коммуникационных сред;
- планомерное развитие кадрового состава Академии как учреждения дополнительного образования взрослых, создание единой отлаженной технологической системы и выработка единых подходов к представлению учебных материалов;
- формирование образовательного контента по ключевым направлениям повышения квалификации и переподготовки, разработка научно-методического обеспечения использования современных технических и программных средств в непрерывном профессиональном развитии педагогических кадров Республики Беларусь;
- организация оперативного информационно-коммуникативного взаимодействия всех участников образовательного процесса в системе дополнительного педагогического образования;
- создание условий для индивидуализированного профессионального развития педагогических кадров и повышение качества образования за счет развития мотивации, образовательной и предметной компетентности в процессе взаимодействия с личностно-ориентированными компонентами дистанционной среды;
- появление управленческих стратегий, направленных на модификацию образовательных программ повышения квалификации в соответствии с выявленными запросами и потребностями и создание условий для их успешного освоения.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Дзюба И.А. Сертификация пользователей как инструмент управления ИКТ-компетентностью педагогов / И.А.Дзюба, А.П.Монастырный // Кіраванне у адукаціі. – 2011. – №11. – С.12-16.
2. <http://spk.academy.edu.by>
3. Дзюба И.А. Развитие современной информационной среды системы дополнительного педагогического образования республики Беларусь / И.А.Дзюба, А.П.Монастырный // Менеджмент в образовании (Казахстан) – 2012. – №3 (66). – С. 29-34.
4. <http://do.academy.edu.by>
5. Дзюба, И.А. Технологии электронного анкетирования в комплексной оценке качества дополнительного педагогического образования / И.А.Дзюба, В.Г.Реут // Сб. научных трудов Академии последипломного образования. Вып.13. - Минск: АПО, 2015. - С. 48-60.

УДК 373.1

ZHANAR K. KREKESHEVA

Academician E.A. Buketov Karaganda State University, Karagandy c.,
anaris21@mail.ru

A CRITICAL EVALUATION OF ONLINE AND E-LEARNING EDUCATIONAL ASSESSMENT METHOD: ELECTRONIC PORTFOLIOS

Бұл мақалада электрондық оқыту үдерісінде электрондық портфельді, онлайн бағалау әдісін қолдануға қатысты мәселе қарастырылған. Электрондық портфельдің қалыптастырушы, жиынтық, базалық және диагностикалық сияқты түрлері туралы баяндалған. Сондай-ақ, осы бағалау әдісінің мақсаттарымен бірге электрондық портфельдің артықшылықтары мен кемшіліктері де мұқият зерделенген. Сонымен қатар, бұл мақалада электрондық портфельдің бірнеше түрлері сыни тұрғыдан талданатын болады.

В статье рассматриваются вопросы применения электронных портфелей, которые являются методом онлайн оценивания в процессе электронного обучения. Кроме того, рассмотрены формы электронного портфеля, такие как формирующая, суммативная, базовая и диагностическая. Также, представлены преимущества и недостатки электронных портфелей, наряду с целями данного метода оценки. Вместе с тем в данной статье критически проанализированы несколько видов электронного портфеля.

The article deals with the application of electronic portfolios, which is considered as online and e-learning educational assessment method. Furthermore, forms of electronic portfolio such as formative, summative, initial and diagnostic will be considered. Also, the advantages and disadvantages of electronic portfolios will be examined thoroughly as well as the purposes of this method of assessment. Moreover, several types of electronic portfolio will be critically analyzed in this paper.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: электрондық портфель, кері байланыс, кешенді бағалау, есеп берушілік, аудитория қабылдауы, электрондық портфолионың қалыптастырушы және жиынтық мақсаты, электрондық портфельдің дамыту, бағалау және көрсетілімдік түрлері, электрондық оқыту үдерісіндегі онлайн бағалау әдісі

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: электронный портфель, обратная связь, комплексная оценка, подотчетность, восприятие аудитории, формативные и суммативные цели электронного портфеля, развивающий, оценочный и демонстративный типы электронного портфолио, метод онлайн оценивания в процессе электронного обучения

KEYWORDS: electronic portfolios, feedback, comprehensive evaluation, accountability, audience perception, formative and summative purposes of electronic portfolio, developmental, assessment and showcase electronic portfolios, e-learning educational assessment method

Online learning has changed traditional manner in teaching as well as methods in assessment of students' knowledge. Currently online assessment implies effective feedback, accountability and comprehensive evaluation of practical abilities and attainments. Besides this, various methods of assessment exist in online learning, one of which is electronic portfolio. The application of this method has become widespread particularly in Higher Education during the last decade as a result of increasing demands for quality of education and development of information

technology [1, 39-49]. Electronic portfolio has several definitions. It is considered that prevailing notion of this method was proposed by Meyer [2], who defined it as the collection of digital performance of students' abilities and skills, reports and evidences of progress in learning and experiences. This definition was supported by such authors as Abrami and Barrett and Moss, who also added that electronic portfolio can facilitate certain learning skills of students, as skills of cooperation and audience perception. In its turn other authors suggest that e-portfolios imply the output created by the learner, therefore, electronic portfolios are not about technology, but about learners, their exchanged ideas, reflection and obtained feedbacks as a result of teacher assessment [3;4].

Electronic portfolio assessment method has certain merits and limitations as well as other instruments of online learning assessment. Siemens and Vuorikari determine following advantages of this tool as facilitating learners' reflection on their studying, providing opportunity for teachers to evaluate a complex of various comprehensive exercises, encouraging an effective learning of students, enhancing their autonomy, furthermore, assisting faculty to determine assessment curriculum omissions, improving teaching techniques and student assistance services [5;6]. While disadvantages of electronic portfolio assessment according to Milman and Freitas and Jameson are time-consuming preparation of portfolio assignment and guiding students in doing these writing tasks, difficulties in applying software and particularly insufficient understanding of the gist of exercises offered in electronic portfolios in certain cases [7;8]. Segers et al. expanded this list saying that if electronic portfolios do not aimed at reflection there is a risk of becoming them just a store of student's work and achievements rather than a process of improving of considerable knowledge [9].

Electronic portfolios as Wickersham and Chambers and Davis [10] assert have a combination of purposes depending on the form of electronic portfolio such as formative, summative, initial and diagnostic. Formative purpose of electronic portfolio implies providing feedback with correcting mistakes to aid students to develop their learning achievements and monitoring their progress [11]. While summative purpose as Baume states, involves evaluation of students' results [12]. Rickards et al. pinpoint that diagnostic purpose contains the evaluation of students' level of knowledge for identifying their further learning aims. Initial purpose implies review of learners' achievements, experiences and targets for curriculum co-ordination [13].

Despite the sufficient material about the application of electronic portfolios as a method of assessment, there is still limited number of investigations of this issue in the context of Higher Education due to its recent application in this scope. Therefore, in this paper the use of electronic portfolio as a tool of assessment in Higher Education will be analyzed critically. Moreover, the advantages and disadvantages of electronic portfolios will be examined thoroughly as well as the purposes of this method of assessment. Also, several types of electronic portfolio will be considered in this paper.

Analysis

The literature on the application of electronic portfolios in Higher Education is relatively limited compared to the literature on the electronic portfolios in general. Yancey (2009) states, that the reason for that is the recent implementation of electronic portfolios in the learning processes of universities. Thus, first of all, the general concept of electronic portfolios as an assessment method will be considered and then their merits, limitations and purposes particularly in the context of Higher Education will be investigated in details. There is no exact definition of electronic portfolios, because it is used in numerous disciplines [14]. Significant contribution was made by Barrett in 1999, who investigated electronic (digital) portfolios thoroughly and defined it as a reflective instrument that indicate the progress for particular period of time. She also pinpoints that electronic portfolios are one of the authentic and innovative assessment methods that support learners' reflection.

According to Yancey, in Higher Education this innovation is considered as a new type of assessment, which is not only indicates the results that are enhancing the quality of learning outputs of students, but also stimulate and encourage students' desire to study. However, such authors as Lorenzo and Ittelson and Reese [15] argue that the tendency of electronic portfolios is not still reinforced entirely in Higher Education as a result their merits and capabilities have not been investigated sufficiently [15]. In addition, majority of universities do not evaluate the statistics of application of electronic portfolios to determine the tendency and factors influencing on students'

engagement with digital portfolios [16;17]. A vivid example of electronic portfolios is Mahara program (linked to moodle), which was implemented successfully in Higher Education.

Traditional electronic portfolios have several types and vary according to their content and purposes. According to Zeicher and Wray for instance, there are three types of electronic portfolios such as developmental, assessment and showcase. Duffy et al. reiterate further that developmental electronic portfolio implies the demonstration of students' learning improvement over a particular timeline and provides self-assessment and feedback, thus maintaining contact between learners and department. Another type, assessment electronic portfolios shows abilities and skills of students through grading learners' performance. The last type is showcase electronic portfolios, which also according to Zeicher and Wray means the collection of students' works for professional purposes in order to be hired by future employers. Similarly, Abrami and Barrett propose the same typology. Thus, different types of electronic portfolios vary in their purposes [3].

Bransford et al. state that assessment is a pivotal element of successful learning in Higher Education [18]. They also suggest that teaching and learning should be assessment-centered and supply students with opportunities to show their improved skills and obtain an appropriate feedback to develop their learning. Moreover, assessing e-portfolios is a complicated process as a result of variety of disciplines, purposes and the place of application. The aim of e-portfolio evaluation is to maintain balance between product and process. Where product implies students' outcomes and process means students' learning progress and both of them are taken into consideration equally. Therefore, portfolios are assessed in terms of these two aspects and each element of e-portfolio can be applied to demonstrate students' academic performance or supply the proof of students' self evaluation of their studying process and progress [19]. Regarding to authenticity it is important to mention that it is included in all elements of the electronic portfolios in general as well as e-portfolios improvement process. Authentic evaluation is used for assessment of personal improvements as well as for evaluation of curricula.

Thus, it can be concluded that electronic portfolio assessment supply authentic and valid evaluation of learners' improvements and support students to enhance their academic autonomy and furthermore, develop communication between students and professors. In addition it allows students to show their strong and weak sides in terms of academic achievements and provide teachers with further direction of improvement in their methodic of teaching [20].

However, despite of this the application of electronic portfolios for evaluation may also impact on the students' attitude to the aims of the electronic portfolio process [21]. She claims that students may perceive electronic portfolios as the thing which is created for them rather than the thing they have a desire to use as a lifelong learning instrument.

The purposes of electronic portfolio method

As explained earlier in the introduction electronic portfolios assessment method has a combination of following purposes: summative, formative, initial and diagnostic as a result of the type of digital portfolios. However, there is a debate between different authors about which of the purposes are the crucial in the assessment. The reason for this conflict is that when universities use one portfolio to attempt to encompass all existed purposes, eventually none of these aims are encompassed appropriately. Butler, for instance, argues that the dominant purpose of assessment for electronic portfolios is formative, as it provides the instruments of reflective method, monitoring and communication between learner and professor [22]. Similarly, Barrett and Carney assert that formative assessment is pivotal for electronic portfolio enhancement, because feedback provides reflection for students to change and amend their works.

Stiggins characterized formative assessment as a procedure of searching and understanding the proof to develop learners in their knowledge acquisition [23]. This type of evaluation encourages effective and advanced learning, and needs a portfolio that provides students with the opportunity to narrate their learning history. Additionally, electronic portfolios have formative purpose of assessment as they require learners to choose, reflect over and analyze artifacts that demonstrate their learning to professors. However, formative assessment is not always in agreement with summative assessment, because of pressure exerted on teachers to supply academic reports on students [24].

Formative purpose of assessment also implies the evaluation and monitoring of students'

knowledge during the course through the guiding and support from teachers in order to aid students to improve their learning outcomes [25;26]. Furthermore, it contains revealing and considering students' evidences of attainments and performances such as academic works, interpretation and analyzing these works by teachers for forming the next steps in guiding students in order to reach the required level of knowledge [27]. Other authors add that formative purpose of electronic portfolio assessment tool also consists in providing future employers with information on students' academic achievements [28;29]. However, in this case, formative assessment satisfies summative purposes. While at the same time summative assessment may also satisfy a formative aims by virtue of collected information, which is used to improve learning process of programme. Smith (2008) highlights that learners and teachers through exam outcomes can improve further learning process and teaching, thus exams also can serve formative purposes. Thereby, formative and summative assessment purposes are interrelated closely and there is no line between them in several cases, depending on the way of application of collected information on students' achievements.

Among all existed purposes of assessment summative and formative are crucial in Higher Education [25]. Also they are considered to be valid and reliable in case of providing efficient and useful feedback, student encouragement, and authenticity of assessment, which was mentioned earlier [29].

Regarding to formative purpose of electronic portfolio assessment it should be mentioned that it primarily used as a feedback, which is supposed to be clear and provided on time investigation shows that formative feedback allows students to amend submitted assignments or other exercises. Besides feedbacks, there are also e-mail messages and discussion forums, which offer opportunity for the teachers to know whether the learners understand advices and corrections made by them, thus it also provides interaction between them, which in its turn impacts on usefulness and efficacy of feedbacks.

Primarily, electronic portfolios were created for formative assessment purposes, but recently they have begun to be exploited in summative purposes [30]. Summative purpose of electronic portfolios assessment was described by Hargreaves as the measurement of students' acquired knowledge at the end of term. Also it is used by departments to make sure that the targets of curricula have been achieved or ascertain that students reached the needed level of skills [28]. Generally, summative assessment has been traditional model of assessment and implies awarding marks (Challis, 2005). However, it has several limitations such as the evaluation of only surface knowledge and not providing the opportunity to self-reflection [29]. Similarly, Hicks et al. [32] pinpoint that this purpose of assessment targeted on revealing final results of students rather than supporting their engagement or self-reflection. Assignments, for instance, are perceived by students as particular tasks that created for them, which do not encourage advanced learning [33].

Since summative and formative purposes of assessment are considered as the main purposes of electronic portfolios, there is limited information about another purposes such as diagnostic and initial. Rickards et al. claim that diagnostic purpose of electronic portfolios, for instance, implies the assessment of learners' level of acquired knowledge and skills with the aim of forming subsequent learning targets, which makes this purposes of evaluation similar to formative purposes [13]. Also it provides the opportunity for teachers to identify and analyze students' strengths and weaknesses in a particular area and occurs at the beginning of course. While another purpose of evaluation such as initial contains analysis of students' attainments, abilities, interests with the purpose of further placing students on a new learning course, as this obtained information is essential for deciding and establishing a new course. However, this purpose is closely related to diagnostic purpose, as the information collected from initial assessment supplements the data obtained from diagnostic assessment.

Thereby, it can be concluded that all of abovementioned purposes play an important role in electronic portfolio method of assessment. Additionally, these purposes are the combination of evaluation, learning and performing of students' work. As a result of these purposes students are supported to collect their works, which demonstrate their skills and abilities, to think over these artifacts, think critically with making decisions and analyzing.

Advantages and disadvantages of electronic portfolio method of assessment

As it was mentioned in introduction, electronic portfolio assessment method has a variety of advantages and disadvantages. In this part of the paper they will be considered thoroughly. Firstly, the merits of electronic portfolios evaluation tool will be examined, and then the limitations of this method will be reviewed. In order to understand these advantages and disadvantages entirely, electronic portfolio method of assessment will be compared with traditional paper electronic portfolio method of evaluation.

Electronic portfolios have many advantages not only for learners, but also for teachers. However, the effective application of electronic portfolios depends on the appropriate application of their targets. Furthermore, a considerable number of investigations on electronic portfolios prove that they have more merits in comparison with other traditional evaluation methods of students' knowledge and skills.

According to Van Wesel and Prop over the past decade electronic portfolios have replaced paper-based portfolios successfully in Higher Education and became mostly used type of portfolio among others portfolios in education [34]. One of the merits of electronic portfolios for student, for instance, is that they provide students with the opportunity to demonstrate their learning and critical thinking through the application of various multimedia equipments such as videos, PowerPoint slides, graphics or texts [35]. Thus, even despite the similarities with traditional portfolios in the content, the superiority of electronic portfolios over paper-based portfolios consists in the opportunity to use electronic technologies and collect it on the multimedia servers such as different types of disks, blogs, that in its turn allows students to improve creativity skills as well as ICT literacy [36].

Another advantage of electronic portfolios is their flexibility in the way of evaluation and collection of learners', performances and attainments, particularly when students are far away from universities; in this case portfolios can be checked and assessed distantly. This advantage is important for teacher to assess students' works in any situations as well as for students the opportunity to be assessed [37].

Regarding to traditional portfolios the advantages of electronic portfolios can be considered in terms of its structure, for instance, abundance of artefacts, feedbacks provided on time, the opportunities for cooperative learning, and direct access to the linked materials. Several elements of electronic portfolios contribute to more useful outputs, for instance, making of CV [33]. At the same time other elements assist to develop reflective processes such as self- evaluation of their abilities and learning necessities. However, there are limit number of facts about whether electronic portfolios help learners to develop the degree of their reflection [22]. Thus, encouragement of students by teachers is very important in electronic portfolio method of assessment as it helps to enhance this reflection.

According to Hattie and Timperly (2007) and Nicol and Macfarlane (2006), electronic portfolios tool of evaluation is differ from other methods of assessment by providing an effective feedbacks to students, which are aimed not only on checking students' improvement regarding to particular targets, but also on encouraging students to enhance their learning planning and approach [38;39]. Moreover, this strategy offers students to manage their progress, to develop more responsible and deliberate attitude to the learning process. Additionally, the feedbacks can be provided in forums or class in the form of instruction or advice. Also, it provides learners with the opportunity to assess themselves, their skills and capabilities [40]. Feedbacks, that is important, enables teachers to see visual and dynamic evidences about students' thoughts, interests, capabilities, strengths and progress, performances and outcomes over the particular period of time and thereby allows them to assess students comprehensively.

Moreover, teachers themselves can benefit from using an electronic portfolio as an assessment method through analyzing their own knowledge and professional development respectively, and assist them to become self-reflected specialists and improve their competencies [41]. Also, through the electronic portfolio assessment teachers can consider following questions such as identifying the problems that students encounter during their learning course or reviewing their methods and techniques of teaching with further replacing ineffective tasks by more effective; which material was explained clearly and which is not and determining the level of efficacy of teaching process. Thus, all of abovementioned advantages are possible in case of teacher support and guiding, which are

crucial in the electronic portfolios assessment method.

Several advantages of electronic portfolios also can be revealed in comparison with traditional paper-based portfolios, such as structure, provision, transportation and presentation of technological abilities and knowledge. In traditional portfolios assessment all required works should be printed, which requires several financial expenses. Moreover, it is much more effortless to store these works electronically [36]. After completing portfolio it is easy to amend, correct, and edit files with works that needs to be assessed and to shift and share them. Furthermore, digital portfolios are portable, can be copied and distributed easily to the vast audience rather than paper-based portfolios. Another significant merit of electronic portfolios is the existence of complex connections between works by virtue of the application of hyperlinks, while traditional portfolios should only be linear.

Additionally, electronic portfolios enable students to enhance their motivation as they dedicate more time to complete electronic portfolio tasks than in the case of paper-based portfolio [42]. Other authors such as Herman and Winters claim that electronic portfolio assessment method offers technological benefits, objectivity, efficacy and feasibility. Technological benefits imply the provision of advance learning; objectivity means fair assessment, without any bias in any aspects of evaluation. Efficacy, in its turn consists in the results achieved by student and teachers due to the application of electronic portfolios, while feasibility implies the advantages of using electronic portfolios [43].

For teachers potential advantages of the application of electronic portfolios can be the authenticity of their assessment by means of the use of electronic portfolio method of assessment and aiding students to be ready for lifelong learning. Electronic portfolios assessment method is more reliable in scoring than paper-based portfolio tool. Digital portfolios, for instance implies the application of rubrics unlike traditional portfolios [41]. Moreover, electronic portfolios are less time-consuming in comparison with paper-based portfolios as it requires teachers to spend their time on scoring of students' portfolios and providing feedbacks to students during the particular time in the crowded classes. Also, the information obtained from portfolio evaluation can be problematic to evaluate. In this case electronic portfolio method of assessment is superior as a result of checklists availability [41;44].

Brown highlights that electronic portfolio assessment method enables students to improve cognitive thinking, perception of value of knowledge and metacognition, develop communication skills and recognize the importance of learning reflection [45]. By virtue of improved cognitive thinking, students became to perceive a sense of self-esteem of accomplished portfolio and aspiration to share it with other people, in certain cases. In its turn developed communication leads to enhancement of writing skills [3;48]. Also, writing assignments, which is the task of the electronic portfolios helps students to improve their decision-making processes, synthesizing and analyzing skills, and critical thinking.

Another advantage of electronic portfolio assessment method is the unproblematic restoration of the lost data in students' electronic portfolios. Also, they are more interesting and interactive in comparison with paper-based portfolios as they allow uploading and even creating of audio, video and other objectives.

Turning now to the existing disadvantages with which students and teachers can encounter as a result of assessing or being assessed by electronic portfolio evaluation method. In case if the purposes and benchmarks of portfolio evaluation are vague, the portfolio can be in a danger of becoming just a store of artefacts that demonstrates students' progress, thereby they should be interpreted clearly [44].

Another disadvantage was pinpointed by Birgin, who claimed that the evaluation of digital portfolios requires teachers to have special technical knowledge [41]. Teacher should spend more time to study this type of portfolio assessment, to enhance their professional skills and competences in application and assessing digital portfolios appropriately and accurately. Also teachers need to prepare tasks with the aim of developing this portfolio. Designing and preparation of electronic files in some cases can be stressful [46].

Writing review and preparing efficient feedbacks also require a particular time to complete and in its turn it stimulates teachers to make professional self-improvement. However, several authors assert that certain teachers perceive portfolios as invaluable burden, which offer concrete outcomes

in terms of increasing learners' motivation and providing useful instruction [47].

Abrami et al. and Wetzel and Strudler also found several disadvantages of the application of electronic portfolios method of assessment such as the need in constant provision of students with knowledge necessary for advance learning and knowledge for the accurate application of this technology [3;48]. Another limitation of electronic portfolios is the existence of several technical problems, which appear during the creation of digital portfolios [34]. One of the problems, for instance is the inability of working on portfolios and server unavailability as a result of intensive application of the web server by students.

Another challenge can appear if students design their digital portfolios in the way that makes teachers difficult to navigate, so it makes the evaluation of that portfolio problematic or even impossible if there are problems with access to the student's portfolio. Moreover, it can be another problem with digital portfolios such as the access to computers, tracing and controlling students' work and their attempts [49].

Also, the problem that can be emerged in case if the digital portfolios are applied in the interests of summative purpose of assessment is that students may not want to show their weaknesses. As portfolios are considered as an individual document, in this case the problem with ethical issues can be appeared as a result of this evaluation. Moreover, the challenges can be consisted in the confirmation of whether the writing work submitted is the real work of this person.

In addition, there are some issues related to the application of digital portfolio universities. One of them is the question of archiving students' electronic portfolios or the opportunity of other individuals to have an access to this digital portfolio. Also, the possibility of transmission of students' electronic portfolios to another organization can appear. Besides, there is the issue of further application of electronic portfolios by the students even after graduating universities.

Thus, it can be concluded from all abovementioned advantages and disadvantages of electronic portfolio method that this tool of assessment is an important and the most suitable and authentic method in Higher Education. It has more merits than limitations. Moreover, currently there is a demand on students who has all abovementioned skills such as critical thinking, decision making, self-reflection and metacognition. Outdated tools of assessment such as paper-based portfolios can not develop them. While, the application of the electronic portfolio method of students evaluation and electronic portfolios in general can improve these skills and abilities, thus making learners more highly demanded on the labor market. Moreover it motivates students to self-reflect and stimulate the desire to lifelong-learning. Both teachers and students in most cases are satisfied with this method of assessment; however, they at the same time can encounter several challenges. Teachers, for instance as well as students can have technical problems with electronic portfolios. Also, teachers are required to be professional competent and have or further improve technical skills. The same situation occurs with students who are required to cope with electronic tasks and work on their digital portfolios.

Currently, the electronic portfolio is considered as one of the alternative methods of students' evaluation. The need for this method was proved by a considerable number of authors and researches. According to them the digital portfolios provides more authentic, fair and objective evaluation of students' achievements and performances. Owing to electronic portfolio method of assessment teachers have an opportunity to have a clear picture of students' progress, skills, abilities, talents, strong sides and weak as well and even interests. As it was mentioned before, the electronic portfolio is not just the collection or storing of the information about students, it is rather complex method of assessment, which allows evaluating students' capabilities and opportunities from the different sides. Teacher also can trace and control learners' progress and more importantly can improve their learning process by instructing them and giving efficient and useful feedbacks. Feedbacks are the pivotal element of electronic portfolio assessment method as it provides students with opportunity to correct their mistakes and amend their works. At the same time this method of students' evaluation should be purposeful, with clear criteria of assessment and the aims of this assessment. Electronic portfolio as it turned out have a complex of purposes, such as summative, formative, diagnostic and initial. All these purposes are targeted on the education of comprehensively and harmoniously developed person. Each of these purposes plays a crucial role. Thus, in general, the electronic

portfolio method of assessment as well as the application of the electronic portfolios in practice offers several significant benefits for both stakeholders (teachers and students). By virtue of digital portfolio method of assessment teachers can enhance their methodic and techniques of teaching, thus they have an opportunity to professional growth. In its turn students can improve their self-reflection, academic abilities, communication skills, and even have the chance to be hired by future employers.

REFERENCES

1. Robles, M. and Braathen, S. (2002). Online assessment techniques. *Delta Pi Epsilon Journal*, 44 (1). 39-49.
2. Meyer, C., Paulson, F. L. and Paulson, P. R. (1991). What makes a portfolio a portfolio? *Educational Leadership*, 48(5), 60-63.
3. Abrami, P. C., and Barrett, H. (2005). Directions for research and development on electronic portfolios. *Canadian Journal of Learning and Technology*, 31(3).
4. Borman, G. D., and Dowling, N. M. (2006). The longitudinal achievement effects of multi-year summer school: Evidence from the Teach Baltimore randomized field trial. *Educational Evaluation and Policy Analysis*, 28(1), 25-48.
5. Siemens, G. (2004). ePortfolios. *eLearnSpace: Everything ELearning*. Retrieved September 11, 2012 from <http://www.elearnspace.org/Articles/eportfolios.htm>
6. Vuorikari, R. (2005) Innovation brief Can personal digital knowledge artefacts' management and social networks enhance learning? Retrieved January 31, 2008.
7. Milman, N.B., and Kilbane, C.R. (2005). Digital Teaching Portfolios: Catalysts for fostering authentic professional development. *Canadian Journal of Learning and Technology*, 31 (3).
8. Freitas, S. and Jameson, J. (2006) Collaborative e-support for lifelong learning, *British Journal of Educational Technology* Vol. 37, No. 6, pp.817–824.
9. Segers, M., Dochy, F. & Cascallar, E. (2003). Optimizing new modes of assessment: In search of qualities and standards. Boston. Dordrecht: Kluwer Academic.
10. Davis, M. H., and Ponnampuruma, G. G. (2005). Portfolio assessment. *Journal of Veterinary Medical Education*, 32(3), 279-284.
11. Gathercoal, P., Love, D., Bryde, B. & McKean, G. (2002). On Implementing Web-Based Electronic Portfolios. *Educause Quarterly*, 2, 29–37.
12. Baume, D. (2001). A briefing on assessment of portfolios [Electronic Version]. Learning and Teaching Support Network Generic Series Assessment 6 from <http://www.bioscience.heacademy.ac.uk/ftp/Resources/gc/assess06portfolios.pdf>
13. Rickards, W., Diez, M., Ehley, L., Guilbault, L., Loacker, G; Hart, J. and Smith P. (2008) Learning, Reflection, and Electronic Portfolios: Stepping Toward an Assessment Practice, *The Journal of General Education*, Vol.57, No.1, pp31-50.
14. López, O. (2004) A literature and practice revision about digital portfolios in higher education. In 15th International Conference, Society for Information Technology and Teacher Education (SITE), Atlant, (Georgia, USA).
15. Lorenzo, G. and Ittelson, J. (2005) An Overview of e-Portfolios, *Educause learning initiative*.
16. Rees Jones, P., Smallwood, A., & Kingston, S. (2006). JISC: ePortfolio for Lifelong Learning Reference Model project: Interim Report.
17. Hartnell-Young, E., & Morriss, M. (2007). *Digital Portfolios: Powerful Tools for Promoting Professional Growth and Reflection* (second edition). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
18. Bransford, John D, Brown, Ann L, and Cocking, Rodney R (Editors) (2000). *How People Learn: Brain, Mind, Experience and School*; Washington DC: National Academy Press Cubberley.
19. Gijbels, D., van de Watering, G., and Dochy, F. (2005). Integrating assessment tasks in a problem-based learning environment. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 30(1), 73-86.
20. Tiwari, A. and Tang, C. (2003) From process to outcome: the effect of portfolio assessment on student learning, *Nurse Education Today*, vol.23, no.4, pp.269- 77.
21. Barrett, H. (2004a) Differentiating Electronic Portfolios and Online Assessment Management Systems. *Proceedings of the 2004 Annual Conference of the Society for Information Technology in Teacher Education* [Retrieved January 21, 2005 from: <http://electronicportfolios.org/systems/concerns.html>]
22. Butler, P. (2006) A Review of the Literature on Portfolios and Electronic Portfolios,
23. Stiggins, R. J. (2002) *Assessment Crisis: The Absence of Assessment FOR Learning*. Phi Delta Kappan, June 2002. [Retrieved July 17, 2004 from: <http://www.pdkintl.org/kappan/>

k0206sti.htm]

24. Barrett, H. and Wilkerson, J. (2004) Conflicting Paradigms in Electronic Portfolio Approaches [Retrieved January 21, 2005 from: <http://electronicportfolios.org/systems/paradigms.html>]

25. Oosterhof, A., Conrad, R. M., and Ely, D. P. (2008). Assessing learners online. New Jersey: Pearson.

26. Vonderwell, S., Liang, X., and Alderman, K. (2007). Asynchronous discussions and assessment in online learning. *Journal of Research on Technology in Education*, 39(3), 309–328.

27. Black, P., and Wiliam, D. (2009). Developing the theory of formative assessment. *Educational Assessment. Evaluation & Accountability*, 21(1), 5–31.

28. Hargreaves, E. (2008). Assessment. In G. McCulloch, and D. Crook (Eds.), *The Routledge international encyclopedia of education* (pp. 37–38). New York: Routledge.

29. Smith, G. (2007). How does student performance on formative assessments relate to learning assessed by exams? *Journal of College Science Teaching*, 36(7), 28–34.

30. Chetcuti, D., Murphy, P., and Grima, G. (2006). The formative and summative uses of a professional development portfolio: A Maltese case study. *Assessment in Education*, 13(1), 97–112.

31. Tshibalo, A. E. (2007). The potential impact of computer-aided assessment technology in higher education. *South African Journal of Higher Education*, 21(6), 686–695.

32. Hicks, T., Russo, A., Autrey, T., Gardner, R., Kabodian, A., & Edington, C. (2007). Rethinking the purpose and process for designing digital portfolios. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 50(6), 450–458.

33. Barrett, H. C. (2007). Researching electronic portfolios and learner engagement: The reflect initiative. *Journal of Adolescent and Adult Literacy*, 50(6), 436 - 449.

34. Van Wesel, M. and Prop, A. (2008). Comparing students' perceptions of paper-based and electronic portfolios. *Canadian Journal of Learning and Technology*, 34(3). Retrieved July 10, 2009, from <http://www.cjlt.ca/index.php/cjlt>

35. Montgomery, K., and Wiley, D. (2004). *Creating e-portfolios using PowerPoint*. Thousand Oaks, CA: Sage.

36. Heath, M. (2005). Are you ready to go digital? The pros and cons of electronic portfolio development. *Library Media Connection*, 23(7), 66–70.

37. Gomez, S. (2004) *Electronic Portfolios in Higher Education*, York: Higher Education Academy.

38. Hattie, J., and Timperly, H. (2007). The power of feedback. *Review of Educational Research*, 77(1), 81–112.

39. Nicol, D., and Macfarlane, D. (2006). Formative assessment and self-regulated learning; A model and seven principles of good feedback practice. *Studies in Higher Education*, 31(2), 199–218.

40. Baki, A. and Birgin, O. (2004). Reflections of Using Computer-Based Portfolios as an Alternative Assessment Tools: A Case Study. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3 (3), Article 11, <http://www.tojet.net/articles/3311.htm>

41. Birgin, O. (2003). Investigation of the Application Level of a Computer Based Portfolios. Unpublished Master's Thesis, Karadeniz Technical University, Trabzon.

42. Driessen, E., Muijtjens, A.M., van Tartwijk, J., and Van der Vleuten, C. P. (2007). Web- or paper-based portfolios: Is there a difference? *Medical Education*, 41, 1067–1073.

43. Carney, J. (2004). Settings and Agenda for Electronic Portfolio Research: A Framework for Evaluation Portfolio Literature. Paper presented at the American Educational Research Association Annual Meeting, April 12–16, San Diego, CA, USA.

44. Chen, G.D, Liu, C.C., Ou, K.L. and Song, L. M. (2000). Web Learning Portfolios: A Tool for Supporting Performance. *Innovations in Education and Teaching International*, 38 (1), 19–30.

45. Brown, J. O. (2002). Know thyself: the impact of portfolio development on adult learning. *Adult Education Quarterly*, 52(3), 228–245.

46. Young, J. (2002, February 21) Creating Online Portfolios Can Help Students See 'Big Picture,' Colleges Say. *Chronicle of Higher Education*. [Retrieved June 23, 2006 from <http://chronicle.com/free/2002/02/2002022101t.htm>]

47. Koretz, D., Stecher, B., Klein, S. and McCaffrey, D. (1994). The Vermont Portfolio Assessment Program: Findings and Implications. *Education Measurement: Issues and Practice*, 13 (5), 5–16.

48. Wetzel, K. and Strudler, N. (2008). Costs and benefits of electronic portfolios in teacher education: faculty perspectives. *Journal of Computing in Teacher Education*, 24(4), 135–142.

49. Meeus, W., Questier, F., and Derks, T. (2006). Open source eportfolio: Development and implementation of an institution-wide electronic portfolio platform for students. *Educational Media International*, 43(2), 133–145.

УДК 372.851

А.И.СЫЗДЫКОВА

«Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ,
Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы,
sysdikova_a@mail.ru

ОРТА БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫН JAҢАРТУ JAҒДАЙЫНДА «АКТ» ЖӘНЕ «ИНФОРМАТИКА» ПӘНДЕРІН ОҚЫТУДА ҚОЛДАНЫЛАТЫН ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ӘДІС-ТӘСІЛДЕР

Бұл мақалада автор Қазақстанда орта білім беру мазмұнын жаңартудың алғышарттары және білім беру бағдарламаларын жаңартудың басымдықтарына тоқталады. Орта білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында «АКТ» және «Информатика» пәндерін оқытуда қолданылатын педагогикалық тәсілдері қарастырылады. Сондай-ақ «АКТ» және «Информатика» пәндері бойынша оқыту мен оқу тиімді стратегиясының мысалдары келтірілген.

Автор в данной статье подчеркнул предпосылки обновления содержания среднего образования в Казахстане и приоритеты обновления образовательной программы. Рассматриваются педагогические подходы к обучению по предметам «ИКТ» и «Информатики» в рамках обновления содержания среднего образования. Также предлагаются примеры эффективных стратегий преподавания и обучения по предметам «ИКТ» и «Информатика».

Author of this article has emphasized the preconditions update the content of secondary education in Kazakhstan and prioritize renovation of the educational program. We consider the pedagogical approaches to learning in subjects "ICT" and "Computer" in the framework of updating the content of secondary education. Also offered examples of effective strategies for teaching and "ICT" teaching subjects and "Computer."

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: орта білім мазмұнын жаңарту, оқу бағдарламасы, оқу мақсаты, педагогикалық әдіс-тәсілдер, дағды, құзыреттілік

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: обновление содержание среднего образования, учебная программа, учебные цели, педагогические подходы, умение, компетентность

KEYWORDS: update the content of secondary education, training program, learning objectives, pedagogical approaches, skill, competence

Бүгінгі күн – білім беру мазмұнына, оқушы мен педагог тұлғасына және қызметіне деген көзқарастардың түбегейлі өзгеріске бет бұрып отырған кезең. Бұл жөнінде Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаев өз сөзінде: «Біз қазір «білім-ғылым-инновация» атты үштік үстемдік құратын постиндустриялық әлемге қарай бағыт алып барамыз», – деген еді. Қазақстанның әлемдік үрдістерге кіруі, дамыған елдердің стандарттарына деген ұмтылысы білім беру жүйесінің жаңа сапалық деңгейге өту қажеттілігін арттыруда. Осыған орай, қазіргі кезде білім беру жүйесінде жасалып жатқан реформалар барлық деңгейлердегі білім мазмұнын жаңартуға және өсуден тұрақты даму кезеңіне өтуге бағытталған.

«Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында Елбасымыз Н.Ә.Назарбаев «Бүгінде халықаралық стандарттар негізінде Назарбаев Университеті мен Зияткерлік мектептер табысты жұмыс істеуде. Олардың тәжірибесін бүкіл қазақстандық білім беру жүйесіне таратып, барлық білім беру мекемелерін солардың деңгейіне тарту керек» деп атап өтті [1].

Орта білім мазмұнын жаңарту «бүкіл өмірге жарамды білім алу» тұжырымдамасынан «өмір бойы білім алу» қажеттігіне көшуге; тілалғыштықтан бастамашылдыққа; білімнен құзыреттілікке ауысуға бағытталған. Ол көптеген дағдыларды қалыптастыра отырып,

құндылықтардың негізінде оқу мақсаттарын оқу нәтижесіне айналдыруды көздейді.

Айта кететін болсақ, бүкіл әлемде білім беру жүйелерінің келешек ұрпаққа қандай білім беретіні туралы мәселе қайта қаралуда. Осы мәселе аясында «Балалар ХХІ ғасырда табысты болу үшін нені оқыту керек?» және «Оқытудың тиімді әдістері қандай?» деген сияқты негізгі сауалдар туындайды. Бұл сауалдар оқу бағдарламасымен және оқу бағдарламасын жүзеге асыруда пайдаланылатын педагогикалық әдістемелермен тығыз байланысты. Сондай-ақ, оқушылар оқу арқылы мәдени, эмоционалдық, зияткерлік, әлеуметтік және рухани жағынан даму мүмкіндігіне ие болады. Оқу оқушылардың жаңа білімді меңгеруіне де, сондай-ақ алған білімін әрі қарай дамытуына да мүмкіндік береді.

Яғни, білім беру бағдарламаларын жаңартудың басымдықтары тоқтала кетейік.

Табысты болу үшін оқушыларға білім қандай қажет болса, дағды да сондай қажет деген ойдың жақтастары көбейіп келеді. Бұл оқушылардың ақпаратты еске сақтап, алған білімдерін ұғынуын, түсінуін және әртүрлі салада қолдана білуін талап етеді. Білімді дәл осылай қолдану оқушыларға ХХІ ғасырдың дағдысы деп жиі айтылып жүрген кең ауқымды құзыреттілікті меңгеруге мүмкіндік береді.

«ХХІ ғасырдың дағдысы» ұғымының бірнеше анықтамасы бар. Өндірістен қол үзбей оқу бағдарламасының бір бөлігі ретінде Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы (ЭЫДҰ) Құзыреттерді анықтау және іріктеу жобасының шеңберінде жасаған құрылымды пайдаланады. Бұл жерде құзырет «жай ғана білім мен дағдыдан анағұрлым жоғары мәнге ие. Ол белгілі бір мәнмәтіндердегі психологиялық ресурстарды жұмылдырады және соған сүйене отырып күрделі міндеттерді қанағаттандыру мүмкіндіктерін қамтиды. Мысалы, тиімді қарым-қатынас құру қабілеті жеке адамның тіл білуіне, ақпараттық технологиялар саласындағы тәжірибелік дағдыларына және оның өзгелермен қарым-қатынас құра алуына сүйенетін құзырет болып табылады». Табысты болу үшін оқушылардың бойында қалыптастыру қажет рухани құндылықтар мен дағдылардың тізімі:

Рухани құндылықтар:

- шығармашылық тұрғысынан ойлау;
- коммуникативтік қабілеттер;
- өзгелердің мәдениетіне және көзқарастарына құрметпен қарау;
- жауапкершілік;
- денсаулы, достық және айналадағыларға қамқорлық көрсету;
- өмір бойы оқуға дайын болу.

Дағдылар:

- сын тұрғысынан ойлау;
- білімді шығармашылық тұрғысынан қабылдау қабілеті;
- мәселелерді шешу қабілеті;
- ғылыми-зерттеу дағдылары;
- коммуникативтік дағдылар (тілдік дағдыларды қоса);
- жеке және топпен жұмыс жасай алу қабілеті;
- АКТ саласындағы дағдылар.

Келтірілген құндылықтар мен дағдылар пән бойынша білім деңгейі, дағдылар мен құзыреттіліктер қарастырылады. Пәннің оқу бағдарламасында ұсынылған құндылықтар мен дағдылар ескеріліп, пән бойынша білім деңгейі, дағдылар мен құзыреттіліктер қарастырылады. Жоғарыда аталған құндылықтар мен дағдылар пәнді оқытатын оқу бағдарламасында белгіленген, пәннің оқу бағдарламасы стандартты оқу жоспарының негізі болып табылады.

«Қазақстан жолы-2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ стратегиясында» еліміздің Президенті Н.Назарбаев былай атап өтті: Орта білім жүйесінде жалпы білім беретін мектептерді Назарбаев Зияткерлік мектептеріндегі оқыту деңгейіне жеткізу керек. Мектеп түлектері қазақ, орыс және ағылшын тілдерін білуге тиіс. Оларды оқыту нәтижесі оқушылардың сындарлы ойлау, өзіндік ізденіс пен ақпаратты терең талдау машығын игеру болуы тиіс» [2].

Осы бағдар 2014-2016 жылдарға білім мен ғылымды дамытудың басты бағыттарында өз көрінісін тапты. Онда орта білім беру деңгейінде «Назарбаев Зияткерлік мектебі» ДББҰ тәжірибесін есепке ала отырып, алғашқы кезектегі басты міндет орта білім беру мазмұнын жаңарту болып табылады.

Сол себепті Қазақстанда қазіргі кезде жаһандық проблемаларға жауап бере алатындай деңгейдегі ұлттық мәнмәтіндегі жұмыстар атқарылуда. Оқу бағдарламаларының, бағалаудың, оқулықтардың және педагогиканың ұлттық стандарттарымен байланысты өзекті білім беру

құндылықтары мен мақсаттар мектеп оқушыларының жалпы жетістіктерін арттыруды, сондай-ақ инновациялар мен озық тәжірибелерге қол жеткізу үшін, ұлттық сәйкестікті мектеп бағдарламасы арқылы растау мен іске асыру үшін және барынша ауқымды халықаралық тәжірибемен өзара әрекеттесу үшін қажетті дағдыларды дамытуды қамтиды.

Жаңартылған оқу бағдарламасы мен бағалау жүйесін енгізу аталған міндеттерді шешу үшін қабылданған шаралардың бірі болып табылады. Жаңартылған білім беру бағдарламасының ең негізгі мақсаты оқушылардың оқу нәтижелерін жетілдіру болып табылады. Осы жағдайда оқушының білімі мен дағдыларын тиімді дамыту үшін мұғалім не істеуі қажет?

Мұғалімдердің пайдаланатын оқыту тәсілдері оқушыларды оқытудың ең жоғары стандарттарын қамтамасыз ету үшін маңызды. Хэтти (2011) білім беру шараларының оқушыларға әсерін талдау үшін жүргізілген 60 155 педагогикалық зерттеу аясында 9000-нан аса метаталдау әдісін пайдаланды [3]. Олар алдында қол жеткізген жетістіктерден кейін оқушылардың алға жылжуына мұғалімдердің педагогикалық шеберлігі айтарлықтай септігін тигізетінін дәйекті түрде көрсетті. Мұғалімдер пайдаланатын әдіс-тәсілдер оқудың тиімділігіне елеулі әсерін тигізеді. Педагогикалық әдістемелерді жетілдірмей тұрып, оқу бағдарламасын өзгерту білім беру стандарттарына қатысты реформалау шараларының мүмкіндіктері мен нәтижелілігін төмендетеді.

Педагогиканың барлық осы аспектілері сындарлы оқыту теориясымен үйлеседі. Сындарлы оқыту тәсілдері білім берудің «дәстүрлі» әдістерімен салыстырғанда, оқыту кезінде жоғары нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік береді. Сындарлы оқыту тәсілдері оқушылардың алдыңғы білімдерімен ұштастыра отырып, жаңа білім алуы туралы тұжырымдамаға негізделеді. Бұл жерде ең маңыздысы: оқушылардың алдыңғы алған дағдылары жаңа дағдыларды меңгеруге үлкен ықпалын тигізеді, ал егер ол ескерілмесе, онда білім тереңге бармай, үстірт меңгерілген таяз білім болмақ. Мұндай үстірт білім оқушыға қазіргі әлемде жетістікке жету үшін қажетті жоғарыда аталған сын тұрғысынан ойлау, рефлексия және басқа да дағдыларын, алған білімін қолдануына кері әсерін тигізеді. Оқушылар білімді толықтай меңгеру үшін ақпаратты енжар қабылдамай, сабаққа белсенді қатысуы керек. Оқушылардың алған білімдерімен жұмыс істеуге, оны әрі қарай өңдеп, өз дағдыларын арттыруға мүмкіндік беретін жаттығуларды орындауға мүмкіндіктері болуы аса маңызды болып табылады.

Терең зерттеу мұғалімдердің оқушылардың алған білімдерін алдыңғы білімдерімен ұштастыра отырып, пайдалануын бақылау дағдыларына сүйенеді. Бұл үдеріс әр оқушының жеке дағдысы мен қабілеттеріне байланысты әртүрлі мәнге ие. Сол себепті мұғалімдер әр оқушы үшін оқу үдерісінің келесі қадамдарын анықтап, әрі қарай ілгерілеуіне септігін тигізу үшін жекелеген оқушыларды үнемі бағалап отыруы керек. Оқудың келесі қадамдарын анықтау үшін ақпаратты бақылау және пайдалану соңғы 20 жыл ішінде халықаралық деңгейде танылды және метаталдаудың көмегімен білім беру шараларының табысты түрлерінің бірі ретінде танылды (Блэк және Уильям, 1998) [4].

XXI ғасырда адамдардың қызметіне компьютердің ықпал етпейтін аспектілері жоқ. Компьютерленген технологиялар кең тараған және өзінің кең ауқымды мүмкіндіктерін ғылым, сауда, техника және мәдениет үшін қамтамасыз етумен ұсынады. Информатиканы меңгеру оқушыларды ақпараттық-коммуникациялық технологияларды, жүйелерді түсінуде дағдыларымен, біліммен және ұғымдармен, сонымен қатар ақпаратты түсіндіру технологиялары мен тәсілдерімен қамтамасыз етеді. Бұлар көптеген мамандықтарда құнды болып келеді. «АКТ» және «Информатика» пәндерінің мақсаттары оқушыларға талдау, кеңес және бағдарламалау негізінде осы мамандыққа өзінің үлесін қосу мүмкіндігін береді.

Сонымен қатар, «АКТ» және «Информатика» пәндерін меңгеру жалпы қабылданған ережелерге сәйкес, сондай-ақ адамдардың және барлық қазақстандық қоғамның мүддесін қолдау арқылы этика мен мораль тұрғысынан технологиялармен жұмыс істеуге дұрыс көзқарас қалыптастыруы көзделген.

Ақпараттық-коммуникациялық технологиялар мен информатиканы меңгеру арқылы оқушылар:

- күрделі жүйелерді талдап, абстракция, алгоритмдеу және бағдарламалау арқылы жаңа үлгісін шығара алатынын;
- информатика пәнінен алған білімі ғылым, техника, медицина, білім беру және мәдениет саласына ықпал ететінін;
- информатика пәнінен алған алгоритмдік ойлау және модельдеу дағдылары әртүрлі мәнмәтіндегі күрделі жағдайларды талдау кезінде пайдалана алатынын;

- информатикадағы бағдарламалау дағдыларын пайдалану ағымдағы қызметті жақсартатын қосымшаларды құрастыруға және жаңа идеялардың туындауына мүмкіндік беретінін түсінеді.

Сонымен, оқыту үдерісі үздік халықаралық тәжірибемен келісілген оқудағы сындарлылық, тұлғаға бағдарланған тәсілдермен байланысты оқыту әдістерін дамытуға бағытталады. Оқу бағдарламасының аясында мұғалімдер үшін белсенді оқытудың стратегиялары енгізілген, мысалы белсенді талқылаударды ұйымдастыру және қатысу, жоспарлау және бағалау бойынша қызмет, топтарда оқыту және ықшамсабақ, мұғалімдер осыны пәндік бағдарлама шеңберінде оқытудың мақсаттарына жету үшін өз сабақтарында пайдалана алады.

Сол себепті мұғалімдер оқытудың әртүрлі әдіс-тәсілдерін пайдалана отырып, оқушылардың бойында төмендегі қасиеттерді тәрбиелеуі және дамытуы күтіледі:

- оқушының дамуы үшін оның жеке пікірін тыңдау және бойындағы білімін, білігін, дағдысын пайдалануының маңыздылығын мойындау;

- оқушыларды тиянақты сараланған тапсырмалар мен жаттығулар арқылы ынталандыру және дамыта оқыту;

- оқушыға түсінікті тәсілмен модельдеу және есептердің шешімін табу мысалдарымен сүйемелдеу;

- оқушыларды оқытуда «оқыту үшін бағалау» арқылы қолдау; есептерді шешу мен талдау негізінде оқушылардың зерттеу іс-әрекеттері

- мен белсенділігін ынталандыру; оқушылардың сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін дамыту;

- оқушылардың жеке, жұппен, топпен және жаппай сынып арасында жұмыс істеу іс-әрекеттерін ұйымдастыруды қамтиды.

«Акт және информатика» пәндерін оқытуда қолданылатын педагогикалық әдіс-тәсілдер:

Саралау тәсілі – оқушылардың шығармашылық және сын тұрғысынан ойлау қабілеттерін белсенді дамытуға, оқыту қызығушылығына басқа әдіс-тәсілдер табуына мүмкіндік береді.

Іс-әрекет тәсілі – оқушылардың мүмкіндігінше өз бетінше танымдық әрекеттер негізінде ақпараттық және коммуникациялық құзыреттіліктерін қалыптастыруға, оқытуды атқарушы әрекетіне бағыттауына мүмкіндік береді.

Жеке-тұлғалық тәсіл – білім беру мақсаттарын іске асыруда мұғалім мен оқушы арасында тең әрекеттесуді көздейді. Келесі білім беру мақсаттарын шешеді: оқушы мен мұғалім арасындағы кедергіні бұзу, диалогтік қарым-қатынасты орнату, шығармашылық қабілетке, ынтымақтастыққа және әлеуметтік белсенділікке талпынуға жәрдемдесу.

Құзыреттілік тәсіл – оқушылар білім мен білікті тұтас бірге меңгеруді көздейді.

Кіріктірілген тәсіл – «Информатика» пәнін басқа оқу пәндерімен тығыз байланыстырады.

Жүйелілік тәсіл – «Информатика» пәнін оқыту, курс бөлімдерін өзара байланыстыра оқытуды қарастырады.

Бұл әдіс-тәсілдер:

- топпен жұмыс барысында оқушылар жалпы жобамен жұмыс істеуді көздейді. Жобамен жұмыс жасау іс-әрекетінде бірлесіп жұмыс жасау маңызды рөл болып табылады, себебі топтың барлық мүшелері өздерінің қабілеті мен біліміне сәйкес дайын өнімге өз үлестерін қосу;

- ғылыми-зерттеу іс-әрекетін ынталандыру – тәжірибелік міндеттерді шешу үшін теорияларды, әдістер мен қағидаларды пайдалану және аналитикалық, практикалық, коммуникациялық дағдыларды дамытуына ықпал ететін нақты оқыту мысалдарын игеру;

- мәселелі-бағдарлы оқыту – мәселені ойластырып, шешімін табу мүмкіндігі; ақпаратты жинауда, өндеуде, сақтауда және жіберуде сын тұрғысынан ойлауды

- қолдану – тек «жоғары сапалы» ақпаратты пайдалану мүмкіндігі;

- жобалық жұмыс – әрі қарай жұмысты жоспарлау, мақсат қою, әртүрлі дереккөздерден қажетті ақпаратты алу, гипотезаны ұсыну және дәлелдеу, эксперимент жүргізу, атқарылған жұмыстың нәтижесін беру, оны талдау және бағалау, сонымен қатар өз жұмыстарын қорғау мүмкіндігі;

- алған білімдерін әртүрлі өмірлік жағдайларда қолдана білуге ынталандыру; шығармашылық көзқарасты және дәйектемені талап ететін ашық мәселелерді қоя білу; «Информатика» пәнінің қолданбалық сипатын көрсеу мақсатында, басқа білім беру салаларымен кіріктірілген міндеттерді пайдалану арқылы жүзеге асырылады.

«Информатика» және «АКТ» пәндерінің үйлесімді сипаттарын көрсету мақсатында басқа пәндік салалармен ықпалдастық міндеттерін пайдалану;

«АКТ» және «Информатика» пәндері бойынша оқыту мен оқу стратегиясының мысалдары:

Топтық жұмыс, онда оқушылардың командасы (үш немесе төрт) ортақ жобаны орындайды. Ынтымақтастық информатикада маңызды рөл атқарады, өйткені барлық бағдарламалық өнімдер осы жалпы жобаға әртүрлі деңгейде өз үлесін қосқан адамдар тобымен құрастырылады.

Оқушыларға ашық міндеттерді ұсыну. Информатикадағы дизайн элементтерін меңгеруді және түсіндіре білуді талап етеді.

Модельдеуді пайдалану АКТ және информатика бойынша оқу бағдарламаларының ең маңызды бағыты болып табылады. Оқушылар әртүрлі тәсілдер арқылы оқиды, бұл олардың графикалық, математикалық, экономикалық және физикалық модельдерді құрастыруына мүмкіндік береді. Есепті талдау да компьютерлік бағдарлама сияқты абстракция және қайта құру арқылы үлгілеу өнері болып табылады.

Жоғары деңгейдегі тілді білу дағдыларын пайдалана отырып, қосымшаға негіз болған ұғымдар мен метафораларды түсіндіруге үйрету, мысалы «ағын» мен «кезекті» есептеуді түсіндіру үшін пайдалану, сондай-ақ «деректердің құрылымын» және «жұмыс үстелін» терезе, пиктограммаларды, мәзір, (WIMP) көрсеткіштерін сипаттау үшін пайдалану [5].

Нақты оқу мысалдарын меңгеру оны талдауға, тәжірибелік, коммуникативтік дағдыларын дамытуға, қарапайым деңгейдегі шынайы жағдайларға сәйкес келетін теориялар, әдістер мен қағидаттарға әсер етеді. Бұл үдеріс оқушылардың өз білімдерін жақсартуына және ғылыми-зерттеу қызметін ынталандыруына мүмкіндік береді.

Оқушылардың танымдық қызығушылығын, зияткерлік және шығармашылық икемдерін, өздігінен бағдарламалардың компоненттерін пайдалану және оқу курстарының мазмұны арқылы өз білімдерін арттыру, проблемалы-бағдарлы оқудың технологиясын пайдалану және проблемаларды шешу теориясының ерекшелігін дамыту үшін тиісті жағдайлар жасау қажет.

Сонымен, «АКТ» және «Информатика» пәндері кәсіпке бейімдеу кең ауқымды қатарындағы білім берудің маңызды саласы болып табылады. Жаңа білім және міндетті шешу әдістерін жинақтау адам қызметінің барлық салаларында есептеу мен ойлау амалын талап ететін маңызды үдеріс болып табылады. Есептеу үдерістері ғылыми, әлеуметтік және тұрмыстық жетістіктер мен өнертабыстар негізінде жатыр, оның ішінде медицина, экономика және білім беру сияқты салалар бар. Ақпараттық технологияларсыз адамзаттың қол жеткен жетістіктерін салалардың кең ауқымында пайдалану мүмкін болмас еді.

Қорыта келе, оқыту үдерісі үздік халықаралық тәжірибемен келісілген оқудағы сындарлылық, тұлғаға бағдарланған педагогикалық тәсілдермен байланысты оқыту әдістерін дамытуға бағытталады. Оқу бағдарламасының аясында мұғалімдер үшін белсенді оқытудың стратегиялары енгізілген, мысалы белсенді талқылаударды ұйымдастыру және қатысу, жоспарлау және бағалау бойынша қызмет, топтарда оқыту және ықшамсабақ, мұғалімдер осыны пәндік бағдарлама шеңберінде оқытудың мақсаттарына жету үшін өз сабақтарында пайдалана алады.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Әлеуметтік-экономикалық жаңғырту – Қазақстан дамуының басты бағыты» Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы, - Астана қ., 2012 жыл, 27 қаңтар. [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://adilet.zan.kz/kaz/docs/K1200002012#z0>
2. Қазақстан Республикасының Президенті Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. 2014 жылғы 17 қаңтар. «Қазақстан жолы – 2050: Бір мақсат, бір мүдде, бір болашақ». [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/search/docs/dt>
3. Хэтти, Дж.. (2011). Visible Learning for Teachers: Maximizing Impact on Learning [Мұғалімдерге арналған көзге көрінетін оқу: оқудың ықпалын арттыру]. Routledge, London
4. Блэк П. және Уильям Д. (1998). Inside the black box: Raising standards through classroom assessment [Қара жәшік ішінде: сынып жұмысын бағалау арқылы стандарттарды арттыру]. Phi Delta Kappan, 80(2), 139-148
5. Ко Дж., Саммонс П. и Баккум Л. (2013). Эффективное обучение: обзор исследований и доказательств. [Тиімді оқыту: зерттеулер мен дәлелдемелерге шолу]. ЦБУ, Чтение

УДК 373.51

Н.А.ФИЛИНОВА, С.С.ТАШЕТОВА

Филиал АО «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу»
ИПК ПР по Карагандинской области, г.Караганды
filinova.n@orleu-edu.kz, tashetova.s@orleu-edu.kz

ИНФОРМАТИЗАЦИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В РЕСПУБЛИКЕ КАЗАХСТАН: ОСНОВНЫЕ ПРИОРИТЕТЫ

Мақалада білім беруді ақпараттандыруға қатысты республикалық нормативтік-құқықтық құжаттарға шолу жасалынған. Қазақстан Республикасы мен Корея Республикасы ұлттық білім беру жүйелеріндегі жаңартулардағы ақпараттандыру үдерісінің рөліне салыстырмалы талдау жасалынған. Ақпараттандырудың қазіргі кезеңдегі басымдылықтары, сондай-ақ ақпараттық-білім беру ортасының одан әрі даму болашағы айқындалған.

В статье дан обзор республиканских нормативно-правовых документов по информатизации образования. Представлен сравнительный анализ роли процесса информатизации в обновлении национальных систем образования Республики Казахстан и Республики Корея. Обозначены приоритеты информатизации на данном этапе, а также дальнейшие перспективы развития информационно-образовательной среды.

The article provides an overview of national legal documents on informatization of education. A comparative analysis of the role of information in the process of updating national education systems of the Republic of Kazakhstan and the Republic of Korea. Outlined the priorities of information at this stage, as well as prospects for further development of information and educational environment.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: ақпараттық-коммуникациялық технология, білім беруді ақпараттандыру, қоғамды ақпараттандыру, электрондық оқыту (e-learning), Smart-оқыту

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: информационно-коммуникационные технологии, информатизация образования, информатизация общества, электронное обучение (e-learning), Smart-обучение

KEYWORDS: of informatively-communication technologies, informatization of education, informatization of society, e-learning (e-learning), Smart-educating

Развитие глобального процесса информатизации общества ведет к формированию не только новой информационной среды обитания людей, но и нового, информационного уклада их жизни и профессиональной деятельности. Система образования должна быстро реагировать на изменения, происходящие в обществе, идти в ногу со временем, оперативно изменять свои подходы в подготовке подрастающего поколения к жизни в информационной действительности. Образование – стратегический ресурс, формирующий интеллектуальный капитал Республики Казахстан. Этим обусловлено определение образования в качестве одного из важнейших приоритетов государственной политики во всех стратегических документах развития. Целью государственной политики в области образования является повышение доступности качественного образования, соответствующего требованиям инновационного развития экономики, современным потребностям общества и каждого гражданина.

В программной статье «Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда» Президент Республики Казахстан Н.А.Назарбаев отметил, что «одним из ключевых факторов успеха всего модернизационного процесса страны является успешность обновления национальной системы образования» [1].

Внедрение информационных технологий в систему образования, как один из аспектов

обновления, принимает все более масштабный и комплексный характер. Процессы информатизации, ускорения внедрения новых научных открытий, быстрого обновления знаний и появления новых профессий выдвигают требования повышенной профессиональной мобильности и непрерывного образования педагогов.

В разные годы проблемы информатизации общества и образования, влияния процессов информатизации на развитие личности человека в своих исследованиях рассматривали как зарубежные, так и отечественные ученые: Р.Ф.Абдеев, В.Г.Афанасьев, Д.Белл, Д.С.Робертсон, А.П.Ершов, М.З.Изотов, А.Нысанбаев, А.П.Сейтешев, Ж.А.Караев, Г.К.Нургалиева, Е.А.Набиев, Е.К.Балафанов и другие.

Понятие «информатизация», как организационный, социально-экономический и научно-технический процесс, направленный на удовлетворение информационных потребностей физических и юридических лиц, государственных органов на основе использования информационных технологий, впервые было обозначено в Законе РК «Об информатизации» 2003 г. [2]

Информатизация образования рассматривается как процесс обеспечения сферы образования методологией и практикой разработки и оптимального использования современных информационных технологий, ориентированных на реализацию психолого-педагогических целей обучения и воспитания [3].

Также информатизацию образования можно рассматривать как организационный, социальный и научно-технический процесс, направленный на удовлетворение информационных потребностей субъектов образования на основе использования информационных технологий.

Говоря об информационной технологии, в одних случаях подразумевают определенное научное направление. В других – конкретный способ работы с информацией, это совокупность знаний о способах и средствах работы с информационными ресурсами: сбор, обработка, анализ, хранение и передача информации с помощью электронных средств для получения новых сведений об изучаемом объекте или явлении.

С развитием системы телекоммуникаций появилось новое понятие – информационно-коммуникационная технология (ИКТ). Информационно-коммуникационные технологии в образовании - это совокупность методов и приемов, основанных на использовании компьютера и средств телекоммуникаций в создании, преобразовании и обмене информацией в целях образования [4].

Информатизация включена в состав наиболее приоритетных научно-технических программ промышленно развитых стран мира. С 2006 года ежегодно 17 мая по решению Ассамблеи ООН отмечается Международный день информационного общества.

Одним из самых успешных примеров реализации процессов информатизации и внедрения системы электронного обучения (e-learning) является система образования Республики Корея.

Система образования Республики Корея, которая за несколько десятков лет смогла достичь высокого уровня эффективности, сегодня признана мировым сообществом как одна из ведущих в мире:

- южнокорейские школьники показывают лучшие результаты в сравнительных международных тестах знаний математики и естественных наук (TIMSS), в Международной программе по оценке образовательных достижений учащихся (PISA) среди 70 стран-участниц;
- в рейтинге лучших образовательных систем мира, составленном британской компанией Pearson в 2012 году, Корея занимает 2-е место среди 20 государств.

Одним из факторов, обеспечивающих успешность системы образования страны, является реализация ИКТ-политики в сфере образования, которая началась в Республике Корея в 1987 году. В 1990-е годы Корея разработала свою концепцию общества, основанного на знаниях, концепцию развития информационных и коммуникационных технологий, что обозначило начало процессов информатизации.

Политика стратегии ИКТ реализована в рамках широкомасштабного плана развития (1996-2010 годы): начальный этап - I мастер-план (1996-2000 годы), этап расширения и стабилизации - II мастер-план (2001– 2005 годы), продвинутый этап - III мастер-план (2006-2010 годы) (Таблица 1) [5].

Таблица 1 – Этапы информатизации системы образования Республики Корея

Этапы	Результаты
Начальный этап 1996–2000 гг.	создание ИКТ-инфраструктуры мирового класса в начальной и средней школе, обеспечении доступа к информационным услугам посредством спутникового вещания
Этап расширения и стабилизации 2001–2005 гг.	повышение качества образования на основе открытого доступа к образовательному контенту и обеспечение подготовки учителей для интеграции ИКТ в практику преподавания
Продвинутый этап 2006–2010 гг.	создание устойчивого обучения в среде U-Learning (всепроницающее, повсеместное обучение), развития образования на основе предоставления личностно-ориентированных образовательных услуг, системы ИКТ-поддержки для семей с низкими доходами и детей с особыми потребностями

К 2011 году реализация названных мастер-планов позволила создать инфраструктуру школ, включающую локальные сети с подключением к Интернет, мультимедийные лаборатории, информационные устройства для классных комнат:

- 82,3% всех школ в стране использовали онлайн-обучение в своей официальной учебной программе;
- 70% всех школ имели подключение к Интернет со скоростью 100 Мбит и выше;
- в период реализации трех генеральных планов подготовка учителей в области ИКТ претерпела изменения от уровня компьютерной грамотности до уровня интеграции ИКТ в содержание стандарта по предмету;
- создана среда ИКТ-подготовки учителей для удовлетворения специфичных проблем в профессиональной деятельности, новые роли учителя и адекватные современным требованиям ИКТ-компетенции приняты во внимание для проектирования подготовки учителей в будущем;
- созданы информационные платформы системы образования.

В июне 2011 года Министерство образования, науки и технологий параллельно с реализацией Генерального плана объявило о реализации стратегии SMART-образования (SMART-education), которая должна стать движущей силой развития образования и человеческих ресурсов в будущем.

Конечная цель и видение стратегии SMART-образования заключается в содействии развитию творческих глобальных человеческих талантов через «революцию в классе», которая, как ожидается, внесет обновление в содержание образования, методы обучения и оценки, изменение образовательной среды в соответствии с новой образовательной парадигмой.

В 2015 году, с целью реализации SMART-образования, был обеспечен перевод корейских школьников полностью на электронную форму обучения [6].

Интенсивное развитие системы образования на основе информационно-коммуникационных технологий в Республике Казахстан является национальным приоритетом, подтвержденным рядом нормативных документов, таких как: Государственная программа Президента Республики Казахстан информатизации системы среднего образования Республики Казахстан (1997–2002 годы) [7]; Концепция информатизации системы образования Республики Казахстан на 2002–2004 годы. [8]; Государственная программа развития образования на 2005–2010 годы [9]; Государственная программа снижения информационного неравенства на 2007–2009 годы [10]; Государственная программа развития системы образования Республики Казахстан на 2011–2020 годы [11]; Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2016 – 2019 годы [12], согласно которым

осуществлялась информатизация системы образования Республики Казахстан. Организации образования оснащались компьютерами нового поколения, мультимедийными проекторами, интерактивными досками и другим оборудованием, шло поэтапное подключение школ к сети Интернет и внедрение системы электронного обучения (e-learning) (Таблица 2).

Таблица 2. Этапы информатизации системы образования РК

Этапы	Нормативные документы	Что предполагалось внедрить?
Начальный этап 1997–2002 гг.	Государственная программа Республики Казахстан по информатизации системы среднего образования Республики Казахстан	- Обеспечение школьных учреждений средствами вычислительной и оргтехники. - Создание инфраструктуры, обеспечивающей доступность образовательной информации всем школьным учреждениям. - Разработка действенной нормативно-правовой базы. - Создание системы телекоммуникационной сети. - Подготовка и переподготовка кадров для системы среднего образования в области использования и внедрения новых информационных технологий.
2002–2004 гг.	Концепция информатизации системы образования Республики Казахстан на 2002-2014 годы	- Создание электронных учебных материалов и средств поддержки учебного процесса, разработанных на государственном и русском языках. - Повышение квалификации и профессиональная переподготовка педагогических, административных и инженерно-технических кадров государственных учреждений образования. - Развитие Информационной системы управления образованием (ИСУО). - Создание единой образовательной информационной среды. - Создание инфраструктуры научно-методического обеспечения и сервисной службы на базе ресурсных центров, организация эффективного функционирования сервисной службы.
Этап расширения и стабилизации 2005–2010 гг.	Государственная программа развития образования в Республике Казахстан на 2005-2010 годы. Программа снижения информационного неравенства в Республике Казахстан на 2007-2009 годы	- Совершенствование нормативной правовой базы по внедрению ИКТ в учебный процесс. - Дальнейшая компьютеризация организаций среднего образования для достижения мировых показателей обеспеченности компьютерной техникой. - Подключение к сети Интернет организаций среднего образования. - Разработка и внедрение технологий дистанционного обучения на всех уровнях образования.

		- Создание образовательных информационных ресурсных центров в регионах и образовательного портала министерства. - Обеспечение организаций среднего образования электронными учебными изданиями в соответствии с образовательными учебными программами. - Объединение портала и ресурсных центров регионов на базе единой транспортной среды государственных органов. - Внедрение информационной системы мониторинга, анализа и управления организациями образования.
Продвинутый этап 2011–2020 гг.	Государственная программа развития образования Республики Казахстан на 2011 - 2020 годы Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2016 - 2019 годы	Создание условий для внедрения системы электронного обучения (e-learning). Планируемый результат реализации системы электронного обучения (e-learning): - 2011–2015 гг. – 50% организаций образования - 2015–2020 гг. – 100% организаций образования - всем участникам образовательного процесса будет обеспечен равный доступ к открытым образовательным ресурсам и технологиям, созданы условия для сетевого взаимодействия

За 20 лет внедрения процесса информатизации образования и реализации вышеуказанных нормативных документов основными приоритетами стали:

- компьютеризация организаций образования (обеспечение техническими средствами – компьютерами, оргтехникой, интерактивным оборудованием, мультимедийными предметными кабинетами);
- поэтапное подключение организаций образования к сети Интернет;
- поэтапное обучение основам компьютерной грамотности и повышение квалификации по формированию и развитию информационно-коммуникационной компетентности педагогических работников;
- разработка и внедрение системы электронного обучения.

Следующим этапом информатизации системы образования должно стать:

1. Целевая подготовка учителей к развитию коммуникативных аспектов взаимодействия в сетевом педагогическом сообществе.

2. Использование возможностей Smart-технологий в системе образования.

Сетевые педагогические сообщества, не знающие границ и расстояний, легко решают ряд важных задач, решение которых раньше было возможно лишь при непосредственной встрече и обмене информацией по почте или через электронные носители. Участие в таких сетевых объединениях позволяет педагогам, живущим в разных уголках страны и за рубежом, общаться друг с другом, решать профессиональные вопросы, реализовать себя и повышать свой профессиональный уровень. Сегодня в арсенале педагогов должны активно использоваться все средства сотрудничества, обеспечивающие достижение целей современного образования: видеоконференции, виртуальные классные комнаты, совместная работа в сети.

Такие объединения предлагают новые формы коммуникации, которые позволяют делиться опытом, комментировать и задавать вопросы, не взирая на расстояния, наблюдать положительный опыт других педагогов на виртуальных мастер-классах, повышать свой

квалификационный уровень и ИКТ-компетентности в принципиально новом информационном пространстве.

Участвуя в педагогических интернет – сообществах, учитель имеет возможность:

- обучаться и приобретать знания, умения и качества, необходимые современному человеку;

- получать самую современную информацию по интересующей теме;

- получать квалифицированные консультации и советы экспертов;

- иметь доступ к методической базе разработок;

- общаться с коллегами на различных форумах;

- публиковать свои материалы; принимать участие в обсуждении опубликованных материалов; участвовать в профессиональных конкурсах [13].

Smart-обучение (Smart-education) - это гибкое обучение в интерактивной образовательной среде с помощью контента со всего мира, находящегося в свободном доступе, позволяющее расширить границы обучения, причем не только с точки зрения количества обучаемых, но и с точки зрения временных и пространственных показателей: обучение становится доступным везде и всегда

Возможности Smart-технологий в образовании, на сегодняшний день рассматриваются не только с позиции использования Smart-устройств - смартфонов, планшетов и иных аналогичных устройств для поиска и доставки образовательной информации учащимся, но и с позиции инструмента для формирования интегрированной интеллектуальной виртуальной среды обучения. Необходимость развития интегрированной интеллектуальной образовательной среды основывается на достаточной степени развития Smart-технологий, интенсивности их проникновения в повседневную жизнь, на закономерности реакции системы образования на постоянно меняющиеся вызовы времени. Основной причиной использования и внедрения Smart-образования является необходимость совершенствования существующей системы образования в соответствии с требованиями современного общества.

СПИСОК ИСПОЛЬЗОВАННЫХ ИСТОЧНИКОВ

1. Назарбаев Н. Социальная модернизация Казахстана: Двадцать шагов к Обществу Всеобщего Труда // Казахстанская правда, 10 июля 2012 года.
2. Закон Республики Казахстан «Об информатизации». Утвержден 8 мая 2003 года N412. [Электронный ресурс] // Режим доступа http://adilet.zan.kz/rus/docs/Z030000412_.
3. Педагогический терминологический словарь. [Электронный ресурс] // Режим доступа http://pedagogical_dictionary.academic.ru/.
4. Информационные и коммуникационные технологии в образовании : монография / Под.редакцией: Бадарча Дендева – М. : ИИТО ЮНЕСКО, 2013. – 320 с.
5. Материалы тренинга «Scientific and Methodological Support of E-learning System Implementation». Seoul Cyber University. Dec, 11-15, 2012
6. SMART-обучение: тенденции, проблемы, новые возможности для развития: Методическое пособие / Под общей редакцией д.п.н.С.Д. Мукановой. Караганда, 2014.- 39 с.
7. Государственная программа Президента Республики Казахстан информатизации системы среднего образования Республики Казахстан. Распоряжение Президента Республики Казахстан от 22 сентября 1997 г. N 3645. [Электронный ресурс] // Режим доступа http://adilet.zan.kz/rus/docs/N970003645_.
8. Концепция информатизации системы образования Республики Казахстан на 2002-2004 годы. Постановление Правительства Республики Казахстан от 6 августа 2001 года N 1037. [Электронный ресурс] // Режим доступа http://adilet.zan.kz/rus/docs/P010001037_.
9. Государственная программа развития образования в Республике Казахстан на 2005-2010 годы. Указ Президента Республики Казахстан от 11 октября 2004 года N 1459. [Электронный ресурс] // Режим доступа http://adilet.zan.kz/rus/docs/U040001459_.
10. Программа снижения информационного неравенства в Республике Казахстан на 2007-2009 годы. Постановление Правительства Республики Казахстан от 13 октября 2006 года N 995. [Электронный ресурс] // Режим доступа http://adilet.zan.kz/rus/docs/P060000995_.
11. Государственная программа развития системы образования Республики Казахстан на 2011-2020 годы. Указ Президента Республики Казахстан от 7 декабря 2010 года № 1118. [Электронный ресурс] // Режим доступа http://adilet.zan.kz/rus/docs/U1000001118_.
12. Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2016 - 2019 годы. Указ Президента Республики Казахстан от 1 марта 2016 года № 205. [Электронный ресурс] // Режим доступа http://adilet.zan.kz/rus/docs/U1600000205_.
13. Филинова Н.А., Сетевое педагогическое сообщество как форма профессионального развития педагога. // Өрлеу Вести непрерывного образования. Республиканский научно-методический журнал. – 2014. – №3(6). – С. 80-85.

УДК 37.022

N.Z.AKULBEKOVA

*Institute of teachers' Professional Development in Karaganda region,
Karaganda c., Republic of Kazakhstan
nurbahytakulbekova@gmail.com*

APPLICABLE ISSUES OF DEVELOPMENT OF STUDENTS' READING LITERACY

Мақалада оқушылардың оқу сауаттылығын дамыту мәселесі қарастырылады. Оқушылардың білім жетістігін бағалайтын PISA халықаралық зерттеулерінде берілген «оқу сауаттылығы» ұғымының өзін тереңдей түсінуге басымдық берілген. Сонымен қатар, мәтінмен жұмыс жасау бойынша заманауи әлемдік әдістемедегі жазу – мәтінмен жұмыстың нәтижесі, ынтымақтастық оқу, мәтін түрлері (динамикалық және баспа түріндегі) сияқты негізгі ережелер қарастырылған.

В статье рассматриваются вопросы развития грамотности чтения учащихся. Акцент сделан на изучении самого понятия «грамотность чтения» в трактовке международного исследования достижений учащихся PISA. Кроме того, рассмотрены основные положения в современной мировой методике работы с текстом, такие как: письмо как реакция на текст, коллаборативное обучение, виды текстов (динамичный и напечатанный).

The issues of development of students' reading literacy are considered in the article. The emphasis was made on the studying of the basic notion "reading literacy" in treatment of international investigation of PISA students' achievements. Furthermore basic provisions in modern world methodology of working with texts such as: writing as reaction on the text, collaborative studying, types of texts (dynamic and typewritten) are considered.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: оқу сауаттылығы, PISA халықаралық зерттеуі, гипермәтін, метатанымдық дағдылар, сын тұрғысынан ойлау, оқу дағдылары, ынтымақтастық орта, Б.Блум таксономиясы

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: грамотность чтения, международное исследование PISA, гипертекст, метакогнитивные навыки, критическое мышление, навыки чтения, коллаборация, Таксономия Б.Блума

KEYWORDS: reading literacy, Investigation of PISA, hypertext, metacognitive skills, critical thinking, readers' skills, collaboration, Taxonomy of B. Blum

The president of Kazakhstan Republic N.A. Nazarbaev in the message: Way of Kazakhstan – 2050: United aim, united interests, united future" said: "Our way to the future is connected with creation of new possibilities for the revealing Kazakhs' potential... Acquirement of critical thinking skills, independent searching and in-depth analysis of information by students is the main result of students' education [1].

The development of students' functional literacy is one of the most topical directions of investigations in the modern native methodology of teaching. First of all the topicality is due to the participation of Kazakhstan in the conducted program of valuation of students PISA (Programmer for International Student Assessment).

There is a statement in the National plan of actions for the development of functional students' literacy for the 2012 – 2016 years that is exactly said: "Investigation of PISA – is the universal instrument for the comparing valuation of effectiveness of school education. The information that is received in the course of investigation serves as the basis for the identifying the strategies of development of the educational system as with relation to the content and methods of teaching as a whole, as with relation to the influence of context factors (the model of managing, language of

studying, social status of family and etc.) on the level of functional literacy of students” [2].

Organization of economic collaboration and development recommended to the government of Kazakhstan to conduct detailed analyses and reconsider current studying program of the secondary education that had shown its inefficiency. One of the reasons is: the program didn't give the ability to the students to achieve the minimal level of functional and mathematical literacy, didn't contribute to the development of skills of high-leveled thinking” [3].

What are the main problems in Kazakhstan educational system that were reviled by the mentioned investigation?

The results of participation of Kazakhstan in PISA demonstrated us that teachers of regular schools give theoretical knowledge, at the same time they don't teach students to use given knowledge in real, life situations. Thus we come to the conclusion that teachers don't sufficiently possess effective methods of forming of logical and critical thinking basis.

What should be undertaken in this situation? Teachers should acquaint with contemporary methods, strategies that can provide the success of achievements of educational results, ability to use received knowledge in situations that step out of school education. Nowadays it's a great problem for teachers to create the appropriate environment of studying, that promote the growth of inner motivation of students for learning the subject. Exactly these important aspects of modern methodology are taught by trainers of JSC “NCQP “Өрлеу” on the courses of improving qualifications in accordance with the renewed content of the secondary education in Kazakhstan Republic and on the PISA courses.

Let us direct to the issues of development of students' reading literacy at the lessons of Russian and literature. The methods of teaching Russian are not fully oriented on the students' speaking development, creative capacity development, independent students' activity for acquiring and using of knowledge on the cooperative work with teacher.

One of the reasons of low results of Kazakh students in the international PISA investigation, from our point of view is different understanding of the notion “reading” in traditional education and in the PISA program.

“Reading” is mostly understood as a simple decoding or reading aloud, whereas literacy includes wide spectrum of cognitive skills, beginning from the basis of decoding, enriching of vocabulary, grammar and big language and text structures and functions, and ending with knowledge about the whole world.

Furthermore reading also includes metacognitive skills: realization and ability to apply various corresponding strategies when processing texts. Metacognitive competence is activated when readers think, control and regulate their reading for the definite purpose [4].

Historically developed that the notion “literacy” had a meaning of instrument that had been used for receiving and reporting writing and printed information. The notion is very close to the meaning that the term “reading literacy” has for the expression in the international investigation: active, purposeful and functional application of reading in different situations and for different aims. The program PISA evaluates wide spectrum of students. “Some of these students will continue their study at the university, may be they will continue academic career; some of them will continue course of studying in the context of preparations to start their work; and some will start to work immediately after graduating from school. Independently of their academic or work aims reading literacy will be important for their active participation in the society, economic and private life” [5].

In a rapidly changing world with ever-increasing quantity and variety of writing materials there is a task for a big amount of people to apply them in new and occasionally complicated format. The present day it's generally accepted that our interpretation of “quality of reading and understanding of the text” is developing with the evolution of society and culture. Reading skills that were necessary 20 years ago for the growth of personality, economic interaction and developing of civil positions differ from present and apparently in 20 years will change again.

High level of reading skills is not only the key factor in revelation of the world of printed text, but also dynamic text “that is becoming more important constituent of reading among students and adults” [5]. According to data in 2007 almost 1,5 milliard of people – one-fifth of the whole population – read online.

Although most of the skills that are necessary for reading – printed and dynamic texts – are similar. Electronic reading requires special accent and working out of new strategies in the base of readers' skills. Authors of PISA name dynamic texts with more familiar for us term "hypertexts". Umberto Uko in his public lection said: "Screen is a perfect book where the world is expressed with words and divided on pages..." [7]. Hypertext is a "way of organization of common text as a system of interconnected cross references". For the first time the conception "hypertext" was put forward by Roosevelt Vannevar Bush in 1945 year. Directly the term "hypertext" was introduced by T.Nelson in 1965. Under the term he understood inconsequent notation – "text that is separated and gives to the reader opportunity of choice..." [8].

Collection of information on the internet is made in conditions of quick review and familiarization investigation of big amount of materials and quick valuation of its reliability.

Accordingly critical thinking becomes more important than ever did in early developing of reading skills.

During September – October of 2014 courses of qualification promotion in accordance with program "Development of functional reading literacy in the context of international investigation of PISA" were conducted in Karaganda subsidiary of JSC "NCQP "Өрлеу" ICP PW".

By the results of courses teachers worked out tasks for tests to reveal development of students' reading literacy. Here is one of examples of the test that was written by Lukonin S.V. teacher of Russian and literature at Michurinskaya SC, Abai region, Karaganda district [9].

Text "Barmaglot"

Exercise 64

Place numbers of sentences in a table. Numbers should reflect the right sequence of the events at the poem.

- a) The narrator expresses his happiness and praises main character.
- b) Apparition of Barmaglot.
- c) Beginning from the describing of evening and some strange animals.
- d) Boy in armour goes to the trip into the horrible forest and stays under big tree waiting for the monster.
- e) The narrator gives instructions to his son (maybe not a son), a boy (probably not a boy)
- f) Battle between monster and the boy.
- g) The story is ended with a familiar scene: evening and strange animals.

1	2	3	4	5	6	7

Exercise 65

Name all fantastic creations that were mentioned at the poem.

_____.

Exercise 66

Write out words that characterize the main features of characters.

Boy – _____.

Barmaglot – _____.

Brandashmig – _____.

Exercise 67

Draw a route of travel of main character.

As we can see, exercises that were given in the test were worked out in accordance with development of critical thinking that is the most important aspect in developing reading literacy in general.

Skills, opinions, interests, habits, and behavior that are connected with reading were considered in different investigations that showed their close connection with level of reading skills.

Thus literacy is not more considered as ability that was acquired at early stages of studying at school. Nowadays it is presented as an ever-widen set of knowledge, skills and strategies by which the personality is built during the whole life in different contexts with a help of interaction with coevals and wider target of audience.

The definition of reading literacy in accordance with PISA: “literate reading – is realizing, application, thinking about and interaction with written text with a purpose to achieve someone’s goals, to develop knowledge and potentiality, and also participate in society” [5].

One more aspect that from our point of view is one of the most important in development of students’ reading literacy is collaboration. In PISA program said: “Ability to solve problems collectively is the ability of the individual to be effectively involved in the process where two or more participants are trying to find decision with a help of exchanging of understandings and efforts that are required for solving and collecting their knowledge, skills and efforts for achieving of definite goals” [10]. In other words team work gives students opportunity to develop thinking in high manner, namely: analyses, synthesis, and valuation (according to the Taxonomy of B.Blum). During the discussion in groups some students can state observations about text that were not noticed by other students at first reading. Every student has its own approach to the text coming from different experience and opinions; therefore they can see the text in another way.

If there are complicated parts for understanding it can help to induce another student to express his thoughts for helping you to define weak points in understanding the text.

Inasmuch as students are preparing to analyze text on the deeper level for being ready to the PISA exam, discussion can help to teach students as much as it possible to reflect upon text.

We realize that creation of collaborative environment at the lessons is difficult but at the same time necessary process. Sir Ken Robinson the author of books, speaker and international adviser on development of creative thinking, systems of education and innovations in state and social organizations said: “The more effective studying is admittedly in groups. Collaboration is pawning of development. Valuating abilities of every person as a separate individual we create sort of barrier between students and natural studying environment”.

We affected only a few problems of development of functional students’ reading literacy in the article. What is required to be underlined that working on this direction is Hardworking process. It should be expected that teachers will require more time and energy to spend on revising their methods of teaching involving in the process of teaching and studying active studying, working in small and big groups making accent on development of critical thinking skills. The most essential is to reconsider view at such common notion as text and analysis of text. Questions and tasks after text should be aimed on the development of thinking in high and low manner in accordance with Taxonomy of B.Blum.

REFERENCES

1. Послание Президента Республики Казахстан Н.Назарбаева народу Казахстана. 17 января 2014 г. Казахстанский путь – 2050: Единая цель, единые интересы, единое будущее [Электронный ресурс] // Режим доступа http://www.akorda.kz/ru/addresses/addresses_of_president/page_215750_poslanie-prezidenta-respubliki-kazakhstan-n-nazarbaeva-narodu-kazakhstana-17-yanvarya-2014-g
2. Национальный план действий по развитию функциональной грамотности школьников на 2012 – 2016 годы. [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/P1200000832>
3. Reviews of National Policies for Education: Secondary Education in Kazakhstan [Электронный ресурс]. [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://www.oecd->

ilibrary.org/education/reviews-of-national-policies-for-education-secondary-education-in-kazakhstan_9789264205208-en

4. Израэл С. Как определить качество метапознания?/С.Израэл, К.Баузерман, К.Блок// Библиотека в школе. – 2007. – №1. – С.37-44.

5. PISA 2015 Assessment and Analytical Framework: Science, Reading, Mathematics and Financial Literacy. [Электронный ресурс] // Режим доступа http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/education/pisa-2015-assessment-and-analytical-framework/pisa-2015-reading-framework_9789264255425-4-en#.V7PsWvmLTIU#page1

6. The WAC Clearinghouse. 2015. "Определение письменного обучения Фуллера." Accessed Jan. 2, 2015. [Электронный ресурс] // Режим доступа <http://wac.colostate.edu/intro/pop4a.cfm>

7. Эко У. От Интернета к Гутенбергу: текст и гипертекст. [Электронный ресурс] // Режим доступа http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Culture/Eko/Int_Gutten.php

8. Калиева Г.Е. Совершенствование профессиональной деятельности педагога в условиях информационно-образовательной среды: гипертекст как среда для развития читательских компетенций. [Электронный ресурс] // Режим доступа http://www.rusnauka.com/6_PNI_2012/Pedagogica/2_102376.doc.htm

9. Сборник заданий по развитию грамотности чтения учащихся / сост.: Акульбекова Н.З. – Караганды, 2015. – С.29.

10. Программа повышения квалификации педагогических кадров по методам развития функциональной грамотности учащихся в рамках проведения международного исследования PISA. Коллаборативное решение проблем. Pearson Education, Inc.: Типография ЧУ «Центр педагогического мастерства», 2014. – С.120.

11. Кен Робинсон. Новый взгляд на систему образования. [Электронный ресурс]: https://www.youtube.com/watch?v=1G3Kyu_UbjQ

УДК 371.315

A.S.KAPRAN

Al-Farabi Kazakh National University,
Almaty c., Republic of Kazakhstan,
kapran_anna@mail.ru

THE DEVELOPMENT OF MOTIVATION FOR THE PHYSICS DURING CLIL SCHOOL COURSE

Мақалада мектептік физика курсын CLIL технологисы арқылы оқытуда уәждемені дамыту мүмкіндігі жәйлі айтылған. Автор Павлодар қаласындағы Назарбаев Зияткерлік мектебінің базасында жүргізілген зерттеулердің нәтижесінде CLIL технологисын қолдану оқушылардың уәждемесінің дамуына және жоғары жетістікке жетелейтіндігіне жорамал ұсынады.

В статье говорится о возможностях развития мотивации при изучении школьного курса физики через технологию CLIL. В результате исследований автора, проводившихся на базе Назарбаев Интеллектуальной школы г. Павлодар, выдвигается гипотеза о том, что применение CLIL приводит к росту мотивации и хорошей успеваемости учащихся.

The article describes the motivation of the possibilities in the study of school physics course through CLIL technology. As a result of study in Pavlodar Nazarbayev Intellectual School, the author advances the hypothesis that the use of CLIL leads to increased motivation and good student performance.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: уәждеме, пәндік-тілдік кіріктірілген оқыту, физика, Назарбаев Зияткерлік мектебі

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: мотивация, предметно-языковое интегрированное обучение, физика, Назарбаев Интеллектуальная школа

KEYWORDS: motivation, Content and Language Integrated Learning, physics, Nazarbayev Intellectual School

Motivation works in both directions: high motivation is one factor that encourages successful learning; in reverse, successful learning encourages high motivation.

A.S. Kapran

Nowadays CLIL teaching is a growing educational trend, which is fairly effective and necessary for modern society. David Marsh gives the following definition of CLIL: "Content and Language Integrated Learning (CLIL) is a dual-focused educational approach in which an additional language is used for the learning and teaching of both content and language" [1].

In order to verify the effectiveness of the CLIL (Content and Language Integrated Learning) methodology for secondary education the pedagogical research was conducted. One stage of the research was the problem – how CLIL teaching effects on children's motivation to learn Physics?

The experimentation platform was the Nazarbayev Intellectual School of Chemical and Biological direction in Pavlodar. We identified the students' attitude to the problem of integrating Physics and English at school, their own willingness to use and to share subject information in English, their ability to communicate in the foreign language about Physics concepts. To clarify the interest and the students' holistic attitude to these problems, following methods were used: observation, talking with pupils, consulting with teacher staff, methods of surveys and interviews. The study was conducted on a sample of 7-e class. The focus-group was consisting of ten students. The choice of this concrete focus-group was related to the fact that, according to teachers' opinion, pupils in this class have a fairly good knowledge of both Physics and English. Information obtained

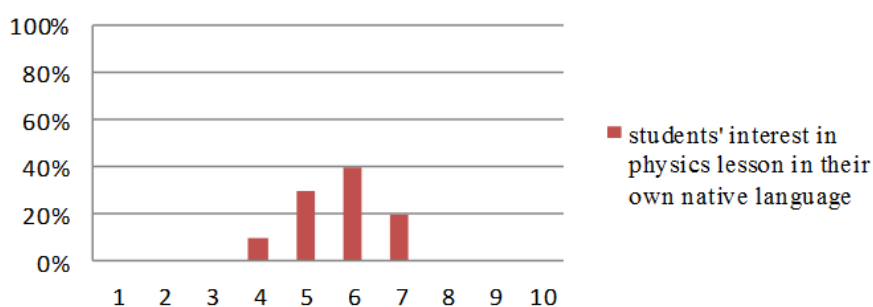
through questionnaires and students' reflections are confirmed by observing for children in learning process and extracurricular activities, conversations with students and their teachers. To ensure that the respondents' answers could be considered reliable, the survey was conducted anonymously. The questionnaire was based on the following questions.

Table 1. The list of questions for NIS seventh-grade students.

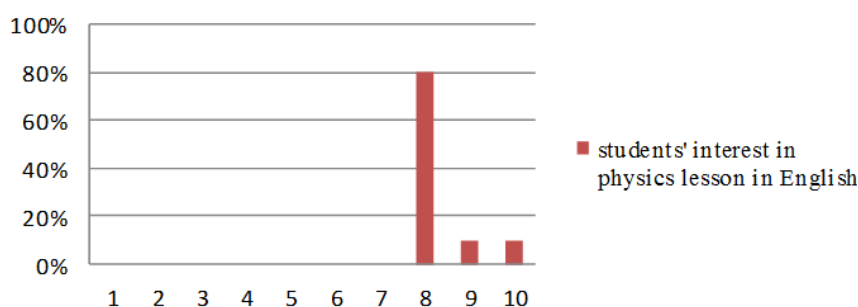
1	Estimate your interest to lessons on science (Physics/ Chemistry/ Biology) conducting in language of learning (Kazakh/ Russian)? 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
2	Estimate your interest to lessons on science (Physics/ Chemistry/ Biology) conducting in English (CLIL lessons)? 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
3	Do the Physics CLIL lessons help you in studying another school subjects?
4	And how exactly CLIL lessons help?
5	Do you want the amount of Physics lessons will increase?
6	Are you more interested in learning a foreign language through the subject content (physics), rather than at traditional English lessons?
7	Do you refer to a content of other subjects in English lessons?
8	Do you use English-language resources when you're preparing for physics lessons?
9	How do you think, is it necessary to learn academic (scientific-technical) foreign language?
10	Do you want to study Physics in English?

It was found that the majority of respondents (70%) don't show high interest in studying science (physics, chemistry, biology, etc.) in their native language. At the same time the vast majority of children expressed themselves to be high interested in CLIL Physics (8-9 points on a 10-point scale).

Fig.1. Questionnaire results. Questions №1. Estimating interest of students to Physics lessons in their native language on 10-point scale

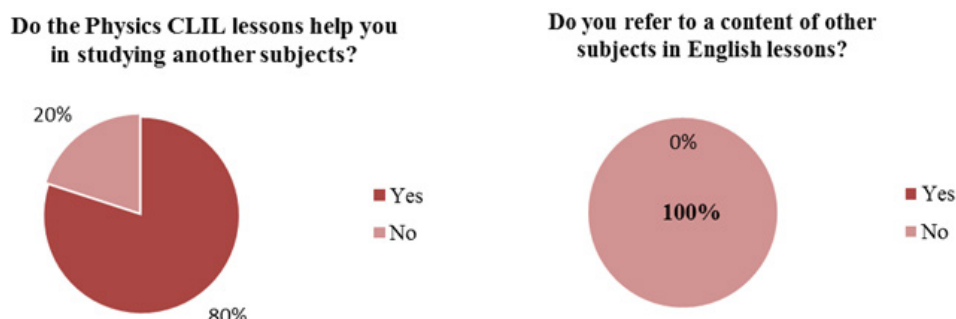

Questionnaire results. Questions №2. Estimating interest of students to Physics lessons in English on 10-point scale

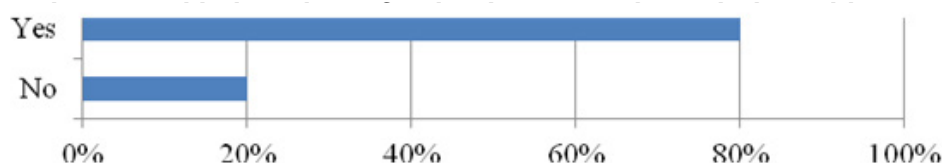
The questions 3-7 allowed estimating the role of physics and English in the processes of students' knowledge and skills integration. Based on the findings, we can conclude that CLIL Physics lessons contribute to a more holistic perception of the studied material and better learning a foreign language than traditional English lessons.

Fig.2. Questionnaire results. Questions 3,7.

The question 6 was positively answered by the largest number of respondents (80%). Students more interested in learning foreign language in the context of studied subjects. This can be explained by the fact that school students have produced habituation to the methods and forms of working at English lessons, as the result they lost the novelty of these lessons and discovering its value for future life and professional activities. The majority of learning situations at English lessons are based either on simulation of routine communication or on the academic material and literary texts. It seems boring and monotonous to children. Obviously, the forms of academic work which integrates physics and foreign language will enhance the interest and motivation to study physics. The use of foreign language in new communicative situations related with physical content material can help increase motivation and interest in learning a foreign language too.

Fig.3. Questionnaire results. Question 6. Are you more

Questions No. 8,9,10 of developed questionnaires are aimed to determining the attitude of schoolchildren to the problem of integrating physics and English. The questionnaire results about these issues are presented in the bar graph in Fig.4.

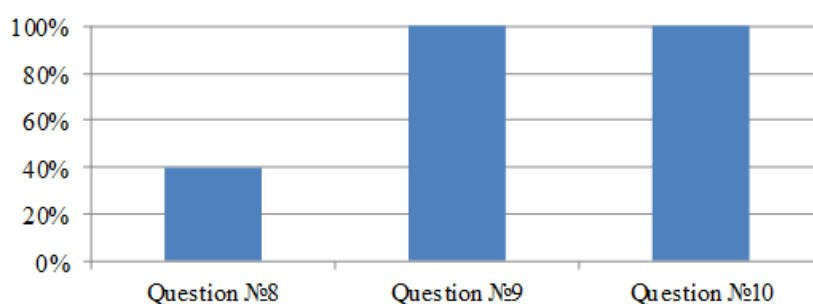
Fig.4. Questionnaire results.

Question 8. Do you use English-language resources when you're preparing for physics lessons?

Question 9. How do you think, is it necessary to learn academic (scientific-technical) foreign language?

Question 10. Do you want to study Physics in English?

There is percentage of positive answers on these questions at the diagram below.

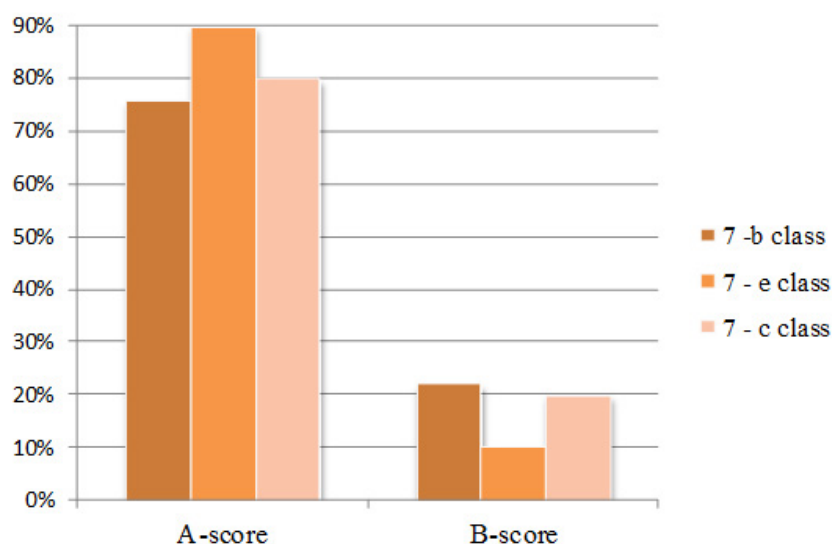
It was found that 40% surveyed students use foreign language materials to prepare for Physics lessons, indicating the formation of their multilingual information and communicative competence. However, during the interview students noted that they rarely use the scientific information and they mentioned only Internet resources, video materials in English as sources of information.

Conducting Physics lessons in English recognized as desirable by all respondents. This indicates that the schoolchildren of experimental 7-e class realize the value and potential benefits of integration of Physics and English.

The following answers were given to the question "what you purpose of studying "scientific" language?", "for writing research projects/ essays/ participation in international competitions", "for a future profession", "to continue studying abroad", "for more effective using of the Internet".

A frequently used argument against CLIL is that it is supposed to influence lesson communication and thus content learning negatively. In order to identify how students' motivation level influences on their academic performance the comparative analysis of final tests results was made. The analysis was conducted among the 7th grade students (7-e, 7-b, 7-c classes). Among them only one class was engaged in CLIL Physics program, but others hadn't had any CLIL experience before. Final tests included such tasks as multiple-choice questions, closed questions, experimental tasks. The results of the final test are presented in the bar graph below.

Fig.5. Comparing of final test results

As the bar graph shows 90% of 7-e class done the final test on A-score (excellent), 76% of 7-b and 80% of 7-c class. From these data we can conclude that the academic performance in the observed class is 14% higher than in 7-b and 10% higher than results of 7-c class.

Conclusions. The results confirm our assumptions: the use of interdisciplinary integration of physics and English according to the CLIL technology promotes motivation and students' interest to the subject content and, as a consequence, more efficient acquisition of the physical content and high academic performance.

Research on the influence of CLIL teaching on content-achievement is at very beginning. The studies presented in this paper may be seen as a first step. As a result of our findings the hypothesis that CLIL leads to a growth of motivation especially of good achievers in Physics could be confirmed. In conclusion it can be said that the presented research shows, that CLIL might have the potential to contribute to a better Physics content understanding and to motivate especially pupils motivated in languages rather than in Physics. However, more studies investigating this problem are necessary.

REFERENCES

1. Content and Language Integrated Learning (CLIL). Handbook for teachers. – University of Cambridge, ESOL Examinations, 2010
2. Sheelagh Deller, Christine Price, Teaching Other Subjects Through English. OXFORD University press, 2012

УДК 372.881.1

Л.С.АБЗАЛБЕК

«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ,
Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы,
arual87@mail.ru

ҚАЗАҚ ТІЛІ ПӘНІН ПРОБЛЕМАЛЫҚ ОҚЫТУ ТЕХНОЛОГИЯСЫ

Тұлғалық парадигмаға көшу жағдайында білім беру жүйесіне дәстүрлі оқыту әдіснамасының сәйкес келмейтіні түсінікті. Осыған байланысты әртүрлі тіл үйренушілер категорияларын тілдік дайындаудағы негізгі бағыттар тілді мәдениетаралық коммуникацияның теориялық қағидалары негізінде үйрету және тіл үйренушіні мәдениетаралық коммуникация мен білім беру процесінің субъектісі ретінде қарастыру болып отыр. Мақалада оқушылардың коммуникативтік және зерттеушілік қабілеттерін дамытуға мүмкіндік беретін қазақ тілін проблемалық оқыту мәселесі қарастырылады.

Методология традиционного обучения не отвечает требованиям образовательной системы в условиях личностной парадигмы. В связи с этим, при изучении языка разных категорий обучающихся основными направлениями являются: изучение языка на основе теоретических правил межкультурной коммуникации и рассмотрение обучающегося как субъекта межкультурной коммуникации и образовательного процесса. В статье рассматриваются вопросы проблемного изучения казахского языка, способствующего развитию коммуникативных и исследовательских способностей школьников.

The methodology of traditional training doesn't meet the requirements of educational system in the conditions of a personal paradigm. In this regard, when training in language of the different categories of students the main directions are: studying of language on the basis of theoretical rules of cross-cultural communication and consideration trained as subject of cross-cultural communication and educational process. In article questions of problem studying of the Kazakh language promoting development of communicative and research abilities of school students are considered.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: проблемалық оқыту, проблемалық жағдаят, проблеманы шешу, проблема қою

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: проблемное обучение, проблемная ситуация, решение проблемы, постановка проблемы

KEYWORDS: problem-based learning, problem situation, problem solving, problem statement

Жаңа дәуірдегі барлық қоғамдық жүйенің өзгеруі, оның дәл ортасында «адамның» құндылықтарының өзгеруі, жаңа ғасырда білім беру жүйесінде демократия мен ізгілік ұстанымдарының қалыптасуына ықпал етуде [1].

Тұлғалық парадигмаға көшу – қазіргі білімнің басты тенденцияларының бірі. Бұл – технократтық қоғамның дағдарысынан туындаған адам жайлы ойлаудың тереңдігінің көрінісі. Тұлғалық парадигма білім мөлшерінің өсуі, ондағы бірсарындылық сияқты құбылыстарды мойындамайды, керісінше ол оқу үдерісіндегі ішкі ізгілікке негізделеді [2, б. 168].

Мұндай сипаттағы білім беру жүйесіне дәстүрлі оқыту әдіснамасының сәйкес келмейтіні түсінікті. Өйткені дәстүрлі оқыту негізінен білімдік парадигмаға негізделгендіктен, онда белгілі пәнді оқыту аясындағы әрекеттер арқылы білім алушы түсініктерді, тәжірибелерді меңгеруге тиіс болады. Әрине, бұл жағдайда тұлғаның табиғатына әсер ету мүмкіндігі шектеулі. Сондықтан оның дербестігі, қайталанбастығы, субъектілігі іске асатын ізгіліктілік әдіснамасының

қажеттілігі артады [1]. Ал білім беру тіл үйренумен қатар өрбитін үдеріс болатын болса, онда тіл үйренушілердің өзіндік ерекшеліктерімен санасып, үнемі оларды ескеріп отыру міндеттеледі. Осыған байланысты әртүрлі тіл үйренушілер категорияларын тілдік дайындауда негізгі бағыттар тілді мәдениетаралық коммуникацияның теориялық қағидалары негізінде үйрету және тіл үйренушіні мәдениетаралық коммуникация субъектісі және әдістемелік жүйенің орталық элементі дәрежесінде білім беру процесінің субъектісі ретінде қарастыру болып отыр. Тұлғалық қарым-қатынастың үйретуші қарым-қатынастан басты айырмашылығы – онда тіл үйренушінің өміріне, қызметіне қатысты оқудан басқа да тұлғалық маңызды ақпараттар алмасу жүргізіледі. Тұлғалық қарым-қатынас талқыланып жатқан мәселелерге қызығушылық туғызатындай жеке тұлғамен терең байланыс деңгейінде болады. Сабақ үстінде тіл үйренушіге қатысы жоқ, олар өмірде қолданбайтын ақпараттардан гөрі олардың әрқайсысының жеке өмірі және қызметімен тығыз байланысты мәселелерді талқыласа, ол тіл үйренушілердің қызығушылықтарын арттырады, қажеттілік тудырады. Тілді меңгеру үшін, тілді оқып-үйрену емес, оны қолдана білуге дағдылана білу керек. Осы орайда тіл үйрету сабақтарын проблемалық оқыту технологиясына негіздеу өзекті болып табылады.

Проблемалық оқыту оқушыларды дербес ізденіске, зерттеу жұмыстарына баулуда, бейтаныс, белгілі емес проблемаларды өз беттерінше шешуде өте ұтымды болып келеді. Проблемалық оқыту туралы зерттеуші ғалымдар мен жаңашыл ұстаздардың ізденістерін көптеп кездестіруге болады. Олардың бірқатары: М.И.Махмутов, Н.Н.Скаткин, В.Оконь, Т.Ақшолоақов, Қ.Тасболатов, Ә.Дайырова сынды ғалымдар мен белгілі ұстаз Қ.Бітібаеваның еңбектері. Аталған ғалымдардың еңбектерінде айтылған идеялар мен ғылыми тұжырымдамалардың барлығы «проблемалық оқытудың негізінде проблемалық жағдаят, сауал-сұрақ, тапсырма болады» деген оймен тоғысады. Оның бір мысалы, ұзақ жылдар бойы жүйелі түрде осы технологияны зерттеген көрнекті ғалым М.И. Махмутов: «В основе проблемного обучения лежит учебная проблема, сущность которой является диалектическое противоречие между известными ученику знаниями, умениями и навыками и новыми фактами, явлениями, для понимания и объяснения которых прежних знаний не достаточно», - деген тұжырым айтады [3, б. 65-67]. Ғалым проблемалық оқыту негізінде оқу проблемасы жататындығын, ал ол проблема оқушылар бұрын меңгерген білім мен берілетін жаңа білім арасынан туындайтындығы туралы сөз қозғаса, поляк ғалымы В.Оконь: «Под проблемным обучением, мы понимаем совокупность таких действий, как организация проблемных ситуаций, формулирование проблемы (постепенно к этому привлекаются сами ученики), оказание учеником необходимой помощи в решении проблем, проверка этих решений, руководство процессом систематизации и закрепления приобретенных знаний», - дей отырып, проблемалық оқытудағы проблемалық ситуацияның орнын сөз етеді [4, б. 9-10]. Оны шешуге оқушыларды жұмылдыру, көмек беру, мәселесіне тоқталып, ең бастысы проблеманы таба білу, оны ұсынудың маңызын айқындайды. Осы және басқа да ғалымдар пікірін талдап, саралағанда, проблемалық оқыту кезінде оқушыларға бейтаныс проблема ұсынылып, оқушылардың оны салыстыру, дәлелдеу, шешу үшін болжамдар жасай отырып, еңбектену керектігі туралы ортақ бір тұжырым шығады.

Проблемалық жағдаятты, проблеманы шешу-зерттеу, іздену – шығармашылық еңбекті талап етеді. Ал шығармашылық сөзінің мәні – жеке тұлғаның бір нәрсе жасап шығаруы немесе өзіне ғана тән бір нәтижеге қол жеткізуі, өзгенің табысын өзіне пайдалану емес, керсінше тұлғаның өзінің тың, жаңа өнімі [5]. Проблеманы шешу – проблемалық сұрақ-тапсырмалармен байланысты өрбитін үдеріс екенін ескерсек, қандай да бір мәселеге негізделген сұрақ-тапсырмалар оқушыларды ғылыми-ізденіс, зерттеушілік іс-әрекеттерге баулиды. Нәтижесінде оқушылардың іс-әрекеті белсенді дербес шығармашылық ізденіске негізделеді. «Решая проблемную ситуацию человек либо находит новое, прекомбинируя хорошему известное в известном, то есть свести не известное к уже усвоенному ранее и тем самым разрешить проблему», - дейді орыс ғалымы Г.Ю.Ксензова. Ғалым проблемалық ситуацияны шешу – алдағы проблеманы шешу, сол арқылы оқушылардың «жаңа өнімге» қол жеткізетінін түсіндіреді. Оқушы үшін «жаңа», «беймәлім» проблема дегендер ғылымға мүлде белгісіз, жаңа ғана ашылған жаңалықтар емес. «Жаңалық» - оқушының өз ізденісі, өз зерттеуі арқылы жеткен нәтижесі, ол нәтиже бұрын оған «беймәлім» болып келген деректер [6]. Проблемалық

оқытуға негізделген зерттеу-іздендіру бағытындағы тапсырмалардың ерекшелігін төмендегі салыстырмалы кесте арқылы дәлелдеуге болады.

1-кесте

Дәстүрлі оқытуда	Проблемалық оқытуда
Тапсырмаларда проблема қою міндетті емес	Проблеманы шешу міндетті; Тапсырмалар осы бағытта беріліп, олар дербес ізденіс, зерттеушілік еңбекті талап етеді
Жауабы оқулықтарда, мұғалім түсінігінде бар.	Дайын жауабы жоқ. Проблемалық ситуацияны шешуді қажет ететін тапсырмалар
Оқушы – объект	Оқушы – субъект. Ол – белсенді тұлға
Орындаушы, жауап беруші, дайынды қайталап айтушы	Білімді өз ізденісімен алушы және зерттеуші
«Жаңалық» ашу, жаңа өнім жасау міндетті емес	Жеке тұлғаны дамытуға, ғылыми ізденіске жетелейтін шығармашылық бағыттағы тапсырмалар

Проблемалық оқытудың өзіндік ерекшелігі, басты белгілерін төмендегі кесте арқылы тұжырымдауға болады.

2-кесте

1. Білімді проблема қоя отырып түсіндіру	Мұғалім сабақты проблема қоя отырып, түсіндіреді. Мұғалім мен оқушы іс-әрекеті проблеманы шешуге бағытталады. Оқушыларды іздендіруге жұмылдырады
2. Оқушыларды дербес іздену, зерттеу іс-әрекетіне кіргізу	Мұғалім оқушылар алдына проблема қояды. Сабақ барысында өнімді тәсілдер арқылы оны шешуге жұмылдырады
3. Зерттеу, іздендіру әдісі. Оқытудың өнімді жолы	Оқушылар проблеманы шешу үшін болжам жасайды, дәлелдейді, салыстырады, қорытынды шығарады. Өз ізденістерімен мақсатқа жету үшін еңбектенеді

Проблемалық оқытудың оқушыларды іздендіру, зерттеу еңбегіне баулудағы шешуі қиынға түспейтін дербес іс-әрекеттерге жетелейтін проблемалық сұрақтарға жауап іздетуді төменгі сыныптардан бастаған жөн. Қазақ тілінің әр тақырыбында оқушыларды ғылыми ізденіске жетелейтін проблемалар баршылық. Проблеманы шешу үшін ең алдымен өзіндік салыстырулар, өзіндік дәлелдеу жасауға баулу керек. Мысалы, 6-сыныптың пән бойынша оқу бағдарламасында «Қос сөздер, оның түрлері» туралы түсініктеме беріледі. Білімді жинақтау, жүйелеу, қорытындылау сабақтарында төмендегідей тапсырмалар беру арқылы оқушыларды өзіндік ізденістік іс-әрекеттерге жетелеуге болады.

1. Қайталама қос сөздер мен қосарлама қос сөздердің негізгі айырмашылықтарын қалай түсіндірер едіңдер? Ол үшін мына үлгідегі тапсырманы орындандар:

Үлгі

Қайталама қос сөздердің жасалу жолы	
Қосарлама қос сөздердің жасалу жолы	
Ұқсастық белгілері	
Айырмашылықтары	
Жасалу жолдарына, 3 мысал келтір	

2. Төмендегі мәтінді мұқият оқып, қос сөздерді табындар, түрлеріне қарай ажыратып жазындар.

3. Мына шағын шығарма-суреттемеге назар аударындар. Табиғат көрінісін суреттеуде қай қос сөздің орны ерекше деп ойлайсындар? Пікірлерінді дәлелді түрде білдіріңдер.

Қыс суреті

Тау-тау болып үйілген аппақ-аппақ қарлар ауыл-аймаққа ерекше бір көрініс беріп тұр. Күн нұры түскенде олар жалт-жұлт етіп, көзіңді шағылыстырады. Шаналарын сүйрей-мүйрей жеткен Асандар тобы айқай-шумен жаңағы әдемі көріністі әп-сәтте көз алдыңнан ысырып жібергендей болды.

Әрине, қай қос сөз болмасын оның тілімізде өз орны, өз маңызы бар. Ал мына тапсырмалардың тиімділігі сол, балалар ізденеді, ойланады, жауабын табуға еңбектенеді. Жауабы дайын, не оқулық, не мұғалім түсінігіндегі білімді қайталап орындадатын, оқушыларды қызықтырмайтын тапсырмалардай емес, бұнда олар өзінше «жаңалық» ашуға ұмтылады.

Табысқа жету - проблемаларды шеше білу. Себебі ғылыми ізденіс тақырыптары проблемадан туындайды. Яғни, әр түрлі білім саласында жауабы әлі де шешімін таппаған, өзекті мәселелер баршылық. Қазақ тіл білімінде де осы сияқты сауалдар өз жауабын күтуде. Оған мысал 6-сыныпта «Қысқарған сөздер» тақырыбы бойынша оқулықта анықтама беріліп, оның жасалу жолдары түсіндірілсе, тыныс белгісі жөнінде ештеңе айтылмайды. Мысалы: АҚШ, БҰҰ т.б. қысқарған сөздер арасына нүкте қойылмайды. Себебі не? Ал қосымшалар дефис арқылы жазылады: «АҚШ-тың ірі-ірі қалалары бар», «БҰҰ-ның кезекті жиыны өтті». Қысқарған сөздердің нүктесіз жазылуы мұғалімдерге түсінікті болғанмен, оқушыларға беймәлім. Осы орайда тақырыптан соң оларға төмендегідей сұрақтар берілді:

1. Қалай ойлайсыңдар, АҚШ, БҰҰ т.б. қысқарған сөздердегі бас әріптер арасына неге нүкте қойылмайды?

2. Ойланайық, сеніңше нүкте қою керек пе, жоқ па? Жауаптарыңды дәлелді түрде айтыңдар.

Оқушылардың бұл сұраққа жауап беруі оңайға түспейді. Көмек, бағыт-бағдар ретінде әр жылда шыққан орфографиялық сөздіктер ұсынылып, онда қысқарған сөздердің жазылу емлесі туралы түсініктерге назар аударылады. Сөздікте ұсынылған сөздердің ешқайсысына нүктенің қойылмағандығы, оның себебі айтылмағандығына оқушылар көз жеткізеді. Бұл іс-әрекеттің өзі – ізденіс бастауы.

Орыс ғалымы В.В.Давыдовтың: «Процесс усвоения знаний может проходить в результате самостоятельного поиска путем решения познавательной задачи», - деген пікірінің жанды мысалы осы.

Сыныптар жоғарылаған сайын іс-әрекетті күрделендіре түскен дұрыс. 7-сыныпта «Әдеби тілдің лексикалық нормасы» тақырыбы бойынша оқулықта лексикалық нормаға анықтама беріледі. Лексикалық нормаға жатпайтын сөздер жіктеледі. Олар: 1. Диалектизмдер. 2. Дөрекі және жаргон сөздер. 3. Баламасы бар термин сөздердің орысша атаулары.

Тақырыпты «Әдеби нормаға қандай сөздер жатады, қандай сөздерді әдеби нормаға сай емес дей аламыз? Неге?», не болмаса «Сөйлеу тіліндегі сөздердің барлығы әдеби нормаға жата ма?», «Қай сөз әдеби нормаға жатады, қайсысы жатпайды, себебін дәлелде» деген сияқты проблемалық сұраққа жауап іздеуден бастау ұтымды. Сондай-ақ, «Сөйлем мүшелері. Тұрлаулы, тұрлаусыз сөйлем мүшелері» тақырыбы бойынша төмендегідей сауалдар ұсынуға болады:

1. Бастауыш пен баяндауыш неге тұрлаулы мүшеге жатады?

2. Бастауышы жасырын тұрған және бастауышы жоқ екі сөйлем құрастырыңдар, талдау жасаңдар.

3. Баяндауышсыз сөйлемдер бар ма? Бар болса, қай сөйлемдерде кездеседі?

4. Сөйлемнен бастауыш пен баяндауышты қалай тауып алуға болады?

Осы сұрақтар алдағы тақырыпты игеруге түрткі жасайды. Проблема берілетін білімнің негізінде жатады, сондықтан оны дөп тауып, шешімін іздеудің өнімді әдіс-тәсілін іздегенде ғана оқушылардың зерттеушілік қабілетін дамытуға болады. Проблемалық оқытудың

оқушыларды ғылыми-зерттеу жұмысына баулудағы тиімділігін төмендегідей саралауға болады:

- оқушылар өздеріне «беймәлім» проблеманы шешуге жұмылады;
- іздену, зерттеу жұмыстарына төселеді;
- бұрынғы білімдерін жаңа мақсатқа пайдалана білу дағдылары дамиды;
- жаттандылықтан, дайын білімді қайталап айтудан, өнімсіз еңбектен сақтандырады,

шығармашылық жұмыстарға белсендіреді;

- білімді өз ізденістерімен алуға жаттықтырады;
- өз-өздерін оқыту, өзін-өзі тану үрдістері жүреді;

Оны негізге алған сабаққа төмендегідей талап қойылады:

- сабақ мақсатын белгілеу, пайдаланылатын оқу жабдығы, әдіс-тәсілдер, оқу формаларын сұрыптауда проблемалық оқыту талаптары басшылыққа алынады;
- мұғалім тақырыптың басты проблемасын тауып, қойылатын сұрақтарды реттейді;
- берілетін білім проблемалық сұрақтарға негізделеді;
- мұғалім проблема қоя отырып түсіндіреді;
- сабақтың әр кезеңдерінде оқушылардың дербес ізденісіне, өзіндік зерттеулеріне жағдай туғыза отырып, оларды проблемалық ситуацияны шешуге жетелейді.

Қорыта айтқанда, оқушылар алдына үнемі мәселе қоя отырып оқыту, олардың мәселені бақылап қана қоймай, оны шешуге талпынысына әкеледі. Себебі мәселе дегеніміз – кедергі, ал кедергіні жою – қозғалыс, қозғалыс – даму, алға ілгерілеу. Демек Л.Н. Толстойдың тілімен айтсақ, «білім – еске сақтаумен ғана емес, ойдың күшімен алынғанда ғана білім».

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Қазақстан Республикасы білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. - Астана, 2010.
2. Кусаинова М.А. Личностно-ориентированное обучение: история, теория, технология. – М.: МГУ, 2004 – С.168.
3. Махмутов М. И. Организация проблемного обучения в школе. – М., 1977. – С. 65-67.
4. Оконь В. Основы проблемного обучения. Пер. с польск. – М.: «Просвещение, 1968 – Б.9-10.
5. <http://ru.wikipedia.org>
- 6 . Ксензова Г. Ю. Инновационные технологии обучения и воспитания школьников. – М.: Педагогическое общество, 2005 – Б.96.

УДК 372.853

А.М.ЖАНУЛ
Жезқазған қ. «№ 8 гимназия» КММ, Қазақстан Республикасы,
ainyr_8@mail.ru

«ЭНЕРГИЯ ЖӘНЕ ЭКОЛОГИЯ» ҚОЛДАНБАЛЫ КУРСЫНЫҢ НӘТИЖЕЛЕРІН ПРАКТИКАҒА ЕНГІЗУДІҢ МҮМКІНДІКТЕРІ

Мақалада жалпы орта білім беретін мектептің жаратылыстану – математикалық бағытындағы 10 – 11 сыныбына арналған «Энергия және экология» қолданбалы курсының бағдарламасы берілген. Курс оқушылардың салауаттылық және экологиялық құзыреттілігін жетілдіруді, «ЭКСПО-2017» тақырыбына ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізудің әдіснамасы негізінде техникалық мамандықтарға бағдар беруді, Қазақстанның дамуына өзіндік үлесін қосуға ынталандыруды мақсат еткен. Оқушылардың әртүрлі көрмелер мен конкурстардағы жетістіктері олардың сынақтан нәтижелі өткен бағдарламаны терең меңгергендігінің, іс-әрекеттің өнімді тәсілдеріне бейімделгендігінің дәлелі ретінде ұсынылған.

В настоящей статье представлена программа прикладного курса «Энергия и экология», предназначенная для обучающихся естественно-математического профиля общеобразовательных школ. Целью программы являются развитие здоровьесберегающей и экологической компетентности, профессиональная ориентация на технические специальности на основе методологии проведения научно-исследовательских работ на тему «ЭКСПО-2017», активизация участия каждого ученика. Результатами успешности апробации программы являются достижения учащихся на конкурсах и выставках республиканского уровня.

This paper presents an application program of the course "Energy and Ecology", intended for students of natural-mathematics in secondary schools. The aim of the program is to improve health-and environmental expertise, professional focus on technical specialties based on the methodology of the research work on the theme "EXPO-2017", promoting the participation of each student. Result of successful testing of the achievements of pupils in competitions and exhibitions of national level.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: қолданбалы курс бағдарламасы, энергия, экология, салауаттылық және экологиялық құзыреттілік, ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізудің әдіснамасы, техникалық мамандықтарға бағдар беру, оқушылардың жетістіктері

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: программа прикладного курса, энергия, экология, здоровьесберегающая и экологическая компетентности, методология проведения научно-исследовательской работы, профессиональная ориентация на технические специальности, достижения учащихся

KEYWORDS: applied course program, energy, ecology, health-saving and environmental expertise, methodology of scientific research, professional orientation to technical professions, student achievement

Экономикасы озық елдермен бәсекеге қабілеттілікті арттыруды мақсат еткен Қазақ елі жас ұрпақтың білімділігіне ерекше көңіл бөлуде [1]. Қазіргі уақытта оқушының білімділігі тек арнайы (пәндік) біліммен ғана анықталмай, адамның бейімділіктерін, қабілеттіліктерін және қызығушылықтарын, оның әлеуметтік және кәсіби өзін-өзі тануын дамытудың негізгі факторы болып табылатын қосымша білім алуды қажетсінеді.

Сондықтан мектептердегі білім беру үдерісі тек нақты бір білімге, біліктер мен дағдыларға ғана бағытталмай, сонымен қатар баланың әртүрлі жоспарлы дамуына, оның шығармашылық мүмкіндіктеріне, қабілеттіліктерін ашуға және адамның жеке даралығына жататын тұлғалық бастамаларына, өздігінен әрекет жасауына, қиялына, өзіндік ерекшелігіне бағытталуы керек

[2]. Мектептің білім беру жүйесі бала тұлғасының жан-жақты дамуын, білім беруді дараландыру мен саралауды ескермесе оқушылар өзін-өзі анықтап, өзін-өзі таныта алмайды.

Жаңа білім беру стандарттарын енгізу жағдайында балаларға қосымша білім беруді негізгі жалпы білім беру бағдарламаларының құрылымына енгізу өзектілігі мектепте алған білімнің тәжірибелік жағын, білік пен дағдыларын, білім алушылардың танымдық мотивацияларын ынталандыруға жағдай жасайтын жалпы білім берудің вариативтік құрамдас бөлігін күшейту қажеттілігімен байланысты [3]. Қосымша білім беру жағдайында балалар өздерінің шығармашылық әлеуеттерін, заманауи қоғамға бейімделу дағдыларын дамыту және бос уақыттарын толық ұйымдастыру арқылы өмірлік таңдау жасауға, өздігінен білім алуға және жетілуге қабілетті тұлға ретінде жан-жақты дамыта алады. Балалардың тілек-қалауын және өркениеттің қажеттіліктерін әрқашан ұштастыру білім беру үдерісін жекелендіруді, мектептің, ауданның, өңірдің білім беру үдерісінде әр балаға жеке білім беру траекториясын жасақтауды қамтамасыз ете алады.

Елбасымыз Н.Ә.Назарбаевтың «Қазақстан-2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» Жолдауында елімізді дамытудың басым бағыттары айқындалған бағдарламасында энергияның баламалы түрлерін өндіруді дамытып, сарқылмайтын энергия көздерін пайдаланатын технологияларды енгізу туралы айтылған. Осыған орай, Қазақстанның жаңа стратегиялық даму жоспарына сәйкес 2050-ші жылға дейін қолданыстағы жалпы энергияның 50 %-ы сарқылмайтын энергия көздерінен өндірілуі тиіс [4].

Энергия – қоғамның дамуы мен өмір сүруінің маңызды факторы. Қазіргі уақытта қоршаған ортаны қорғау, табиғат ресурстарын тиімді пайдалану, энергетикалық ахуал мәселелері маңызды болып тұр. Бұрыннан пайдаланып келе жатқан көмір, мұнай, табиғи газ сынды энергия көздерінің сарқылуы немесе қордың азаюы, қоршаған ортаға тигізетін зиянды әсерінің күн сайын артуы адамдарды бей-жай қалдырмайды. Бүкіл әлем энергия тапшылығынан құтылып, қоршаған ортаны ластамайтын энергия көздеріне қол жеткізуге кірісіп кетті. Бүгінгі таңда әлемнің ғалымдары энергияның жаңа көзін іздестіруде. Әрине, көгілдір отын және көмірмен жұмыс істейтін энергия көздері арзан қуат бере алады, бірақ олардың қоры шектеулі. Сондықтан күн мен желден энергия өндіру бағытында жаңғыртылатын қуат көздерін құру болашақ үшін өте маңызды [5-8]. Қазақстанда Күн энергиясын пайдалануға қолайлы жағдай бар. Әсіресе, еліміздің оңтүстік аймақтарына энергияның сарқылмайтын көздерін пайдаланған әлдеқайда ұтымды.

Қазақстан бірінші болып болашақты сақтау үшін энергияның баламалы түрлеріне көшу мәселесін көтеріп, әлемді залалсыз, табиғатқа да, адамзатқа да пайдалы баламалы қуат көздерін дамытуды насихаттап, елімізде жасалып жатқан сол бағыттағы жаңа технологияларды қолданысқа ұсынуда. Астанада «EXPO-2017» көрмесі «Болашақтың энергиясы» атты тақырыпта ұйымдастырылуда. Бұл ең алдымен, баламалы энергия көздерін дамытуды қоса алғанда, энергетикадағы сапалы өзгерістер жолы мен оны тасымалдау тәсілдерін іздестіруге бағытталған. Баламалы қуатты пайдалану мәселесін көтеру мемлекетіміздің тұрақты дамуының негізгі жолдарының бірі. Бұл «Болашақ энергиясы» атты көрме аясында Астанада ең озық әлемдік технологияларды енгізуге және энергетикалық тиімді бағдарламаларды іске асыруға мүмкіндік береді. «ЭКСПО» көрмесінде әлемнің барлық мемлекеті өздерінің ең үздік технологиялық, ғылыми, мәдени жетістіктерін көрсетеді.

Болашақ энергия көздерін зерттеп, қолданысқа қосу үшін білікті мамандар дайындау қажет. Энергетика мәселелерін шешудің негізінде физикалық білім жатқандықтан, мектептерде болашақ энергия көздерін оқытып-үйрететін, инженерлік мамандықтарға бейімдейтін элективті курстарды оқу үдерісіне енгізу заман талабына сай өзекті мәселелердің бірі болып саналады.

Жаратылыстану – математикалық бағытындағы 10 – 11 сынып оқушыларына арналған «Энергия және экология» қолданбалы курсының мазмұны оқушыларды баламалы энергияның көптеген түрлерімен таныстырып, энергетика саласындағы күрделі мәселелер мен оларды шешу жолдары туралы біртұтас көзқарасты қалыптастыруға бағытталған.

Курстың өзектілігі: «Адам-табиғат-энергия» жүйесі әртүрлі (физика, биология, география, химия, информатика, технология, экономика, экология және т.б.) пәндерде бөлшектене оқытылуда. Осы уақытқа дейін қоршаған әлемді синергетикалық сипатта біртұтас, ондағы

ғаламдық экологиялық мәселелерді пәнаралық негізде кешенді шешу қарастырылған емес. Келешекте 12-жылдық білім беруге сәйкес жаңадан енгізілетін «Жаратылыстану» пәні бастауыш сыныпта, «Жоба жұмысы» курсы 6-9 сыныпта оқытылмақшы. Бұл курстардың мазмұны қалыптастыратын құзыреттіліктердің бүгінгі оқушыларға да қажет екендігін түсінеміз, яғни осы курстар мектеп бағдарламасына енгенше қазіргі кезде білім алып жатқан ұрпақ мектеп бітіріп кететіні белгілі. Сондықтан оны әзірге қосымша білім беру жүйесі арқылы жедел меңгерту – бүгінгідей құбылмалы заманның кезек күттірмес талабы саналады. Бұлар сонымен бірге курстың жаңашылдығын да айқындайды.

Курстың мақсаты: энергия үнемдеу мәселелерін шешуді қамтамасыз ететін баламалы энергия көздерін пайдаланудың ғылыми-техникалық негіздері туралы білім жүйесін бере отырып, бәсекеге қабілетті тұлға даярлау, оқушылардың энергия тұтыну мәдениетін арттыру арқылы салауаттылық және экологиялық құзыреттілігін жетілдіру, «ЭКСПО-2017» тақырыбына ғылыми-зерттеу жұмыстарын жүргізудің әдіснамасы негізінде техникалық мамандықтарға бағдар беру, Қазақстанның экономикалық жетістіктеріне мақсатын сезімін туғызып, қоғамның дамуына өзіндік үлесін қосуға ынталандыру.

Курстың басты мазмұны жаратылыстану-ғылыми зерттеуден тұрады, сондықтан да оқушы іс-әрекетінің өнімді тәсілдерін дамыта алады. Оның құрамына енетін элементтер: бақылау жасау, өлшеу жүргізу, жорамал ұсыну, түсіндірме модель тұрғызу, эксперимент жасау, мәліметтерді математикалық өңдеу, ақпарат көздерін талдау, сонымен бірге коммуникативтік бейімділік қолдану (топтағы жұмыс барысында ынтымақтастық, пікірталас жүргізу мәдениеті, нәтижелердің тұсаукесері).

Курстың практикалық міндеттерінің негізгілері:

- қазіргі таңдағы республикамыздағы энергия үнемдеу саласындағы проблемалармен және баламалы энергия көздерін (бұдан әрі - БЭК) енгізудің болашағы туралы таныстыру;
- энергетикалық ресурстарды тиімді пайдалануға бағытталған өндірістік, техникалық және экономикалық шаралармен таныстыру;
- энергия ресурстарын үнемдеу бойынша әдістерді оқып үйрену;
- ауыл шаруашылықтарында және өндірістерде энергия үнемдегіш технологияларды енгізу мәселелерін зерттеу;
- техникалық жаңалықтардың экономикалық тиімділіктерін анықтау;
- энергия үнемдеуді енгізуге шектеулер болатын жағдайларды шеше алуға дайындау;
- БЭК – нің макеттерін жасау арқылы оқушылардың конструкциялар жасау қабілеттерін дамыту.

Бағдарламаны игерген оқушы бойында қалыптасатын бейімділіктер (құзыреттіліктер): адамның күш-қуаттық сипаттамаларын анықтауға мүмкіндік беретін өзіндік жаратылыстану-ғылыми эксперимент ауқымында зияткерлік және практикалық бейімділік; адам денсаулығына зиянды факторларды айқындау; қоршаған ортаның экологиялық зиянын мейлінше азайту; тәжірибелердің нәтижесін сипаттау; қажетті құрал-жабдықтарды таңдау және дайындау; сандық және сапалық сипаттағы эксперименттік өлшеулер мен есептеулер жүргізу, өлшеу нәтижелерін кесте және график түрінде ұсыну; қорытынды жасай білу, шығармашылық қабілетті жетілдіру, топта бірлесе жұмыс жасау, өз көзқарасын қорғайтын пікірталасқа түсу, жаратылыстану-техникалық бағыттағы (физика, биология, экология, медицина) кәсіптерге бағдарлануға қабілеттілік.

Жаратылыстану және техникалық бағыттағы пән мазмұнына қызығушылық туғызатын бағдарламаны орындаудан күтілетін нәтижелер: танымдағы эксперименттің рөлі; өлшеу құралдарын қолдану ережелері; табиғат құбылыстарын сипаттаушы іргелі жаратылыстану заңдарын шынайы өмірде саналы, әрі дұрыс (тиімді және қауіпсіз) қолдану; ақпарат көздерінен (анықтама әдебиет, энциклопедия, интернет) қажетті білімді өздігінен ала білу және қолдану; адам ағзасының құрылымы; адам өмірінің гигиеналық негізі; өз денсаулығы үшін жауапкершілік.

Оқушылар курс аяқталғанда адам-физикалық объект, күрделі жүйе, таным субъектісі екендігін; адамның болашағы қоршаған орта эволюциясымен байланыстылығын; қоршаған ортаны сипаттайтын параметрлерді бағалауды; өз елінің экологиясын жақсартудың жолдарын және оған ұлтжандылықпен атсалысудың қажеттігін білуі керек. Нәтижесінде жаратылыстану

экспериментінде зияткерлік және практикалық бейімділік; шығармашылық қабілет; топпен жұмыс істей білу; практикада жаратылыстану заңдарын саналы түрде қолдана білу, шынайы өмірде дұрыс (тиімді және қауіпсіз) әрекет ету; жаратылыстануды зерделеуге қызығушылық қалыптасады. Атом энергиясының зардабын Чернобыль және Фукусима-1 станциялары мысалында түсінеді, «ЭКСПО-2017» көрмесіне қойылатын Қазақстан тауарларына мақтаныш сезіммен қарайтын болады. Курс сондай-ақ техникалық мамандыққа кәсіптік бағдар беріп, қоғамға еңбек адамы ретінде өз үлесін қосуға ынталандырады.

Оқу жетістігінің деңгейіне қойылатын талаптар. Аталмыш курсқа деген қызығушылықтың динамикасын алғашқы және соңғы сабақтарда жүргізілетін сауалнамадан, жұмыс барысындағы пікір алмасудан, оқушының өз бастамасымен сапалы орындалған тапсырмадан, мектепте немесе одан тыс жерде орындалған жұмыстың ашық тұсаукесерінен байқауға болады.

Оқушылардың жоба қорғайтын қорытынды конференциясында үздік жұмыстардың көрмесі өткізіледі. Жобаны бағалаған кезде ең алдымен идеяның даралығына, зерттеудің немесе құрал-жабдықтың мұқият орындалуына ерекше назар аударылады.

Бағдарламаның тараулары өзара логикалық байланысқан, мұндағы барлық материалдар практикаға бағдарланған, әрі оқушылардың ғылыми және жас ерекшеліктерін ескере құрастырылған.

Жалпы білім беретін орта мектептің 10 сыныбында 68 сағатпен берілетін курстың мазмұны мына тақырыптарды қамтиды:

Кіріспе. (1 сағат)

Модуль №1: Әлемдегі және Қазақстандағы энергетикалық ахуалдар. (3 сағат).

Әлемдегі энергетикалық ахуал. Қазақстандағы энергетикалық ахуал және оны шешу жолдары. Жезқазған өңіріндегі энергетикалық және экологиялық ахуалдар және оларды шешу жолдары.

Модуль №2: Су энергиясы. (20 сағат).

Әлемдегі су ресурсының қоры және оларды энергия алу жолында пайдалану. Су деңгейінің өзгеруін электр энергиясын өндіру үшін пайдалану. Су электр станциялары (бұдан әрі – СЭС): Олардың құрылысы мен жұмыс істеу принциптері. «Үлкен», мини – және микро – СЭС. Кіші өзендердің ресурстарын энергия өндіруде қолдану мәселелері. Су энергиясын пайдаланудың экономикалық және экологиялық аспектілері. «Үлкен» СЭС жобасын (макет) жасау. Мини – СЭС жобасын (макет) жасау. Микро – СЭС жобасын (макет) жасау. Модульді қорытындылау сабағы.

Модуль №3: Жел энергиясы. (20 сағат).

Ауа ағысын энергия алу жолында пайдалану. Қазақстанда жел энергиясын пайдаланудың мүмкіндіктері. Қазақстанның жел картасы. Жезқазған аймағында мини жел электрстанцияларын (одан әрі – ЖЭС) орнату мәселелері. ЖЭС құрылысы және жұмыс істеу принциптері. «Үлкен» ЖЭС сипаттамалары мен құрылысы. Мини– және микро– ЖЭС сипаттамалары мен құрылысы. Жел энергиясын пайдаланудың экономикалық және экологиялық аспектілері. «Үлкен» ЖЭС жобасын (макет) жасау. Мини– ЖЭС жобасын (макет) жасау. Микро– ЖЭС жобасын (макет) жасау. Модульді қорытындылау сабағы.

Модуль №4: Күн энергиясы. (20 сағат).

Күн энергетикасы. Күнді жылу және электр энергиясын өндіруде пайдалану. Қазақстанда күн энергиясын пайдаланудың мүмкіндіктері. Қазақстанның күн активтілігінің картасы. Жезқазған аймағында мини күн электрстанцияларын (одан әрі - КЭС) орнату мәселелері. Фотоэлементтердің (күн батареялары) құрылысы және жұмыс істеу принциптері. КЭС сипаттамалары мен құрылысы. Күн энергиясын жылу энергиясын өндіруде қолдану. Күн коллекторлары: құрылысы мен жұмыс істеу принциптері. Күн энергиясын пайдаланудың экономикалық және экологиялық аспектілері. КЭС жобасын (макет) жасау. Күн коллекторларының жобасын (макет) жасау. Күн және жел энергиясымен қуаттанатын автономды үй жобасын (макет) жасау. Модульді қорытындылау сабағы.

Модуль №5: Жобаларды қорғау. (4 сағат).

Су энергиясын пайдалануға арналған жобалық жұмыстарды қорғау. Жел энергиясын пайдалануға арналған жобалық жұмыстарды қорғау. Күн энергиясын пайдалануға арналған

жобалық жұмыстарды қорғау.

Келесі 11 сыныпта 68 сағат мөлшерінде қарастырылатын тақырыптар:

Кіріспе (1 сағат)

Модуль №1: Биоэнергетика. (13 сағат).

Биоэнергетика. Энергия өндіру мақсатында биомассаларды өңдеу. Биоотын. Биоэтанол. Биогаз өндіретін қондырғылардың құрылысы мен жұмыс істеу принциптері. Биогаздарды пайдаланудың экономикалық және экологиялық аспектілері. Биогаз өндіретін автономды қондырғының жобасын (макет) жасау. Био -, күн -, жел -, су энергиясын толық пайдаланатын ауыл шаруашылық қожалығының жобасын (макет) жасау. Модульді қорытындылау сабағы.

Модуль №2: Ядролық энергетика. (16 сағат).

Атомдық энергетиканың тарихы, бүгінгі жағдайы және болашағы. Әлемдегі атом электр станцияларының (одан әрі - АЭС) жұмыс қуаттарын зерттеу. Қазақстандағы уран өндірісі. Қазақстанда АЭС салу мәселелері. АЭС құрылысы мен жұмыс істеу принциптері. Заманауи АЭС басқарудың автоматтандырылған жүйесінің принципімен танысу. Мини АЭС. Атом энергиясын пайдаланудың экономикалық және экологиялық аспектілері. Болашақтағы АЭС жобасын (макет) жасау. Болашақтағы мини АЭС жобасын (макет) жасау. Модульді қорытындылау сабағы.

Модуль №3: Сутегі энергиясы. (10 сағат).

Сутегі энергиясы. Су – отын. Сутегі энергиясын зерттеудің тарихы, соңғы жылғы жаңалықтары. Термоядролық реакциялар. Сутегіні алу жолдары. Сутегі негізінде жұмыс істейтін қозғалтқыштардың құрылысы мен жұмыс істеу принциптері. Сутегі энергиясын пайдаланудың экономикалық және экологиялық аспектілері. Гидроқозғалтқыш негізінде жұмыс жасайтын автомобильдің жобасын (макет) жасау. Модульді қорытындылау сабағы.

Модуль №4: Ғарыш энергиясы. (10 сағат).

Ғарыш. Адамзаттың ғарышты игеруі. Ғарыштық сәулелер. Ғарыш энергиясы. Ғарыш энергиясын зерттеудің тарихы, бүгінгі жағдайы және болашағы. Ғарыштық электростанциялар. Қазақстанның ғарыштық энергетиканы зерттеудегі және пайдаланудағы перспективалары. Ғарыш энергиясын пайдаланудың экономикалық және экологиялық аспектілері. Болашақтағы геостационарлы ғарыштық электр станциясы жобасын (макет) жасау. Модульді қорытындылау сабағы.

Модуль №5: Энергияны үнемдеу технологиялары (10 сағат).

Қазақстанның энергияны үнемдеу бойынша саясаты және заңнамалары. Энергия үнемдеуіш технологиялардың даму жолдары мен перспективалары. Қайталама энергия ресурстары. Жылуды және энергияны үнемдеудің заманауи технологиялары. Нанотехнология және энергия үнемдеу. Энергия үнемдеу технологиялары негізінде салынатын «ақылды үй» жобасын (макет) жасау. Модульді қорытындылау сабағы.

Модуль №5: Жобаларды қорғау. (8 сағат).

Биоэнергияны пайдалануға арналған жобалық жұмыстарды қорғау. Ядролық энергиясын пайдалануға арналған жобалық жұмыстарды қорғау. Сутегі энергиясын пайдалануға арналған жобалық жұмыстарды қорғау. Ғарыш энергиясын пайдалануға арналған жобалық жұмыстарды қорғау. Энергия үнемдегіш технологияларды пайдалануға арналған жобалық жұмыстарды қорғау.

Курс аясында оқушылар өздігінен білім алуға, алынған мағлұматтарды сын елегінен өткізе алуға, қарастырылатын тақырып бойынша өз ойын еркін жеткізуге, басқалардың ойларын тыңдап оларды талқылауға қатысуға үйренеді. Қарастырылатын тақырыптар тізімі оқушыларға алдын-ала беріледі. Сондықтан оқушылар сабаққа белгілі бір ақпараттармен қаруланып келеді.

Курсты оқыту барысында оқушыларға ұсынылатын ғылыми жобалардың тақырыптары аталмыш мәселенің барлық қырынан қарастырады:

- баламалы және жаңартылатын энергия көздерін пайдалану негізгі бағыты мен маңыздылықтары;

- күн радиациясының сипаттамалары және оны өлшеу әдістері. Жалпы орта тәуліктік күн радиациясының ендікке байланысты өзгеруі;

- күн энергиясын жылуға, жұмысқа және электр энергиясына түрлендіру;
 - күн энергиясы арқылы салқындату әдістері;
 - жел энергиясы. Ауыл шаруашылығындағы жел энергиясының негізгі бағыты;
 - жел ағынының сипаттамасы. Қазақстан Республикасының аумағындағы жел ағыны жылдамдығының өзгеруі. Жел энергиясын электр энергиясы мен механикалық энергияға түрлендіру принциптері;
 - геотермалдық энергетика. Қазақстан Республикасының геотермалдық ресурстары;
 - микро СЭС: сүлбесі, түрі, сипаттамалары және микро СЭС элементтері. Ауыл шаруашылығындағы СЭС;
 - биогаз энергиясы. Биомассадан биогазды өндіру әдістері;
 - биогаз қондырғылары. Олардың түрлері, негізгі элементтері;
 - жылу және атом электр стансаларының, өндірістік, магистральдық газ құбырларының және газ компрессорлық станцияларының қалдық жылуын пайдалану;
 - қайталамалы энергия ресурстары және энергия үнемдеу;
- Курста меңгерілген білімді, бейімділік пен дағдыны бақылау әдістері және баға критерийлері:
- әдебиеттерімен жұмыс істей алу;
 - эксперименттер мен ғылыми болжамдарды ұсыну және орындай білу;
 - оқушының анықтамалық материалымен өз бетімен жұмыс жасауы;
 - өлшеу қателіктерін есептеу және бағалау;
 - негізгі электрлік өлшеу және электрондық приборларды, БЭК модельдерін құрастыра алуы;
 - приборлар мен құрылғыларға арналған техникалық құжаттарды түсініп қолдана білуі;
 - аппаратураны таңдау, құрастыру, құрылғыны жинау және жүргізу, алған өлшеу нәтижелерін талдап, жүйелеу;
 - теорияны практикамен ұштастыра алу;
 - жұмыс нәтижесін қысқаша ақпарат, график, модель, диаграмма, слайд-презентация, жоба, басылым т.б түрінде қорғай білу.
- Модуль тақырыптарына баламалы энергетика саласындағы ашылып жатқан соңғы жаңылықтар енгізілді. Әр модуль сайын оқушыларға шығармашылық тапсырмалар беріледі, бақылау сұрақтары алынып отырады.

Мысалы:

1. Орталық Азиядағы ең ірі күн электр станциясы қай жерде орналасқан?

- A. Шымкент облысының Сарыағаш ауданы.
- B. Маңғыстау облысының Бейнеу ауданы.
- C. Ақмола облысының Аршалы ауданы.
- D. Жамбыл облысының Жуалы ауданы.

2. Шағын жел турбиналарының кемшілігі:

- A. Олар өте үлкен жел жылдамдықтарында жұмыс істемейді.
- B. Құйын, дауыл, қар борандары оларды істен шығаруы мүмкін.
- C. Жерге жақын орналасқандықтан естілетін «шу» туғызады.
- D. жоғарыдағылардың бәрі.

3. Тізбекті ядролық реакция жүруіне келесі жағдайлардың қайсысы әсер етпейді?

- A. Уранның массасы.
- B. Нейтрондар саны.
- C. Уран температурасы.
- D. Жоғарыдағылардың бәрі.

Баламалы энергетика бойынша заманауи ғаламтор парақшаларының каталогы жасалып, ондағы ақпараттарды (мысалы: energycraft.ru, alternativenergy.ru, aenergy.ru, greenvolt.ru, esco-ecosys.narod.ru, altern-energy.com.ua, alterenergy.info және т.б.) оқушылармен бірлесіп

қарастырудамыз.

Оқушыларым курс аясында ғылыми жобалар әзірлеп, әртүрлі деңгейдегі жобалар сайысында бақтарын сынауда. Оқушылардың мерейін арттырып, қосымша білімге деген құлшынысын арттырған мұндай жетістіктер күн өткен сайын арта түсуде:

- «Қалалық құбырлардағы су ағысының шығын энергиясын электр энергиясына айналдыру» жобасымен 11 сынып оқушысы Мұхамедия Азамат республикалық ғылыми жобалар сайысына қатысып, жүлделі орынды иемденді;

- «Юность. Техника. Наука» және «Зерде» республикалық сайыстарына қатысқан 10 сынып оқушысы Дөненов Әлібек «Күн және жел энергияларын тиімді пайдалану арқылы электр энергиясын үнемдеу жолдары» жұмысы үшін дипломдармен марапатталды;

- «Мектеп рюкзагын модернизациялау арқылы денсаулық сақтау және энергия үнемдеу мәселелерін шешу» жұмысымен 10 сынып оқушылары Сериков Айбар және Жұмабаев Алтай халықаралық «Google science fair» және қалалық «EXPO – 2017: болашақ бізден басталады» сайыстарында жеңіс тұғырынан көрінді.

Қазіргі таңда жаратылыстану, әрі техникалық негіздегі физика пәніне деген оқушылардың қызығушылығы оянып, техникалық бағыттағы мамандықтарды таңдайтын талапкерлердің саны артып келеді. «Баламалы энергетика» курсының күрделірек дәрежесі оқылатын теориялық мағлұматтарды берік меңгеруге, өздігінен білім алудың дағдылары мен мәдениетін қалыптастыруға, білім алушының ойын жетілдіруге және дамыта оқытуды жүзеге асыруға мүмкіндік беретіндігімен ерекшелінеді. Біздер бұл бағыттағы жұмысты одан әрі жетілдіре беретін боламыз. Осындай мазмұндағы жұмыстарды жүйелеу еліміздің экономикасына сүбелі үлес қосатын табыстарға жеткізетіндігіне сенеміз. Сондай-ақ бұл курсты шағын жинақты мектептің әр жастағы оқушыларын біріктіретін немесе инклюзивті білім беретін интернаттарда үйірме түрінде де ұйымдастыруға болады. Ондай үйірмелер материалдық базасы онша дамымаған білім беру ұйымдарының өзінде қолдау тауып жатса, сұранысы ерекше оқушылардың сұранысын да қанағаттандыра алары сөзсіз.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Қазақстан Республикасында білім беруді және ғылымды дамытудың 2016 – 2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. – Астана, 2016.
2. Білім алушылар үшін «Болашақ энергия көзі» тақырыбы бойынша тематикалық оқу бағдарламалары. Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы РМҚК. – Астана, 2013.
3. 2015-2016 оқу жылында Қазақстан Республикасының жалпы орта білім беретін ұйымдарында ғылым негіздерін оқытудың ерекшеліктері туралы. Әдістемелік нұсқау хат. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы, 2015. – 226 б.
4. Н.Ә.Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы. «Қазақстан-2050» стратегиясы – қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты». – Астана, 2012. – 13 б.
5. Старников Ю.Н. Мировая энергетика: проект развития до 2020 г. /пер. с англ. – М.: Энергия, 1990. – 110 б.
6. Сибикин Ю.Д., Сибикин М.Ю. Альтернативные источники энергии. – М.: ИП РадиоСофт, 2014. – 130 б.
7. Васильев Ю. С. Экология использования возобновляемых источников энергии. – Л.: Изд-во ЛГУ, 1991. – 215 б.
8. Твайделл Джю, Уэйр А. Возобновляемые источники энергии. – М., 1990. – 321 б.

УДК 372.853

Г.Д.ЕСЕНТУРЕЕВА, Б.Ә.ӘКІМБАЕВ
«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Оңтүстік Қазақстан облысы
бойынша ПҚ БАИ,
gulmi_69@mail.ru, b.akimbayev@mail.ru

БІЛІМ МАЗМҰНЫН ЖАҢАРТУ АЯСЫНДА ҒЫЛЫМИ- ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ПӘНДЕРІНЕН ЖОБАЛЫҚ ЖҰМЫСТАРДЫҢ ТАПСЫРМАЛАРЫН ОРЫНДАУ

Мақалада ғылыми-жаратылыстану циклы пәндері сабақтарында жобалық тапсырмаларды орындау барысында қойылатын міндеттер, жобалық іс-әрекетті қолданудың нәтижелері келтірілген. Оқушылар орындайтын жоба жұмысының кезеңдері сипатталған, жобаны үйлестіруші мұғалімнің атқаратын функциясы нақтыланған. Сонымен қатар, жобалық жұмыстың ұйымдастырылған әр тарауындағы оқыту мақсаттарының мұғалімге өз жұмысын жоспарға сәйкес жүргізуге мүмкіндік беретіндігі жайлы қарастырылған.

В статье приведены результаты использования проектной деятельности, определены задачи, поставленные в ходе выполнения проектных заданий на занятиях естественно-научных дисциплин. Описаны этапы проектной деятельности, уточнены функции учителя, координирующего проектные работы. Кроме того, рассмотрена возможность осуществления учителем целей обучения в каждом разделе организованной проектной работы согласно плану.

Results of using of project activities are given in the paper the, set during the course of performance detailed designs on occupations of natural-science disciplines are determined. The stages of project activities, clarify the roles of the teacher coordinating the project work. Besides, are considered probability of implementation by the teacher of the purposes of training in each section of the organized project work according to the plan.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: жоба, жобалық тапсырмалар, жаратылыстану, жоба жұмысының құрылымдық элементтері, эксперимент, зерттеу, нәтиже.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: проект, проектные задания, естествознание, структурные элементы проектной работы, эксперимент, исследования, результат.

KEYWORDS: project, project tasks, natural science, experiment, the structural elements of design work, researches, outcome.

Ғылым мен техниканың дамыған уақытында адамның білімі мен біліктілігі еліміздің бәсекеге қабілеттілігінің ең басты көрсеткішіне айналып отыр. Қай заманда болса да өркениеттің дамуы интеллектуалдық шығармашылық қабілеттің негізінде іске асатыны белгілі. Мектеп оқушыларының интеллектуалдық шығармашылық қабілеттерінің дамуы және шыңдалуы үшін пәндік олимпиадалар, интеллектуалдық ойындар, пікірталастар (дебат), семинарлар, конференциялар және жобалық жұмыстар жүргізу тұлғаны дамытудың заманауи құралдары болып табылады. Ғылыми жаратылыстану пәндері сабақтарында жобалық тапсырмаларды қолдану бәсекеге қабілетті тұлғаны қалыптастырудың құралдарының бірі болып саналады [1].

Мектепте ғылыми-жаратылыстану циклы пәндерін оқу процесінде жобалық тапсырмалар орындау арқылы мектеп оқушылары әлемнің жылдам өзгермелі жағдайында, яғни қызмет саласының жаңа түрлері мен беймәлім жағдайлар туындап жататын жағдаяттар барысында ұтымды шешімдер қабылдау дағдыларын меңгереді. Жобалық тапсырмалар білім алушының жоғары технологиялы, бәсекеге қабілетті әлемде өмірге дайын, өзіндік азаматтық ұстанымы

бар, белсенді азамат болып тәрбиеленуіне ықпал етеді. Балалар зерттеу тақырыптарын таңдауды және мақсатқа қол жеткізу жолдарын іздеуді, жоспар құруды, ғылыми болжамдарды ұсынуды, түрлі мәліметтерді жинақтау мен іріктеуді, нәтижелерді іс жүзінде қолдануды үйренеді. Бірнеше пәнді кіріктіре отырып күнделікті өмірде қолдануға болатын тапсырмаларды орындау барысында пәндер бойынша меңгерген білімдерін тереңдетеді, білік пен дағдыларын дамыту мүмкіндігін алады [2].

Жоба әдісі дегеніміз – оқытудың жүйесі немесе технология. Бұл технологияны қолдану барысында мұғалім өз жұмысын нақты жоспарлайды, негізінен практикалық білім беретін жобалық тапсырмалар құрастырады және оларды біртіндеп қиындатып отырады. Оқушылар мұғалімнің басшылығымен және өздігінен іздену арқылы практикалық білім мен білікті меңгереді.

Педагогикалық жобалау – бұл педагогикалық іс-әрекетті өзгерту бойынша құндылыққа бағытталған, жан-жақты дәлелденген, талаптарға сай ұйымдастырылған, нақты мақсатты көздейтін кәсіби қызмет.

Ғылыми-жаратылыстану циклы пәндері сабақтарында жобалық тапсырмаларды пайдаланудың мақсаты – оқушылардың оқудағы белсенділіктерін арттыру, оқу-танымдық білік және дағдыларын қалыптасуына көмектесу, оқу еңбегінің тиімді білік және дағдыларын меңгеру, сұрақтар мен тапсырмаларды орындау, табиғи нысандарды бақылау мен тәжірибелер жүргізу барысында өздерін үнемі шыңдау арқылы, өз беттерінше жаңа білім алады, пәндер бойынша жобалық тапсырмаларды орындауға арналған әдебиеттерді зерделеу барысында білімдерін толықтырады және тереңдетеді.

Оқушыларды жобалық және зерттеу әрекетіне үйрету барысында қойылатын міндеттер төмендегідей болуы мүмкін:

- оқушылардың танымдық қызығушылықтарын дамыту;
- шығармашылық қабілеттерін қалыптастыру және дамыту;
- проблема қою және оны шешудің тәсілдері мен жолдарын табу біліктері мен дағдыларын дамыту;
- оқуға және өздігінен ізденуге ынталандыруға жағдай жасау;
- білім алушылардың өз әрекеттеріне, қабылдаған шешімдеріне жеке (тұлғалық) жауапкершілік сезімін, өзін-өзі бағалаудың негізін қалау;
- тұлғаның бойында коммуникативтік дағдылар қалыптастыру және дамыту;
- білімді күнделікті өмірде қолдана білу дағдыларын қалыптастыру, яғни функционалдық сауаттылықтарын дамыту.

Жобалау әдісі оқушыларға тақырып таңдауда, мәліметтердің дереккөздерін жинауда, презентация және қорытынды жасауда өз бетінше жұмыс істеуге жағдай жасайды. Жобалық жұмысты орындау барысында оқушының бойында өз бетінше жұмыс істеуге қажетті төмендегідей біліктер қалыптасады:

- өзінің қабілеті мен қызығушылығына қарай тақырыпты еркін таңдай алады;
- таңдаған тақырыбына байланысты мақсат-міндеттер қояды;
- мақсат-міндеттеріне қарай жұмыс жоспарын құрастырады;
- алдына қойған мақсатты жүзеге асыру жолдарын іздестіреді;
- тақырыпқа қатысты мәліметтерді жинақтауға, жүйелеуге үйренеді;
- мақсатқа жетуге қатысты орындалатын жұмыстардың әдістерін талдау, салыстыру арқылы, тиімді тәсілді таңдай алады;
- өз ойын, көзқарасын жүйелі, дұрыс және дәлелді жеткізуге дағдыланады;
- өзгелерді тыңдауға үйренеді, олардың айтқандарын ой елегінен өткізіп, сұрақ қоюға, қажет болған жағдайда өз сұрағына жауап беруге және жауабын дәлелдеуге, өз шешімінің дұрыстығына тыңдаушылардың көзін жеткізуге дағдыланады.

Жобалық тапсырмаларды орындау алты бөлімнен тұрады.

- 1) зерттеуді жоспарлау;
- 2) дереккөздермен жұмыс;
- 3) экспериментті өткізу;
- 4) мәліметтерді өңдеп талдау;

- 5) нәтижелерді ұсыну;
- 6) жобаны басқару [3].

Аталған бөлімдер тарауларға бөлінген, онда келесі нәтижелер күтіледі: дағды немесе ептілік, білу немесе түсіну. Әр тарауда ұйымдастырылған оқытудың бұл мақсаттары мұғалімге өз жұмысын жоспарлауға және білім алушының жетістіктерін бағалауға, сондай-ақ оқытудың келесі кезеңдері туралы оларды ақпараттандыруға мүмкіндік береді.

Жобалау әдісі – пәндік оқу үдерісін ерекшелендіретін кешенді оқыту тәсілдерінің жиынтығы. Бұл әдіс – оқушылардың әрекеттерін өз бетінше жоспарлауға, ұйымдастыруға және бақылауға мүмкіндік береді. Сонымен қатар жобалық тапсырмалар зерттеушілік, ақпарат жинау, шығармашылық жұмыстарды атқарумен қатар, пәнаралық байланысты жүзеге асыру тұрғысынан да шешіледі. Жобалық тапсырмаларды адам қызметінің саласына байланысты ғылыми-танымдық, коммуникативтік, тәжірибелік-қайта құрушылық, құндылықты-бағдарлы, көркемөнер-эстетикалық, әлеуметтік, шығармашылық және т.б. болып бөлінеді.

География, биология, химия, физика пәндері бойынша орындалатын жобалық жұмыстардың бірнеше түрі бар:

- зерттеушілік (бұл жобаның нақты құрылымы, эксперименттер жүргізу міндетті болады, жоба ғылыми зерттеуге ұқсас болуы тиіс) – реферат, баяндама, ғылыми мақала;
- рефераттық-сипаттамалық жобалар негізінен эксперименттік тексеруі жоқ ақпаратты өңдеуге, проблеманы анықтауға бағытталған;
- шығармашылық (шығармашылық іс-әрекетті сипаттау) және бұл қатарды әрі қарай өрбіте беруге болады.

Жоба жұмысына құзыреттілік педагогқа жоба жұмысын саналы, әрі өз бетімен жүргізуге, инновациялық сипаттағы тиімді шешімді табуға, кәсіби саладағы қиындықты жеңуге, оқу-тәрбие үдерісін жетілдіруге мүмкіндік береді. Әрине, педагогтың жоба жұмысына құзыреттілігін қалыптастыру үшін жоба жұмысы тұрақты сипатта үнемі жүргізіліп, оқу жобасы пәнаралық және әдістемелік бағыттармен кіріктірілу керектігі белгілі. Жоба әдісі әрқашан белгілі бір уақыт ішінде оқушының өзі жеке, жұппен, топпен дербес тапсырма орындауына бағдарланған. Ұжымдық өзара оқыту оқушының танымдық қызығушылығын ынталандырып, тұлғаға өзіндік маңыздылықты сезіндіреді [4].

Ғылыми негізделе ойластырылған және оқу-тәрбие үдерісіне логикалық кіріккен жоба оқушылардың білімге деген шынайы құмарлығын арттырады, өйткені ол:

- тұлғаға бағдарланған;
- көптеген дидактикалық тәсілдерді (бірлескен оқу, проблемалық оқыту, рөлдік ойын, практикалық қолданыс, тәуелсіз білім, миға шабуыл) қолданады;
- өздігінен ынталандырады, оны орындаған сайын қызығушылық арта береді;
- барлық сала мен деңгейде педагогикалық мақсатты қолдап отырады;
- нақты істе өзі мен басқалардың тәжірибесінен үйрене алады;
- өз еңбегінің өнімін көрген оқушыға қуаныш туғызады [5].
- Жоба жұмысында тек нәтиже ғана емес, сонымен бірге үдеріс те маңызды. Жоба жұмысын ұйымдастырушы кез келген мұғалім қол жеткізуге ынталы нәтиже:
 - оқушылардың белсенділік деңгейін және білім сапасын арттыру;
 - әртүрлі білім беру саласының пәндері арасындағы интеграция;
 - оқушылардың кәсіби өзін-өзі анықтауы.

Оқушының жоба жұмысын орындауы кезіндегі мұғалімнің атқаратын функциясы: оқушыларға керек ақпаратты табуға көмектеседі; өзі де ақпарат көзі бола алады; бүкіл үдерісті үйлестіреді; оқушыларды мадақтайды; кері байланысты үнемі қолдап отырады.

Жаратылыстану циклы пәндерінде жобалық іс-әрекетті қолдану нәтижесінде:

1. «Мұғалім – оқушы» арасындағы қарым-қатынас түбегейлі өзгереді:

- оқушы өз іс-әрекетінің мақсатын анықтайды – мұғалім оған көмектеседі;
- оқушы өзіне жаңа білім ашады – мұғалім білім көздерін ұсынады;
- оқушы эксперимент жүргізеді – мұғалім эксперименттің мүмкін түрлерін және әдістерін ашады, танымдық-еңбек әрекетін ұйымдастыруға көмектеседі;
- оқушы таңдайды – мұғалім таңдаудың нәтижелерін болжауға көмектеседі;

- оқушы белсенді – мұғалім оқушының белсенділігін арттыруға жағдай жасайды;
 - оқушы - оқыту субъектісі, ал мұғалім - әріптес;
 - оқушы өз іс-әрекеттерінің нәтижесі үшін жауап береді – мұғалім алынған нәтижені бағалауға және іс-әрекетті жетілдіру тәсілдерін анықтауға көмектеседі.
 - 2. Мұғалім әр түрлі дидактикалық тәсілдерді қолдану мүмкіндігіне ие.
 - 3. Жұмыстың орындалу шегіне қарай оқушының пөнге қызығушылығы артады.
 - 4. Жобалық жұмыстар балалардың достығын нығайтады, тіл тапқыштық қабілеттерін, топта жұмыс істеу біліктерін және ортақ жұмыс үшін жауапкершіліктерін дамытады.
 - 5. Жобалық жұмыс өзінің және достарының тәжірибесі арқылы оқуға мүмкіндік береді.
 - 6. Өз жұмысының нәтижесін көру оқушыларға үлкен қанағаттану және өз күшіне сену сезімін әкеледі, сондай-ақ өзін-өзі бағалауын жоғарылатады.
 - 7. Көпшілік жағдайда іс-әрекет нәтижесі презентация түрінде ұсынылады, бұл оқушылардың ақпараттық-коммуникативтік құзыреттіліктерін арттыруға мүмкіндік береді [6].
- Жоба жұмысына қатысты теориялық материалдарды зерделеу оның басқа да маңызды тұстарына назар аудартады:
- біріншіден, оған топтық жұмыстың барлық оң қасиеттері тән. Қарым-қатынас жасаудың жаңа типі мен деңгейін қалыптастыратын коллаборативті оқыту танымдық іс-әрекеттің әртүрлі деңгейіндегі оқушыларды бәсекелестік ниетке емес, бірыңғай ортақ мақсатқа жетуге жұмылдырады;
 - екіншіден, жоба жұмысын қолдану арқылы мұғалімнің шығармашылық өрісі кеңейе түседі;
 - үшіншіден, мұның мақсаты деректік білім жинақтау емес, іс-әрекеттің тәсілі саналатын оқыту. Бір немесе бірнеше проблемалардың шешімін қарастыратын жоба жұмысы игерілген білімнің практикалық қолданысын көрсете алады.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Ғылыми жаратылыстану циклы пәндері бойынша жобалық тапсырмалар. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2015. – 80 б.
2. 6–9-сыныптарға арналған «Жобалық іс-әрекет» пәні бойынша қысқа мерзімді жоспарды әзірлеу жөніндегі әдістемелік құрал. Әдістемелік ұсынымдар. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2014. – 20 б.
3. Жобалау әдісін қолдану: орыс аудиториясына оқу-әдістемелік құрал. <http://mtdi.kz/oku-adisteme/orys-auditoriasy/539-jobalau-adisin-koldanu>
4. Джонс Д. К. Методы проектирования: пер. с англ. – М., 1986. – 326 с.
5. Заир-Бек Е. С. Теоретические основы обучения педагогическому проектированию: автореф. дис. ... д-ра пед. наук. – СПб., 1995. – 382 с.
6. Қазіргі сабақты жобалау және ұйымдастыру. Оқу-әдістемелік құрал. – Астана: Ы. Алтынсарин атындағы ҰБА, 2014. – 48 б.

УДК 373.51

У.А.ҚОСЫБАЕВА, Д.К.ШЕГИРОВА, Ә.Е.МАМЫТОВА
Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті,
Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы,
Umit1980@mail.ru

МАТЕМАТИКА ПӘНІНЕН ӨТКІЗІЛЕТІН ОНЛАЙН САБАҚТАРДЫҢ ӘДІСТЕМЕЛІК НЕГІЗДЕРІ

Мақалада бүгінгі таңда қоғамның барлық салаларында кеңінен қолданыс тапқан желі қызметтерін оқыту үрдісінде пайдалану мәселесі қарастырылады. Жалпы білім беретін орта мектептерде математика пәнін оқытуда сол ақпараттық желінің қызметіне жүгіне отыра онлайн сабақтар өткізудің әдістемелік негіздері қарастырылып, нақты жүргізілген жұмыстарға практикалық тұрғыда талдау жасалады. Онлайн сабақтар өткізуге қойылатын талаптар мен оларды негізге ала отыра математика пәнінен онлайн сабақ жүргізуге арналған әдістемелік нұсқауға мақалада жан-жақты түрде талдау жасалған.

В статье рассматривается использование сетевых сервисов в учебном процессе. Анализируются возможности преподавания предмета математики в общеобразовательных школах с помощью информационных сетей, обеспечение онлайн уроков. Проведен анализ практической работы. Перечислены требования для проведения онлайн уроков и на их основе предложены рекомендации по проведению уроков в школе.

The article discusses the use of network services in the educational process. As well as exploring the possibilities of teaching using information networks of mathematics subject in secondary schools, provision of online classes, conducted practical work analysis. It also lists the requirements for online lessons and, based on the recommendations for conducting the lessons in school.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: оқыту әдістемесі, желіде оқыту, онлайн сабақ, математиканы оқыту әдістемесі

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: методика обучения, обучение в сети, онлайн-урок, методика обучения математике

KEYWORDS: methods of teaching, learning networks, online lesson, methods of teaching mathematics

Елбасымыз Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауында: «Ұлттық бәсекелестік қабілеті бірінші кезекте оның білімдік деңгейімен айқындалады» деп айтылған. Егемендік алған тәуелсіз Қазақстанның әлемдік өркениетке жетудегі бірден-бір дара жолы – білім жүйесі [1].

Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңында «Білім беру жүйесінің басты міндеті – ұлттық және жалпы адамзаттық құндылықтар, ғылым мен практика жетістіктері негізінде жеке адамды қалыптастыруға және кәсіби шыңдауға бағытталған білім алу үшін қажетті жағдайлар жасау; оқытудың жаңа технологияларын енгізу, білім беруді ақпараттандыру, халықаралық ғаламдық коммуникациялық желілерге шығу» делінген [2].

Қазіргі заман ағымына байланысты оқушылардың білімге қызығуын арттыру үшін мұғалімдерге жаңа талаптар қойылуда. Сол себепті оқытудың әр түрлі технологиялары жасалып, мектеп тәжірибесіне енгізілуде. Жан-жақты ізденістің нәтижесінде білім беру саласында жаңа педагогикалық технологиялардың саны да, сапасы да өсіп келеді. Мұғалім үнемі шығармашылықпен, ізденіспен жұмыс жасап отырса, жаңашылдыққа жақын болғаны. Өзгелердің үлгісін өз ісінде пайдалана білсе, оған өзіндік қолтаңбасын қосып отырса – оқушы тәрбиелеу мен білім берудегі жетістігі сол болмақ. Қазіргі педагогикалық әдебиеттерден 50-ден астам оқыту технологиялары қолданысқа енгізілгені белгілі болып отыр.

Білім беруде Интернет желісінің электрондық пошта, телеконференция, жіберу тізімдері

(Mailing lists), электрондық оқулықтар, электрондық кітапханалар, WWW де ақпарат іздеу сияқты мүмкіндіктері кең қолданылып жүр. Сонымен қатар, желі ресурстарын пайдалану арқылы online режимінде сабақ өткізу, мысалға анимациялар, апплеттер немесе интерактивті виртуалды зертханалар пайдалану арқылы сабақтар өткізілуде.

Оқытудың қазіргі заманғы формаларының бірі дәстүрлі оқыту әдістерінің шегін едәуір кеңітетін және дамытатын, әрі оқушылардың танымдық пен шығармашылық белсенділігін дамытуға, олардың оқу материалын толық меңгеруіне мүмкіндік тудыратын онлайн сабағы болып саналады. Осыған орай математиканы оқытуда онлайн сабақтарды өткізу бүгінде өзекті мәселелердің бірі.

Онлайндық технологиялар сипаты бойынша әдеттегі дәрісханалық сабақтарға жуық болатын шынайы уақыт режиміндегі ақпарат алмасуды қамтамасыз етеді, бірақ сол кезде оқу бөлмелерін Интернетке шығатын компьютерлермен және проекциялық құралдармен, бейне конференция байланысы үшін құралдармен жабдықтауды және бір мезгілде компьютерлер жанында мұғалімдер мен білім алушылардың болуын талап етеді.

Онлайн сабақтарын басқа қалада, мемлекетте тұратын білікті педагогтар жанды интерактивтік тарату режимінде жүргізеді, ал оқушылар біздің елдің және бүкіл әлемнің ең алыс ауылдарында, қалаларында тұрады. Онлайн сабағына қатынас құру және оған қатынау үшін оқушылар өздерінің меншікті компьютерлерін немесе өз мектебінің компьютерлік сыныбындағы компьютерлерді пайдаланады. Екі жақты байланыс, үйден немесе мектептен шықпастан, қолайлы оқу мүмкіндігін қалдыра отырып, тікелей сыныптық сабақтардың тиімділігі мен сапасына қол жеткізуге мүмкіндік береді. Осындай әдеттегі сабаққа бір оқытушы және үйден немесе сыныптан әрқайсысы жүйеге кіретін алты-жеті мектеп оқушысы қатысады. Онлайндық оқытудың ең тиімді технологиясы бейнеконференция байланысы болып саналады [3].

Ұйымдастыру жоспарында онлайн сабақ оған бөлінген уақыттың шектеулі болуымен, оқушылар құрамының тұрақтылығымен, бекітілген кесте бойынша ғана өткізілуімен, тек виртуалды түрде жүргізілуімен сипатталады.

Онлайн сабақтың негізгі типтері: жаңа білімді қабылдау және игеру, білік пен дағдыны қалыптастыру, проблемалы сабақ, аралас сабақ.

Онлайн сабақтардың педагогикалық ерекшеліктері:

- оқыту және тәрбиелеу функцияларының, мұғалім мен оқушы әрекеттерінің, оқыту мазмұны мен құралдарының бірлігі;

- оқушылардың «форум», «чат», «блог» режимдерінде жазбаша жауап арқылы танылатын белсенділігі;

- танымдық қабілеттің дамуы (яғни шығармашылық ізденіс үрдісінде жаңаны тануға ұмтылу және орындау);

- дидактикалық мақсаттың бірлігі және сол бірлікке сабақтың жекелеген бөліктерінің, элементтерінің бағынуы;

- сабақ және оның бөліктерін білім мазмұнын, оқу материалын игеру заңдылығын, оқыту әдістемелерін, сабақ өтетін орынды есепке ала отыра құру.

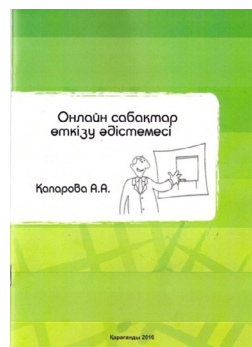
Сабақ тиімділігін қамтамасыз ететін бұл сипаттамалардың ерекшелігі бір жағынан оқыту үрдісінің объективтілігін, екінші жағынан мұғалімнің мазмұн ерекшелігін қаншалықты терең қабылдауынан, игеру заңдылығынан және т.б. көрінеді (оқыту үрдісінің субъективті аспектісі). Оған қоса сабаққа қойылатын талаптарды орындау мұғалімнің шығармашылығына, топ оқушыларының ерекшеліктерін есепке ала отыра оның қабілетін дамытуға әдістемелік түрде көмек жасауына шектеу қоймайды.

Онлайн сабақ педагогы ақпараттық-коммуникациялық технологиялармен жұмыс істеуді барынша жоғары деңгейде игерген болуы тиіс. Қашықтықтан оқыту жүйесінде оқу әрекетін ұйымдастыру мұғалімнен оқыту үрдісін дәстүрлі оқыту үрдісімен салыстырғанда арнайы ақпараттық-білім ортасында өткізетіндей етіп жасауды талап етеді. Мұғалім өз сыныбын ыңғайлы уақытқа жинай алады [4].

Онлайн сабақтарының құрылымы дәстүрлі сабақтардың құрылымындай: білімдерді өзекті ету, жаңа материалды түсіндіру, бекіту, бақылау. Сол әдістер қолданылады: түсіндірме-безендіру, репродуктивті, ішінара іздестіру және басқалар. Бірақ бағыттылығы интерактивтілік, кеңесшілермен-мамандармен жедел кері байланыс, сабақтың ақпараттық өрісін кеңейту мұндай сабақты дәстүрлі оқытудан ашық білім алудың өзіне тән өтпелі формасына түрлендіреді.

Онлайн сабақтарында келесі әдістемелік тәсілдерді пайдалануға болады:

1. Мұғалімнің Интернет-технологияларды пайдалануы: сабақтың пән саласындағы жетекші мамандармен оқу сұқбатын ұйымдастыру;
 2. Оқушылардың Интернет-технологияларды пайдалануы: сабақтың мәселелік саласы бойынша бейнеконференция режимінде жетекші мамандармен кеңесу;
 3. Білімдерді бақылау: желілік жоба, желілік жарыстар, олимпиадалар, викториналар;
 4. Мектеп оқушыларының мультимедиялық таныстырымдармен сөйлеуі тілін, ойлауын, жадын дамытады, бастысын нақтылауға, бөліп алуға, логикалық байланыстарды тағайындауға үйретеді.
 5. Рөлдік ойын – оқушылар ұжымын шағын топтарға бөліп, олардың әрқайсысына мынадай тапсырмалар беру:
 - Сабақтың тақырыбын талдау керек. Сабақ авторының көзқарасын атап көрсету керек.
 - Интернеттен табу және сәйкес көзқарасты білдіретін ресурсқа сілтемені форумға орналастыру керек.
 - Осы тақырыпқа шетел және отандық ғалымдардың көзқарастарын қысқаша сипаттау керек.
 - Оқып білетін тақырып бойынша ақпарат қай беттерде бар екендігін Интернеттен табу және оған өз қатынасыңды білдіру керек.
 - Ұғымдарды салыстырып, олардың мәтін мәнінде қолданылуын, эмоциялық бояуын және т.б. түсіндіріп, форумда талқылау керек.
- Онлайн сабақтың дәстүрлі сабақтан артықшылығы әрқырынан қарастырылады: сабақтың ақпараттық өрісін кеңейту, өзге оқу мекемелерінің (мектептер, гимназия мен лицейлер) мұғалімдерін сабаққа тарту, географиялық қашықтықты жеңу т.б. Бұл мүмкіндік тағыда бір қырынан алғанда маман тапшылығы орын алатын білім мекемелері үшін, мамандары білім жетілдіру курстарына қатыса алмайтын мекемелер үшін таптырмайтын мүмкіндік.
- Онлайн сабақтар ұйымдастыру алгоритмі келесі кезеңдерді қамтиды:
- Білікті мамандар қатысуымен тақырыпты таңдау,
 - Мұғалім таңдауды негіздеу;
 - Білімді бақылау (сабақты жүргізетін мұғалімге алдымен шағын аудиторияда жүзеге асыру мүмкіндігін беру).
- Онлайн сабақтар басқа жағынан алғанда дәстүрлі сабақтардан ажыратылмайды, яғни мақсаты мен міндеттері толық жүзеге асырылады, кезеңдері сақталады. Қолданылатын әдістер де өзгеріссіз.
- Мұндай онлайн сабақтардың дидактикалық мүмкіндіктері:
- өзге пәндермен интеграциясы;
 - бағдарламалық материал аясында ақпаратты ұсынудың жүйелілігі мен жоғары деңгейі;
 - компьютерлік коммуникацияның максималды жабдықталуы;
 - оқу үрдісін әдістемелік жағынан қолдау [5].
- Онлайн сабақтар жүргізу барлық жағынан алғанда сапаға үлкен ықпалын тигізеді. Соның негізінде, онлайн сабақтарды өткізуге байланысты «Онлайн сабақтар өткізу әдістемесі» атты әдістемелік нұсқау жасадық. Ол әдістемелік құралда он-лайн сабақтар өткізу мәселелері қарастырылады және он-лайн сабақ түрлері сипатталады. Оқу-әдістемелік құрал жалпы білім беретін орта мектеп мұғалімдеріне және «Математика» мамандығы студенттеріне арналды.
- Әдістемелік нұсқауда онлайн сабақтардың негізгі типтері, педагогикалық ерекшеліктері, өткізу әдістемесі қарастырылған (Сурет 1) [6].

Сурет1. – Әдістемелік нұсқаудың мұқаба беті

Әдістемелік нұсқауда видеоконференция технологиясымен мәліметтерді аудио және видео түрінде берудегі, чат пен форумдар саласындағы заманауи жетістіктерді қолдануды атап өтілді. Соның негізінде, әдістемелік нұсқауда онлайн сабақтарды видеоконференция технологиясын пайдаланып, демонстрациялық тәжірибе қолдану арқылы, спутниктік байланыс қолдану арқылы, тақырып бойынша Интернет ресурстарды пайдалау арқылы өткізу әдістемесі жайында қарастырылды.

Қосымша мәлімет ретінде, әдістемелік нұсқауға Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университетінің 6N010900 Математика мамандығының магистранты Капарова А. өткізген бірнеше видео сабақтар ұсынылды. Видео сабақтар 2015-2016 оқу жылында Қарағанды қаласы «№92 гимназия» КММ 5 сынып оқушыларына келесі тақырыптар бойынша өтілді: «Координаталық сәуледе бөлшектер мен аралас сандарды кескіндеу», «Жай бөлшектерді ең кіші ортақ бөлімге келтіру тақырыбына есептер шығару», «Жай бөлшектерді салыстыру». Сабақ барысы оқушылар үшін аса қызығушылықпен өтті. Әрбір өтілген сабақтан соң, білікті мектеп ұстаздарының атынан пікірлер айтылды. Яғни, сабақ барысындағы байқалған кемшіліктер мен сабақтың ұтымды жақтары талданды.

Бүгінгі күні елімізде онлайн сабақтарды өткізу арқылы, көптеген ұстаздар өзінің педагогикалық тәжірибелерімен алмасуда. Сол арқылы, өтілген сабақ жайлы бір бірімен пікір алмасып, сабақтың кемшіліктері мен тиімді жақтарын талдайды.

Сондықтан, онлайн сабақтарды өткізуге арналған әдістемелік нұсқау, көптеген педагог ұстаздарға, оның ішінде жаңадан еңбек жолын бастаған жас мамандарға үлкен көмеген берері анық. Бүгін де, мектептерде онлайн сабақтарды ұйымдастыру бойынша ғылыми түрде негізделген әдістемелік ережелердің болмауынан желімен байланысты көптеген мәселелерді шешу қиындық туғызады.

Қорыта келгенде, қазіргі кезде еліміздің білім беру саласының алдына қойып отырған негізгі міндеттері ұлттың бәсекелестікке қабілетін арттыру, әлемдік білім кеңістігіне толығымен ену, білім беру жүйесін халықаралық деңгейге көтеруде білім беру үдерісіне ақпараттық-коммуникациялық технологиялардың жетістіктерін енгізу, электрондық оқулықтар мен мультимедиялық бағдарламаларды тиімді және кеңінен қолдану, елдегі ақпараттық инфрақұрылымды әлемдік білім берумен ықпалдастыру, білім беру ұйымдарының байланыстарын нығайту болып табылады. Ал, желілік әлемде өзара әрекеттесудің объективті шарты ол білім кеңістігінде ақпарат алу мен алмасу үшін барлық субъектілерге қол жетімді болатын кең ауқымды мүмкіндік. Желіні онлайн режимде қолдану коммуникациялық медиум ретінде барлық халыққа ақпараттық-білім ортасында адамдардың қарым-қатынаста болуына, ақпараттарды уақытылы және сенімді түрде жеткізілуіне мүмкіндік ашады.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. <http://www.akorda.kz>.
2. Қазақстан Республикасының Білім туралы Заңы. [Электронный ресурс] // Режим доступа: www.adilet.zan.kz
3. Баймулдина Н.С., Джаманкулова Н.О. Внедрение системы электронного обучения в вузах Республики Казахстан// Бюллетень лаборатории математического, естественнонаучного образования и информатизации. Рецензируемый сборник научных трудов. – Том 2. – Москва, 2012.
4. Мұхамбетжанова С.Т., Мелдебекова М.Т. Педагогтардың ақпараттық – коммуникациялық технологияларды қолдану бойынша құзырлылықтарын қалыптастыру әдістемесі. – Алматы: ЖШС «Дайыр Баспа», 2010 .
5. Есполов Т.Е., Кунанбаева С.С., Курманалина Ш.Х., Моминбаев Б.К., Нурғалиева Г.К., Сулеев Д.К. Педагогическая технология информатизации образования. – Алматы: РЦИО, 2002.
6. Капарова А.А. Онлайн сабақтар өткізу әдістемесі. Әдістемелік нұсқаулар. – Қарағанды, 2016.- 32 б.

УДК 371.485

К.С. МАГАВЬЯНОВА

Томский государственный педагогический университет,
г. Томск (Российская Федерация),
karina_0_88@mail.ru

ОПЫТ ВНЕДРЕНИЯ МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОФИЛАКТИКЕ ПРАВОНАРУШЕНИЙ И ПРЕСТУПЛЕНИЙ СРЕДИ ПОДРОСТКОВ

Мақалада жасөспірімдер арасындағы қылмыс пен құқық бұзушылықтың алдын алуға мультимедиялық технологияларды енгізу тәжірибесі қарастырылған. Жасөспірімдердің құқықты бұзудағы себептері талданған. «Жас өспірімдердің құқық бұзушылығы», «әумесерлік мінез-құлық», «жас өспірімдердің қайта әлеуметтенуі» түсініктерінің педагогика, заңдық психология тұрғысынан мәні айқындалды. Құқық бұзушылықты алдын алу тәжірибесіне негізделіп, мультимедиялық технологияларды енгізу қажеттілігі анықталды. Жасөспірімдер арасында құқық бұзушылықтың алдын алу мүмкіндігін туғызатын тапсырма үлгілері берілген.

В статье представлен опыт внедрения мультимедийных технологий в профилактике правонарушений и преступлений среди подростков. Анализируются причины правонарушений подростков. Уточняется сущность понятий «правонарушение подростков», «девиантное поведение», «ресоциализация подростков» с точки зрения педагогики, юридической психологии. Обосновывается необходимость внедрения мультимедийных технологий для профилактики правонарушений. Приводятся примеры заданий для подростков, способствующих профилактике правонарушений.

The article describes the experience of the introduction of multimedia technology in the prevention of offenses and crimes among teenagers. Analyzes the causes of offending adolescents. Refined the essence of the concepts of "juvenile delinquency", "deviant behavior", "re-socialization of adolescents," from the point of view of pedagogy, legal psychology. It is proved from the experience of the need for the introduction of multimedia technologies for the prevention of crime. Examples of jobs for teenagers, contributing to crime prevention.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: мультимедиялық технологиялар, жасөспірімдердің құқық бұзушылығы, әумесерлік мінез-құлық, жасөспірімдердің қайта әлеуметтенуі, құқық бұзушылықтың алдын алу

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: мультимедийные технологии, правонарушение подростков, девиантное поведение, ресоциализация подростков, профилактика правонарушений

KEYWORDS: multimedia technology, juvenile delinquency, deviant behavior, re-socialization of adolescents, crime prevention

В подростковом возрасте начинает формироваться мировоззрение в представлениях о себе и других, во мнениях об актуальных проблемах социума. В сознании молодого человека появляются первые принципиальные позиции и целевые ориентиры желаний и возможностей, подросток присваивает себе ценностно-культурные нормы. Но в тоже время подростковый возраст представляет собой период особой концентрации конфликтов, часто приводящих к различным поведенческим отклонениям, таким как делинквентность, агрессивное поведение.

Как правило, поведение любого подростка может быть оценено как нормальное или отклоняющееся. Нормальное поведение подростка предполагает его взаимодействие с микросоциумом, адекватно отвечающее потребностям и возможностям его развития и социализации.

Происходящие в обществе процессы наиболее сильное влияние оказывают на еще несформировавшуюся и неокрепшую психику детей и подростков, тем самым, затрудняя процесс социализации и усвоения индивидом социальных программ. Здоровый (физически

и психически) подросток – это полноценное поколение будущего, активный творческий, экономический потенциал страны.

Все перспективы социального и экономического, научного и культурного развития прямо зависят от того, насколько здоровы наши дети, каков уровень их физической и интеллектуальной работоспособности. На сегодняшний день можно констатировать факт социально-психологической и экономической депривации подрастающего поколения.

Наблюдается бурный рост числа несовершеннолетних с девиантным поведением, проявляющихся в озлобленности, жестокости, в асоциальных действиях, таких как бродяжничество и беспризорность, алкоголизм, наркомания, проституция, правонарушения. Состояние и тенденции подростковых правонарушений – один из важнейших индикаторов нравственного здоровья и положения подрастающего поколения в обществе [1, с. 23].

Интерес к данной проблеме не случаен. От того, как вопросы сдерживания и предупреждения отклоняющегося поведения будут решены на современном этапе, во многом зависит успешность педагогической работы с будущими поколениями, нравственная чистота и стабильность общественных отношений в перспективе. Многие формы девиантного поведения оказывают огромное деструктивное влияние на функционирование общественных механизмов и процессов. Все это может привести к нарушению нравственной стабильности социума, после которого в нем пойдут необратимые разрушительные процессы [2, с.112].

Следует отметить, что отклоняющееся поведение может быть охарактеризовано как взаимодействие подростка с микросоциумом, нарушающее его развитие и социализацию вследствие отсутствия адекватного учета средой особенностей его индивидуальности и проявляющееся в поведенческом противодействии установленным нравственным и правовым общественным нормам. Такое поведение носит также название девиантного [3, с.111].

Одним из видов девиантного поведения является противоправное поведение подростка, выражающееся в совершении последних правонарушений. В современной научной литературе правонарушения преимущественно рассматриваются как повторяющиеся асоциальные проступки подростков, которые складываются в определенный устойчивый стереотип действий, нарушающих правовые нормы, но не влекущих уголовной ответственности из-за их ограниченной общественной опасности или не достижения подростком возраста, с которого начинается уголовная ответственность [4, с. 89].

Отклоняющееся поведение имеет сложную природу, обусловленную самыми разнообразными факторами, находящимися в сложном взаимодействии и взаимовлиянии. Это и определяет отсутствие единого взгляда в науке на саму сущность правонарушений как формы проявления девиации и способы их профилактики.

Таким образом, проблема девиантного поведения подростков и детей – одна из актуальных социально-педагогических проблем.

В педагогической науке «девиантное поведение – это отклонение от принятых в данной социальной среде, ближайшем окружении, коллективе социально-нравственных норм и культурных ценностей, а также саморазвития и самореализации в том обществе, к которому человек принадлежит» [3, с. 105].

В рамках психологической науки «девиантное поведение – это отклонение от социально-психологических и нравственных норм, представленное либо как ошибочный антиобщественный образец решения конфликта, проявляющийся в нарушении общественно принятых норм, либо в ущербе, нанесенном общественному благополучию, окружающим и себе» [4, с. 78].

Следует отметить, что правонарушение исследователями рассматривается как «общественно-вредное (опасное) деяние, покушающееся на сложившийся порядок общественных отношений». Существуют две точки зрения определения понятия правонарушения.

По мнению С.А.Беличевой, «правонарушение – это так называемый докриминогенный уровень асоциального поведения, когда несовершеннолетний еще не стал субъектом преступления, и его социальные отклонения проявляются на уровне мягких поступков, правил поведения в общественных местах, уклонений от учебы, в употреблении алкоголя, наркотических, токсических средств, разрушающих психику и других формах асоциального поведения, не представляющих большой общественной опасности» [3, с.32].

В.И.Курбатов рассматривает правонарушение как «виновное поведение дееспособного лица, которое противоречит нормам права и влечет за собой юридическую ответственность» [5, с.248]. Преступление он характеризует как виновно совершенное общественно опасное деяние (действие или бездействие), запрещенное уголовным кодексом под угрозой наказания.

В юридической педагогике педагогической профилактике посвящен особый раздел – превентивная педагогика, которая рассматривает ее как процесс использования педагогических средств в предупреждении преступлений, а также процесс их разработки [4, с.34].

Мы же в своем исследовании опирались на точку зрения известных педагогов В.И.Загвязинского, М.П.Зайцева, Г.Н.Кудашова. Они отмечают, что с целью предупреждения отклонений (в том числе и противоправных) в поведении осуществляется комплекс мер социально-психологического, медицинского и педагогического характера, направленных на нейтрализацию воздействия отрицательных факторов социальной среды на личность, получивших название «профилактика» [6, с.231].

Таким образом, они дают следующее определение: «Под профилактикой подразумевают научно обоснованные и своевременно предпринимаемые действия, направленные на предотвращение возможных физических или социокультурных коллизий у отдельных индивидов группы риска, сохранение, поддержание и защиту нормального уровня жизни и здоровья людей».

Совершенно очевидно, что профилактика правонарушений среди школьников – проблема достаточно острая, актуальная и объемная, она может решаться только при тесном взаимодействии правоохранительных и образовательных учреждений (в том числе и учреждений дополнительного образования – подростковые клубы, спортивные секции и т.д.).

Специфической и не менее острой является проблема, связанная с ресоциализацией подростков, освобождающихся из мест лишения свободы.

Ресоциализация – (лат. re (повторное, возобновляемое действие) + лат. socialis (общественный), англ. resocialization, нем. Resozialisierung) – это повторная социализация, которая происходит на протяжении всей жизни индивида [7, с. 12]. Ресоциализация осуществляется изменениями установок индивида, целей, норм и ценностей жизни.

Процесс ресоциализации в более узком смысле предполагает освоение индивидом социальных норм и культурных ценностей, не освоенных, или недостаточно освоенных ранее, или обновленных на новом этапе общественного развития.

В данном случае ресоциализация может затрагивать любого индивида, так как развитие личности в течение всей жизни в обществе не идет только по восходящей. Для нормального функционирования индивида в обществе могут быть востребованы знания, умения, навыки, которыми он не обладает, что актуализирует процесс социализации на новом жизненном этапе.

Совершенно очевидно, что ресоциализация охватывает многие виды деятельности от занятий с учащимися по обучению их неосвоенному знанию и навыкам до профессиональной переподготовки работников. Такой ресоциализации предшествует разрушение ранее принятых ценностей и моделей поведения личности.

По Э.Гидденсу, ресоциализация – вид личностного изменения, при котором индивид принимает тип поведения, отличный от принятого им прежде [8, с. 67].

По П.Бергеру и Т.Лукману, крайним случаем ресоциализации является такое преобразование индивида, когда он «переключается» с одного мира на другой (эмиграция, обретение нового вероисповедания, восходящая вертикальная мобильность, длительная госпитализация) [9, с. 55].

Н.Смелзер определяет одной из форм ресоциализации психотерапию, под воздействием которой люди пытаются разобраться со своими конфликтами и изменить свое поведение на основе этого понимания [10, с. 79]. Особый интерес вызывает изучение личности подростка-осужденного, его адаптация к условиям нормального существования в социальной среде на свободе.

Очевидно, что, проведя значимый отрезок своей жизни в местах лишения свободы, подросток полностью либо частично утрачивает способности адаптации в той или иной сфере своей жизнедеятельности, либо «пропускает» благоприятный (сензитивный) период для нормального формирования и развития этих способностей. Развиваясь, каждый подросток

вынужден решать задачи собственного взросления, и значительную роль в их оперативном и правильном решении играет фактор окружения. Вследствие этого, нормальное решение задач взросления подростками в колониях при ограничении социальных контактов становится затруднительным и даже невозможным.

Принимая во внимание все эти факторы, данная возрастная категория требует особых профилактических технологий в целях получения направленного воспитательного эффекта. Ориентируясь на позитивную модель в работе с девиантной личностью на основе мультимедийных технологий, нами был разработан локально-ориентированный курс «Перед чертой». Форма данного курса отвечает требованиям времени: использование ресурсов интернета, теле- и видео пространства стало неотъемлемым компонентом жизни детей и взрослых.

Использование нано-технологий является эффективным инструментом в работе с подростковой аудиторией, так как дает возможность подросткам высказать собственное мнение, отследить эмоциональное состояние и выйти на рациональное решение проблемы в кругу своих сверстников. А руководитель группы имеет возможность направить социальную активность несовершеннолетних в позитивное русло, четко провести границы между отклоняющимся и нормативным поведением.

Название и содержание курса было продиктовано составом целевой группы, в которую входят учащиеся, состоящие на учете по факту совершения ими общественно опасных деяний.

Следует отметить, что традиционные технологии и профилактические программы необходимы и важны, но не в полной мере учитывают криминализацию данной категории подростков, а потому имеют недостаточный эффект коррекции личностной сферы целевой группы. Использование мультимедийных технологий позволяет таким детям выявить и обсудить наиболее волнующие их проблемы, в процессе работы происходит включение самосознания в процесс приобретения конструктивных навыков поведения в конфликтной ситуации, что особенно ценно для подростков группы риска.

Данная технология позволяет решить следующие задачи:

- отстраненно, опосредованно взглянуть на проблемную ситуацию;
- обсудить в «виртуальными» сверстниками и проанализировать проблемную ситуацию не боясь быть осмеянным или непонятым;
- высказать и аргументировать собственное мнение;
- найти способы конструктивного разрешения проблемной ситуации.

Результат диагностируется в отсроченном варианте с применением опросников и в форме моделирования реальной ситуации из жизни сверстников, где и отслеживается формирование компонента толерантного сознания и навыка принятия на себя ответственности.

В связи с внедрением данных технологий в систему профилактики, на 4,8% увеличилось число подростков, снятых с внутришкольного учета. По результатам положительной коррекционной работы, также наблюдается повышение интереса и мотивации со стороны подростков к данной форме работы.

Несомненно, в современном мире владение информационными и коммуникационными технологиями становится в один ряд с такими качествами, как умение читать и писать, и во многом определяет пути дальнейшего развития общества.

Введение новых технологий вносит радикальные изменения в систему образования: ранее ее центром являлся преподаватель, а теперь – учащийся. IT-технологии помогают сделать процесс обучения творческим и ориентированным на учащегося.

Замечено, что учащиеся проявляют большой интерес к теме, когда при объяснении нового материала используются современные информационные технологии.

Повышение качества современной системы образования непосредственно связано с внедрением электронного обучения.

Появились новые его уровни и методологии – Smart Learning (умное обучение), U-Learning (всепроницающее обучение) и другие.

Изучение опыта работы организаций образования в этом направлении свидетельствует о том, что имеются интересные находки. Например, в Восточно-Казахстанской области при реализации системы «Умная школа» уменьшаются случаи правонарушений у подростков, связанных с наличными деньгами, так как школьники смогут оплачивать услуги столовой,

секций и кружков с карты школьника. При этом родители школьников смогут контролировать местонахождение школьников. Усилится контроль над посещаемостью. Внедрение автоматизированного учета выдачи литературы в библиотеках так же позволит сохранить книжные фонды и формировать точные отчеты. Комплексное внедрение системы позволит освободить персонал школ от рутинных обязанностей и предоставить время для творческой работы со школьниками.

Во всех районах (городах) создаются районные школьные центры (РШЦ) по новым технологиям.

Открываются новые направления в дополнительном образовании. В школах области работают кружки/секции по робототехнике, электронике и программированию, компьютерному дизайну и анимации и т.п.

Пример творческого задания, который позволит подростку подумать о ценностях, влияющих на его поступки и действия.

Прослушивание темы Шерлока Холмса из увертюры к к/ф «Приключения Шерлока Холмса и доктора Ватсона». Перед прослушиванием задается вопрос: «Что это за персонаж?» После того, как подростки его узнали, посмотреть видео фрагмент любого фильма о Шерлоке Холмсе, который характеризует социоадаптивный стиль общения великого сыщика (например, из фильма «Пестрая лента» – момент посещения Шерлока Холмса отчимом сестер Стоунер).

Перед просмотром ставится вопрос для обсуждения: «Почему Шерлок Холмс так реагировал на оскорбления, ведь его оскорбляли незаслуженно?».

Или: Рассказ педагога о старинной игре, участники которой должны были рассердить друг друга. Кто раньше рассердится, тот и считается проигравшим.

Вопрос для обсуждения: «С какой целью проводилась эта игра?».

Или: Прослушивание двух музыкальных фрагментов, отражающих различные модели отношений (например, дуэта Кота и Пирата из мультмюзикла Г.Гладкова «Голубой щенок» и «Песни о дружбе» из кинофильма «Гардемарины, вперед!», композитор В.Лебедев).

Вопрос: «Какой вид дружбы вы выбираете и почему?».

Таким образом, в силу критической ситуации, сложившейся в подростковой преступности и увеличения числа факторов, способствующих формированию данного типа поведения, все большее значение принимает система профилактики правонарушений в среде подростков. Одним из таких видов помощи может явиться социально-педагогическая деятельность.

Организация данной деятельности должна носить системный, комплексный характер, включать в себя согласованные действия всех служб, направленные на достижение единой цели по профилактике противоправного поведения подростков.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Антонян Ю.М. Причины преступного поведения [Текст] / Ю.М.Антонян. – М., 1981. – 188 с.
2. Бакаев А.А. Система профилактики правонарушений несовершеннолетних [Текст] / А.А.Бакаев. – М., 2004. – 312 с.
3. Девиантология (Психология отклоняющегося поведения) [Текст]: Учебное пособие / Змановская Е.В. – М.: Академия, 2003. – 288 с.
4. Беличева С.А. Основы превентивной психологии [Текст] / С.А.Беличева. – М.: Социальное здоровье России, 1994 – 280 с.
5. Ветров Н.И. Профилактика правонарушений среди молодежи [Текст] / Н.И.Ветров. – М.: Юридическая литература, 1980. – 136 с.
6. Воспитание трудного ребенка: дети с девиантным поведением [Текст] / Под ред. М.И.Рожкова. – М., 2001. – 39 с.
7. Ресоциализация осужденных в пенитенциарных учреждениях ФРГ. Учеб. Пособие. – М.: Права человека, 2001. – 182 с.
8. Выготский Л.С. Педагогическая психология [Текст] / Л.С.Выготский. – М.: Педагогика, 1991. – 480 с.
9. Зубова Р.И. Организация психосоциальной работы с подростками девиантного поведения [Текст] / Р.И.Зубова // Вестник Сыктывкарского университета. – Серия 14. – 2003. – Вып. 2.
10. Курбанова С.В. Профилактика социальной дезадаптации детей и подростков [Текст] (социологический анализ) / С. В. Курбанова. – М., 2006. – С. 13 – 15.

УДК 372.83

С.А. НОВОПАШИНА

Федеральное государственное бюджетное образовательное
учреждение высшего профессионального образования
«Хакасский государственный университет им. Н.Ф. Катанова»,
г. Абакан, Республика Хакасия, Российская Федерация,
novsvet19@mail.ru

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ НА УРОКАХ ЭКОНОМИКИ В СРЕДНЕЙ ШКОЛЕ

Мақалада орта мектептегі экономика курсын оқытуда ақпараттық технологияны кеңінен қолданудың қажеттілігі негізделді. Бұл оқушылардың ақпараттық құзыреттілігін, сауатты экономикалық мінез-құлықтың дағдысын қалыптастырады. Презентацияны, жарнамалық проспектіні, бизнес-жоспарды жасау үшін Microsoft Office пакетінің типтік қосымшасын, оқушылардың білімін тексеретін тест бағдарламасын, қажетті экономикалық сайтқа тіркелуге және экономикалық ақпаратты іздеуге Интернет желісін қолдануға ұсыныстар берілген.

В настоящей статье обосновывается необходимость более широкого использования информационных технологий при преподавании экономики в средней школе. Это позволит формировать информационную компетентность обучающихся и развивать навыки грамотного экономического поведения. Предлагаются рекомендации по использованию типового приложения пакета Microsoft Office для создания презентаций, рекламных проспектов, бизнес-планов, программы для создания тестов и тестирования обучающихся, сеть Интернет для поиска необходимой экономической информации, посещения экономических сайтов и поиска экономической литературы.

This article explains the need for a broader use of information technologies in teaching economics in high school. This will generate the information competence of students and the development of literacy skills of economic behavior. We offer advice on the use of the model of Microsoft Office applications to create presentations, brochures, business plans, program for creating tests and testing students, the Internet to find the necessary economic information, visit sites of economic and economic literature search.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: ақпараттық технология, экономика курсын оқыту, ақпараттық құзыреттілік, презентация, жарнамалық проспект, бизнес-жоспар, Microsoft Office пакеті, тест бағдарламасы, экономикалық мінез-құлық дағдысы

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: информационные технологии, преподавание курса экономики, информационная компетентность, презентация, рекламные проспекты, бизнес-план, пакет Microsoft Office, программы для тестов, навыки экономического поведения

KEYWORDS: information technology, teaching the course of the economy, information competence, presentations, brochures, business plan, Microsoft Office package, for the test program, the economic behavior skills

Каждый человек в своей жизни участвует в различных экономических отношениях, поэтому изучение экономики, как и любой другой дисциплины, крайне необходимо. В настоящее время в России появляется большое количество различных профессий, которые требуют от специалистов различных экономических навыков и знаний. Банковский сотрудник, специалист по логистике, страховой агент, аналитик фондового рынка – все эти специальности базируются на экономических дисциплинах. Уже в 8-9 классах ученик начинает задумываться о выборе своей будущей профессии, поэтому наряду с такими науками как история, математика, физика, биология, должна вводиться и экономика как преподаваемая дисциплина

[1, с. 9]. Базовые экономические знания необходимы сегодня каждому человеку, так как в условиях современной жизни мы часто вступаем в отношения с кредитными организациями, осуществляя вложения денежных средств или, наоборот, получая банковский кредит. В данном случае экономические знания нужны, например, для расчета дохода от того или иного вклада, для расчета суммы процентов за пользование банковским кредитом. Умение осуществлять расчеты также необходимо при обращении в страховую организацию. Все мы практически ежедневно совершаем покупки и в связи с огромным предложением продавцов, необходимо рассчитать экономическую выгоду, особенно при осуществлении крупных покупок.

Экономическое воспитание должно начинаться в семье, жизненный уклад родителей дает ребенку первое представление ребенку о деньгах, покупках и т.д. Многие психологи считают, что именно в семье закладывается деление людей на предпринимателей и будущих наемных работников. В дошкольном возрасте родителям необходимо объяснять ребенку простейшие экономические понятия, прививать интерес к данной науке [2, с. 5].

В средней школе изучение экономики должно быть направлено на формирование у школьника общего научного представления об экономической науке. В России существуют различные адаптированные программы для учащихся средней школы, включающие в себя интегрированные уроки, показывающие важность и взаимосвязь экономики с другими областями знаний [3, с. 21].

В средней школе учащийся должен быть ознакомлен с такими понятиями, как предпринимательская деятельность, финансы государства, налоги и налоговая система страны, спрос и предложение, банки и банковская деятельность, основы маркетинга.

В старших классах обучение экономике позволяет перейти от начальных знаний к формированию активной мыслительной деятельности, обучению анализу и критической оценке ситуаций, фактических данных, экономических решений, т.е. активных форм применения полученных знаний [5, с. 6].

Таким образом, ученик, окончив школу, будет иметь представление об основах экономики, важнейших терминах и понятиях, ученых, повлиявших на современное состояние экономики. Также школьник должен понимать взаимосвязь экономики с другими отраслями знаний, понимать ее важность и значение.

В настоящей статье обосновывается необходимость более широкого использования информационных технологий при преподавании экономики в средней школе, что позволит активизировать процесс обучения, реализовать идеи развивающего обучения, повысить темп урока, увеличить объем самостоятельной работы учащихся, а также формировать информационную компетентность обучающихся и, что самое главное, увеличит интерес учащихся к этому сложному предмету.

На современном этапе развития школьного образования проблема подготовки выпускников, хорошо владеющих компьютерными технологиями, приобретает важное значение в связи с высокими темпами развития и совершенствования науки и техники, потребностью общества в людях, способных быстро ориентироваться в обстановке, способных мыслить самостоятельно и свободных от стереотипов. Применение этих технологий в обучении объясняется также необходимостью решения проблемы поиска путей и средств активизации познавательного интереса учащихся, развития их творческих способностей, стимуляции умственной деятельности. Особенностью учебного процесса с применением компьютерных средств является то, что центром деятельности становится ученик, который, исходя из своих индивидуальных способностей и интересов, выстраивает процесс познания. Между учеником и учителем складываются отношения «субъект – субъектные».

В системе такого обучения различают два типа деятельности – обучающий и учебный.

Для первого типа характерно непосредственное взаимодействие учащихся с компьютером. Компьютер определяет то задание, которое предъявляется обучаемым, оценивает правильность и оказывает необходимую помощь. Здесь обучение, как правило, протекает без учителя [4, с. 9].

Второй тип обучения характеризуется взаимодействием учителя с компьютером. Компьютер помогает педагогу в управлении процессом. Он также может давать рекомендации о целесообразности применения конкретных обучающих воздействий к тем или иным

обучаемым. Обычно этот тип используется, когда нельзя снабдить каждого обучаемого ПК, и он выступает в рамках традиционного обучения, как одно из средств обучения наряду с учебниками и т.п.

В школе при обучении детей используется чаще второй, то есть учебный, тип.

В преподавании компьютер может быть использован на различных этапах урока – при объяснении нового материала, закреплении, повторении, контроле [3, с. 7].

1. Объяснение нового материала.

На этом этапе наиболее эффективным является учебный тип деятельности. При изучении новой темы можно провести урок-лекцию с применением компьютерных презентаций, позволяющих акцентировать внимание учащихся на значимых моментах излагаемой информации.

Особенностью применения компьютерных презентаций является наличие автоматического контроля. Ограничение времени демонстрацией слайд-фильма позволяет концентрировать визуальное внимание учащихся на особо значимых моментах учебного материала [5].

При изучении нового материала наглядное изображение является зрительной опорой, которая помогает наиболее полно усвоить подаваемый материал. Соотношение между словами учителя и информацией на экране может быть разным и это определяет пояснения, которые дает учитель.

Изображение на экране выступает основным источником информации. Например, реальное изображение кривой спроса. В этом случае учитель должен назвать составные части графика, установить взаимосвязь между ними, причины смещения кривой и т.д. По мере возрастания подготовки учеников стоит вовлекать их в обсуждение и сокращать комментарии учителя.

При подготовке к изучению нового материала предлагается использовать типовые приложения пакета Microsoft Office: Word, Excel, Power Point, Access, Publisher, который в работе учителя дает богатые возможности для подготовки к урокам и их проведению [6].

Например, текстовый редактор Word представляет богатые возможности для создания профессионально выполненных документов, художественного оформления текстов: нестандартное расположение текста на странице, придание впечатления объемности тексту, изображение тени от написанного текста, закрашивание букв узором произвольного текста, работа с таблицами, диаграммами, рисунками [6].

Использование презентационной графики (Power Point) позволяет дополнить текстуальные части работы визуальным рядом: рисунком, фотографиями, картинками, эффектом анимации. Поиски последовательности в построении визуального ряда являются, безусловно, творческими компонентами компьютерного изложения материала. Программа Power Point позволяет подготовить выступление с использованием слайдов, которые можно напечатать, продемонстрировать на компьютерах индивидуально или с помощью видеопроектора, а также включить в конспект доклада или в комплект материалов для раздачи учащимся [6].

При изучении нового материала, если он доступен для самостоятельной проработки учащимися, а также при обобщении и систематизации знаний и умений учащихся по изучаемой теме, целесообразно проводить уроки-семинары, так как при этом происходит самостоятельное изучение учащимися программного материала и обсуждение на уроке результатов их познавательной деятельности. На них ребята учатся выступать с самостоятельными сообщениями, дискутировать, отстаивать свои суждения. Семинары способствуют развитию познавательных и исследовательских умений учащихся, повышению культуры общения. При подготовке к семинару учащимся может быть предложено дополнять свои доклады презентациями, в которых используют таблицы, диаграммы, анимацию, видео- и аудиозаписи, что способствует развитию их медиаграмотности. Кроме того, семинар охватывает весь состав учащихся.

На лекционно-практических занятиях учащиеся могут работать с компьютером в целях поиска необходимой информации в сети Интернет, посещения экономических сайтов и поиска экономической литературы.

Большое значение в преподавании экономики играет методика использования творческих заданий на уроках экономики с применением средств Microsoft Office: создание рекламных проспектов, бизнес-планов, проведение на уроках деловых игр, составление кроссвордов и других творческих заданий.

2. Решение текстовых задач и деловые игры.

На данном этапе урока реализуется обучающий тип деятельности. Отрабатываются различные программы, целью которых является обучение учащихся решению задач, так как задачи являются неотъемлемой частью изучения экономики.

С целью закрепления изученного материала необходимо проводить уроки-практикумы, которые необходимо посвящать решению экономических задач. Для этой цели предлагается использовать возможности программы Excel. Данная программа позволяет обучающимся научиться работать с таблицами, численной информацией, формулами, диаграммами и графиками и является на сегодняшний день одним из наиболее удобных методов решения экономико-математических задач.

Использование баз данных (Access) предоставляет возможности размещения в работе нужной справочной информации, отобранной по определенным критериям, является способом хранения больших объемов информации.

Особое значение в преподавании экономики в школе имеют деловые игры в качестве практических занятий.

Деловая игра имитирует реальную жизнь, реальную профессиональную деятельность. Это позволяет участникам игры экспериментировать, проверять разные способы поведения и даже совершать ошибки, которые в реальности нельзя себе позволить. Деловая игра не только активизирует мыслительную деятельность обучающихся, она развивает творческие способности самих учителей.

3. Контроль знаний.

Одной из задач повседневного учительского труда является необходимость осуществлять контроль знаний учащихся. Формы контроля, применяемые учителями, очень разнообразны, но наиболее часто используются письменный или устный опросы. К сожалению, эти формы не лишены недостатков. При проведении устного опроса – это относительно большая затрата времени урока при небольшом количестве выставляемых оценок, при проведении письменных работ количество оценок возрастает, но много времени уходит на проверку.

Тестирование как эффективный способ проверки знаний находит в школе все большее применение. Одним из основных и несомненных его достоинств является минимум временных затрат на получение надежных итогов контроля. При тестировании используют как бумажные, так и электронные варианты. Последние особенно привлекательны, так как позволяют получить результаты практически сразу по завершении теста.

Тестирование — более справедливый метод, оно ставит всех учащихся в равные условия как в процессе контроля, так и в процессе оценки, практически исключая субъективизм преподавателя.

В настоящее время существуют специальные программы для создания тестов и тестирования обучающихся, такие как MyTestX, Adobe Captivate и другие. Наиболее простой в применении является программа MyTestX.

С помощью программы MyTestX возможна организация и проведение тестирования, экзаменов в любых образовательных учреждениях (вузы, колледжи, школы) как с целью выявить уровень знаний по любым учебным дисциплинам, так и с обучающими целями.

MyTestX – это система программ (программа тестирования учащихся, редактор тестов и журнал результатов) для создания и проведения компьютерного тестирования, сбора и анализа результатов, выставления оценки по указанной в тесте шкале [7].

Программа легка и удобна в использовании. Все учителя и учащиеся быстро и легко осваивают ее.

Программа MyTestX работает с десятью типами заданий: одиночный выбор, множественный выбор, установление порядка следования, установление соответствия, указание истинности или ложности утверждений, ручной ввод числа, ручной ввод текста, выбор места на изображении, перестановка букв, заполнение пропусков (MyTestXPro). В тесте

можно использовать любое количество любых типов, можно только один, можно и все сразу. В заданиях с выбором ответа (одиночный, множественный выбор, указание порядка, указание истинности) можно использовать до 10 (включительно) вариантов ответа [7].

Преподавание экономики в школе важно для современного общества, воспитания в подрастающем поколении экономических знаний, умений и навыков, умения ориентироваться в современных экономических реалиях. Оно должно быть направлено на изучение основных экономических понятий и терминов, формирование представлений о важнейших задачах и функциях экономики, ознакомление с основными экономическими законами, историей развития экономики и экономической мысли.

На уровне органов государственной власти, Министерства образования Российской Федерации необходима разработка концепции непрерывного экономического образования учащихся, взаимодействие школ и ВУЗов по изучению экономических дисциплин.

Таким образом, ученик, окончив школу, будет иметь представление об основах экономики, важнейших терминах и понятиях, ученых, повлиявших на современное состояние экономики.

Использование различных методов преподавания позволяет сделать уроки по экономике интересными, доступными для понимания различными возрастными группами школьников. Активные методы обучения позволяют ученикам применить теоретические знания на практике, разобраться в реальных экономических ситуациях. Эвристические методы обучения дают возможность ученикам проявлять свои творческие способности, искать нестандартные решения различных экономических проблем.

Учителю необходимо сочетать различные типы уроков – лекционные, семинарские и практические занятия – это позволит наиболее полно и глубоко ученикам познать основы экономической науки, а учителю – контролировать процесс получения знаний учениками.

В настоящей статье было предложено шире использовать следующие информационные технологии при преподавании экономики в школе:

- типовые приложения пакета Microsoft Office: Word, Excel, Power Point, Access, Publisher для создания презентаций, решения экономических задач, создания баз данных, создания рекламных проспектов, бизнес-планов, проведение на уроках деловых игр, составления кроссвордов и других творческих заданий;

- программы для создания тестов и тестирования обучающихся MyTestX, Adobe Captivate с целью контроля качества усвояемости знаний учащимися;

- сеть Интернет для поиска необходимой экономической информации, посещения экономических сайтов и поиска экономической литературы.

Таким образом, проведение занятий по экономике в школе позволит учащимся освоить экономическую теорию и соответствующие ей экономические понятия, привить им навыки грамотного экономического поведения, овладеть системой норм, характерных для различных экономических систем.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Азимов Л. Б. Уроки экономики в школе: активные формы преподавания: учебное пособие для уч-ся ст. классов и учителей общеобразоват. учреждений / Л.Б. Азимов, Е.В. Журавская. – М.: Аспект Пресс, 1995. – 71 с.
2. Калинина Н.Н., Прутченков А.С. Практико-ориентированное экономическое образование в школе: новые тенденции // Экономика в школе. – 2011. – № 1.
3. Прутченков А.С. Интернет-технологии в школьном экономическом образовании // Экономика в школе. – 2012. – № 1.
4. Любимов Л.Л. Компетентный подход и качество общего образования // Экономика в школе. – 2008. – № 1/2.
5. Якушина Е.В. Мультимедийные возможности современного урока. [Электронный ресурс] // Режим доступа <http://www.openclass.ru/node/267272>
6. Кочегарова Л.В. Методика использования мультимедиа-средств на уроке: заметки на злободневную тему // http://it-n.ra/communities.aspx?cat_no=13748&tmpl=coni
7. MyTest – лучшая бесплатная российская программа создания тестов. [Электронный ресурс] // Режим доступа <http://pedsovet.su/load/9-1-0-1032>

УДК 372.881.1

М.Б.СУЛЕЙМЕНОВ

«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ,
Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
suleimenov.m@orleu-edu.kz

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА ОРТА БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫН ЖАҢАРТУ ЖАҒДАЙЫНДА ҚАЗАҚ ТІЛІН ОҚЫТУДЫҢ ӘДІСТЕМЕСІ

Мақалада жаңартылған оқу бағдарламасы бойынша қазақ тілін оқытудың әдістемесі қарастырылған. Қазақ тілін оқытудың тәсілдері ұсынылған. Оқытудағы оқу мақсаттарының маңыздылығы сипатталған. Критериалды бағалаудың ерекшеліктеріне тоқталған.

В статье даны рекомендации применения критериев достижения оценивания учебных результатов учащихся. Представлен анализ изменения в системе оценивания, показана взаимосвязь учебных целей, критериев достижения и учебных заданий при планировании.

The article provides recommendations to achieve application of the criteria of assessment of learning outcomes of students. The analysis of changes in the evaluation system, shows the relationship of educational objectives, criteria and achievement of educational tasks in planning.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: жаңартылған оқу бағдарламасы, үйлесім, тілдік дағдылар, оқу мақсаттары, критериалды бағалау, белсенді оқу

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: программа обновленного образования, гармония, языковые навыки, цели обучения, критериальное оценивание, активное обучение

KEYWORDS: the updated program of education, harmony, language skills, learning objectives, criteria-based assessment, active learning

Елбасы Н. Ә. Назарбаевтың «Әлеуметтік - экономикалық жаңғырту - Қазақстан дамуының басты бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауында мектеп оқушыларының функционалдық сауаттылығын дамыту бойынша ұлттық жоспарды қабылдау жөнінде нақты міндет қойған болатын [1].

Аталған міндет Қазақстанның әлемдегі бәсекеге қабілетті елдердің қатарына кіру үрдісінде маңызды болып табылады. Еліміз үшін маңызды болып табылатын аталған стратегиялық міндетті шешу жағдайында тұлғаның ең басты функциялық сапалары белсенділік, шығармашыл тұрғыдан ойлауға және шешім қабылдай алуға, кәсіби жолын таңдай алуға қабілеттілік, өмір бойы білім алуға дайын тұруы болып табылады. Бұл функционалдық дағдылар мектеп қабырғасында қалыптасады.

Функционалдық сауаттылығы дегеніміз - адамдардың әлеуметтік, мәдени саяси және экономикалық қызметтерге белсене араласуы, яғни бүгінгі жаһандану дәуіріндегі заман ағымына жасына қарамай ілесіп отыруы, адамның мамандығына жасына қарамай үнемі білімін жетілдіріп отыруы ондағы басты мақсат жалпы білім беретін мектептерде Қазақстан Республикасының зияткерлік, дене және рухани тұрғысынан дамыған азаматын қалыптастыру, оның әлемде әлеуметтік бейімделуі болып табылады [2].

Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамытуда оқу бағдарламасындағы әрбір пәннің рөлі зор. Соның ішінде қазақ тілі мен әдебиетінің алатын орны ерекше. Қазақ тілі – Қазақстан Республикасының мемлекеттік тілі. Мемлекеттік тіл – барлық Қазақстан азаматтарын біріктіретін негізгі фактор. Қазақстандық патриотизмнің негізін қалаушы мемлекет тіл. Мемлекеттік тілді құрметтеу және өзге ұлт өкілдерімен қарым-қатынасты нығайту – Қазақстандағы ұлтаралық келісім кепілі.

Білім беру сапасын арттыру барлық әлем қауымдастағы үшін маңызды мәселелердің

бірі болып табылады. Еліміздің білім саласында білім беру сапасын арттыруға және оқу мен оқытуды жан-жақты жетілдіру бағытында көптеген бастамалар орын алды. Соның бірі-мұғалімдердің біліктілік арттыру соңғы жылдары өз мүмкіндіктерінің аясын кеңейтуде. Отандық және шетелдік ең озық үлгідегі ғылыми-теориялық бағдарламалар педагогтар тарапынан туындайтын кешенді проблемаларды көтеріп, жалпы орта білім беретін мектептердегі педагог қызметкерлердің кәсіби құзырлығы мен зияткерлік әлеуетін дамытуға және критериалды бағалау жүйесін енгізуде педагогикалық шеберлікті жетілдіруге бағытталады.

Бұдан соң мұғалімдер білім беру бағдарламасының нақты пәндік аспектілерін меңгеруге кіріседі. Мұғалімдер білім беру бағдарламасына негіз болған теориямен танысып қана қоймай, бұл теорияны тәжірибе жүзінде іске асыруға қабілетті болуын қамтамасыз ету үшін оқыту тәжірибе жүзінде және белсенді өтеді.

Біліктілігін арттыру курс кезеңінде мұғалімдер оқу бағдарламасы мен сабақ жоспарын талдай отырып, қазақ тілін оқытудың жаңа әдістемесімен танысады.

Оқудың аяғында мұғалімдер өзара рефлексия және метатану тапсырмаларын араластыра отырып, біліктілікті арттыру курсының оқу мақсаттары тұрғысынан өздерінің алға ілгерілеуін қарастырады.

Ересектерді оқытуда қолданылатын пәрменді тәсілдердің бірі – Колбтың оқу циклі арқылы іске асырылады. Дэвид Колб әзірлеген бұл тәсіл эмпирикалық оқу теориясына негізделген. Циклде төмендегі мәселелер қамтылған:

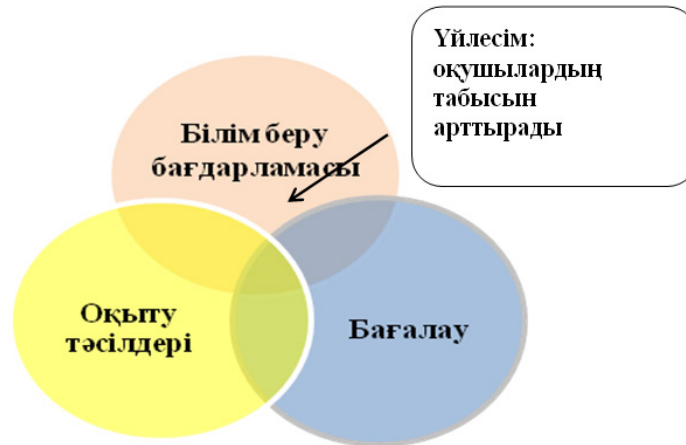
1-сурет – Ересектерді эмпирикалық оқытуға арналған Дэвид Колбтың оқу циклі.

Курс барысындағы ықшамсабақтар өздерінің оқыту тәжірибесіне «эксперимент» жасау болмақ, ол рефлексия және талқылау кезеңдерімен ұласады. Пәннің ерекшеліктері қарастырылатын сабақтар кезінде жаңа теория «абстрактілі ұғыну» ұсынылып, ол ықшамсабақтардың келесі сатысында іс жүзінде қолданылады.

Қазақстандық білім беруді модернизациялау міндеттері, оның ішінде білім беру сапасын арттыруда тұлғаның талап-тілегін, сонымен бірге қауымдастық сұранысын ескере отырып, құзыреттілік тәсілді іске асыру қажеттілігі айқындалды. Бүгінде тек белгіленген білімді ғана меңгеріп қою ғана емес, өзіндік даму, өзіндік іске асыру, болашақта жетілдіруде тұлғаға бағытталуы шарт. Қазіргі кезеңде білімділік деңгей өзінің және мақсаттылығын жоғалта бастады. Білім беру парадигмасы: ортақ-білімнен құзыреттілікке ауысуда тәжірибелік-бағытталған оқытуға көшу қажеттілігі туындауда, ал құзыреттілік тәсіл негізгі және басқа да құзыреттіліктер жиынтығын қалыптастыру көзделеді. Табысты болу үшін оқушыларға білім қандай қажет болса, дағды да сондай қажет. Сондықтан оқушылар ақпаратты есте сақтап, алған білімдерін

ұғынуын, түсінуін және әртүрлі салада қолдана білуін талап етеді. Білімді қолдану ХХІ ғасыр дағдыларымен деп қарастырылатын кең ауқымды құзыреттіліктерді меңгеруге мүмкіндік береді.

Оқушылар табысты оқу үшін мұғалімдер білім беру бағдарламасы, оқыту тәсілдері мен бағалау жүйесін өзара үйлестіруді іске асыру маңызды. Бұл білім беру бағдарламасы мен бағалау моделі белгіленген деңгейде ғана емес, әр сыныпта, әр сабақта қолданылады.

2-сурет – Оқушылар табысты оқуы үшін мұғалімдер үйлесімді қолданатын үш компонентті жүйе.

Мұғалімдер өздерінің оқыту қызметі білім беру бағдарламасының іске асырылуына қолдау көрсететініне, ал бағалау тәсілдері оқушыларға қажетті ақпаратты жеткізуге және олардың жетістіктеріне қолдау көрсетуге көмектесетініне сенімді болуы керек. Оқушылар табысты оқуы үшін мұғалімдер бұл үш компонент – білім беру бағдарламасы, оқыту тәсілдері мен бағалау жүйесін өзара үйлесімге басты назар аудару қажет [3].

Жаңартылған оқу бағдарламасының негізгі қағидаты - коммуникативтік тәсіл арқылы оқушының тіл туралы, ұлттық және жаһандық мәдениеттің маңызы туралы түсінігін кеңейте отырып, қазақ тілін табысты үйрету. Әрбір оқушы үшін тіл – негізгі білім құралы. Оқушылардың тілдік қарым-қатынасы өздері өмір сүріп отырған және білім алатын орта арқылы жүзеге асады. Тілді жетік меңгеру ұлттық құндылықтарды түсінетін, әлемдік деңгейде жаңа өзгерістерге бейім, жаңашыл жеке тұлға қалыптастыруға ықпал етеді. Тілді меңгеру арқылы оқушылар алған білімдерін әлемдік мәдениетпен ұштастыра алады, адамгершілік құндылықтарды бойына сіңіреді.

Оқушыларды шығармашылықпен жұмыс істеуге және сын тұрғысынан ойлауға дағдыландыру – қазақ тілін оқытудың негізгі ұстанымдарының бірі.

Бағдарламада көрсетілген қазақ тілі пәнін оқытудың мақсаты - оқушылардың тілдік дағдыларын дамыту арқылы ана тілін қадірлейтін, оның қоғамдық мәнін түсінетін тұлға қалыптастыру, тілдік нормаларды сақтап, дұрыс қолдана білуге, еркін сөйлеуге және сауатты жазуға үйрету.

Қазақ тілі пәнін оқу арқылы оқушылар:

- тілдің қоғамдық-әлеуметтік мәнін таниды;
- тіл мәдениетінің қоғамдық мәнін түсінеді;
- әдеби тілдің лексикалық, орфографиялық, орфоэпиялық, морфологиялық, грамматикалық, стилистикалық және пунктуациялық нормаларын меңгереді;
- өз ойын, көзқарасын еркін, дұрыс, нақты жеткізу жолдарын меңгереді;
- коммуникативтік дағдыларды жағдаятқа сай дұрыс қолдана білуді үйренеді.

Қазақ тілінде оқытатын мектептердегі қазақ тілін оқыту үш бағыт бойынша, ал орыс тілінде оқытатын мектептердегі қазақ тілі төрт бағыт бойынша құрылған. Бұл бағыттар: тыңдалым/ айтылым, оқылым, жазылым. Бұл бағыттар тілді оқытудың төрт негізгі дағдысын бейнелейді.

Аталған әр бағыттың өзіндік қызметі бар:

Айтылым/тыңдалым бағыты - оқушылардың тыңдалатын материалдағы ақпаратты

түсіну, жауап алу мүмкіндігін; негізгі идеяны анықтау, күрделі талдау, астыртын ойды аша білу, естігендерін бағалай білуге қабілеттілікті қамтамасыз етеді.

Оқылым бағыты - оқушылардың мәтіннің мазмұны мен лексикасын ұғынуға, мәтіннің өзіндік ерекшеліктерін анықтауға, әртүрлі оқылым стратегияларын қолдануға, әртүрлі мәтіннен қажетті ақпаратты тауып, салыстыруына мүмкіндік береді.

Жазылым бағыты - оқушылардың өздерінің жазуын жоспарлай білуіне, әртүрлі стильдер мен жанрларда жаза білулеріне, мәтіндерді салыстыруға, дұрыс грамматика мен пунктуацияны қолдана білуіне, мәтінді өзгерту және түзете білу дағдыларын үйренуіне мүмкіндік береді.

Әр бағыттар бойынша тілдік дағдыларды дамытуға бағытталған міндеттер нақты айқындалып, олардың әрқайсысы «Т/А1», «О2», «Ж3» деген сілтемелермен көрсетіледі. Тыңдалым/айтылым, оқылым дағдыларының екеуі де барлығы 8 сілтемеден тұрса, жазылым дағдысы бойынша 12 сілтеме белгіленген. Бұл әр сілтемелердің өзінің оқу мақсаттары бар.

Мысалы, О-8 сілтемесіндегі «Мәтіндерді салыстырмалы талдау» дағдысы бойынша әр сыныптағы оқу мақсатына тоқталсақ:

5-сыныпта: Мәтіннің негізгі бөліктері мен тарауларын ажырату;

6-сыныпта: Мәтін мен әдеби шығармалардың негізгі бөліктері мен тарауларын ажырату;

7-сыныпта: Негізгі белгілерді сипаттау, қысқаша әдеби шығармалардың идеясы мен тақырыптарын анықтау;

8-сыныпта: Әдеби шығармалардағы кейіпкерлердің сөзі мен іс-әрекетін, негізгі тақырыптарды талдау және анықтау;

9-сыныпта: Кейіпкерлердің сөзі мен іс-әрекетін, мәтіннің негізгі идеясын талдау және анықтау;

10-сыныпта: Кейіпкерлердің сөйлеу мәнері мен іс-әрекетін, мәтіннің негізгі идеясын талдау және анықтау;

11-сыныпта: Әдеби шығармаларға тән ерекшеліктерді және тақырыптарды талдау, әлемдік әдебиеттегі ұқсас мысалдармен салыстыру [4].

О-8 сілтемесі бойынша әр сыныптағы оқу мақсатының алға ілгерілеуінде негізгі дағдыларға қайта-қайта оралып, тек әр сыныптағы талап етілетін білімділік деңгейі өсіп отыр. Оқу мақсаттары әр жыл сайын бір-бірінен алшақтамай, бірін-бірі толықтырып отыруда. Осының негізінде оқушылар тілдік дағдыларын қайта-қайта қолданып, оны жетілдірген сайын өздерінің алға ілгерілегенін көріп, тәуелсіз еркін сезіне бастайды. Бұл жаңартылған оқу бағдарламасының спиральділік қағидаты (шиыршық) деп аталады. Осыған дейінгі кәсіби іс-әрекетімізге қарасақ, біздер әр сабақтың оқу мақсаттарын айқындауда қиындыққа тап болып жататын едік. Таңдалған мақсаттар 45 минутта қолжетімсіз болып жататын фактілер жиі кездеседі. Қойған сабақ мақсаты мен орындалатын іс-әрекеттер арасындағы алшақтыққа мән берілмейтін. Соның нәтижесінде біздер күтілетін нәтижемізді де айқындай алмаймыз. Ал шиыршық қағидаты бойынша құрылған оқу бағдарламасы бұған жол бермейді. Оның басты ерекшелігі: оқушы мектептегі оқу үдерісінің барлық кезеңінде тақырыпты немесе пәнді бірнеше рет қайталап оқиды, әрбір қайталап оқыған сайын тақырыптың немесе пәннің күрделілігі арта түседі, жаңа тақырыпты өту алдыңғы тақырыптармен тығыз байланысты және алдыңғы алынған ақпараттың мазмұны аясында қарастырылады.

Бұнда пәнаралық кіріктіру ықпалдасқан тақырыптар арқылы оқытуға бағытталған. Ықпалдасқан тақырыптар пәнішілік және пәнаралық байланыста көптеген оқу пәндерінің бір арнаға ықпалдасуына және білім мен біліктілік, құндылыққа бағыттауға жағдай жасайды.

Сонымен қатар, оқушылардың белсенді жұмысқа тартылуын көздейтін оқыту және оқудың белсенді әдіс-тәсілдері ұсынылған. Қызметтің мұндай түрлері оқушылардан өздері тапқан ақпаратты талдау және түсіндіру үшін зерттеу және жоспарлау дағдыларын қолдануды талап етеді, болашақта өз дағдыларын жақсарту мақсатында басқа нәтижелерді бақылауды және талдауды қажет етеді. Орыс тілінде оқытатын мектептердегі қазақ тілінің белсенді оқу стратегиялары:

- жаңа лексика мен идеяларды қоса алғанда, драмалық шығармалардағы бейнелер мен мәтіндерді зерделеу және бағалау;
- мәтіндерді бағалау және өзінің ойын білдіру үшін графикалық органиайзерлерді қолдану;

- мәтіннің сюжетін, құрылымын, лексикасын және сөйлемдердің құрылымын талқылау мақсатында әңгімені бірігіп оқу;

- ойлануды қажет ететін мәселелерді ортаға салу және талқылау (Aronson, E., & Bridgeman, D, 1979) [5].

Мұғалімдер осы белсенді білім алу стратегиясының қайда және қалай, қандай жағдайларда қолданылатыны туралы ойлана отырып, тілдік дағдыларды үйрету барысында пайдалана алады.

Ал енді осы және басқа да оқу үдерісіндегі оқушының іс-әрекеті қалай бағаланады деген сауалға тоқталсақ.

Оқушылардың оқу жетістіктерін бағалау критериалды бағалау негізінде жүзеге асады. Бұл - оқушылардың жоспарланған оқу мақсаттары мен шынайы нәтижелерінің арасындағы сәйкестік деңгейлерін орнату. Критериалды бағалау алдын-ала белгіленген критерийлерге сәйкес оқушының жеке оқуын түзеуге, дағдыларын дамыту деңгейін бағалауға мүмкіндік береді.

Оқу жылы бойында оқушылардың оқудағы прогресі және үлгерімі туралы деректерді жинау үшін бағалаудың 2 түрі жүргізіледі: 1) қалыптастырушы бағалау; 2) жиынтық бағалау. Қалыптастырушы бағалау оқушы іс-әрекетіне кері байланыс беру, іс-әрекетіне талдау жасау арқылы көрініс табады. Жиынтық бағалау өзара үш түрге бөлінеді: бөлім бойынша, тоқсандық, жылдық жиынтық бағалау. Осы орайда жаңартылған білім беру мазмұны бойынша оқытатын мұғалімдер мынадай құжаттарды басшылыққа алады: 1) пән бойынша оқу бағдарламасы; 2) критериалды бағалау нұсқаулығы. Бұл құжаттар тілдік дағдылар, оқу мақсаттары және жетістік критерийлері өзара тығыз байланыстылығын қамтамасыз етеді [6].

Жалпы білім беретін орта мектептегі оқушыны жеке тұлға ретінде және оның ұлттық сана-сезімін, өзіндік, дүниетанымын, азаматтық ұстанымын, рухани құндылықтарын қалыптастыруға негіз болатын әлемдегі аса бай, мазмұнды, көркемдік деңгейі жоғары қазақ тілі пәнін оқыту осындай өзіндік жаңаруымен ерекшеленеді.

«Мақсатыңыз қолжетімсіз екеніне көзіңіз жеткен кезде мақсатыңызды емес, әдісіңізді ауыстырыңыз» - деген екен белгілі шығыс ойшылы Конфуций. Олай болса, білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында қазақ тілін оқыту алдыңғы орынға қойсақ, мектеп оқушыларының қазақ тілін еркін меңгеріп, қолданыс аясы артар еді.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. ҚР Президенті Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына жолдауы «Әлеуметтік - экономикалық жаңғырту - Қазақстан дамуының басты бағыты». - Астана, 2012.
2. Оқушылардың функционалдық сауаттылығын дамыту жөніндегі 2012-2016 жылдарға арналған ұлттық іс-қимыл жоспары. - Астана, 2012.
3. Мұғалімдердің біліктілігін арттыру бағдарламасы. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы. - Астана, 2016.
4. «Қазақ тілі» пәнінен оқу бағдарламасы, жалпы орта білім беру (10-11-сыныптар). ҚР білім және ғылым министрлігі Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық ғылым академия. «НЗМ» ДББҰ. - Астана, 2014.
5. Мұғалімге арналған нұсқаулық. «Назарбаев Зияткерлік мектептері» ДББҰ Педагогикалық шеберлік орталығы. 2016. - Астана, 2016.
6. Оқушылардың оқу жетістіктерін критериалды бағалау. Мұғалімге арналған әдістемелік құрал. ҚР білім және ғылым министрлігі Ы. Алтынсарин атындағы Ұлттық ғылым академия. «НЗМ» ДББҰ. - Астана, 2015.

УДК 372.881.1

Г.Е. ВЛАДИМИРОВА

ФГБОУ ВПО «Хакасский государственный университет им. Н.Ф. Катанова»

г. Абакан, Республика Хакасия, Россия,

gilliann@rambler.ru

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ СИСТЕМ МАШИННОГО ПЕРЕВОДА ПРИ ПОДГОТОВКЕ УЧИТЕЛЕЙ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА

Автор болашақ шет тілдер мұғалімдерін дайындауда машиналық аударма жүйесін қолданудың мүмкіндіктерін зерделеген. Оны мәтінді талдауға, жаттықтырушы құрал ретінде, кешенді редакциялауға қолданудың тиімділігіне көз жеткізілді. Машиналық аударма жүйесін тілдік құзыреттілікті дамытатын фактор және болашақ педагогикалық жұмысындағы шет тілін оқытуда тиімді әдістемелік тәсіл ретінде қолданудың нәтижелі болатындығы айқындалған.

Автором изучены возможности эффективного использования систем машинного перевода при подготовке учителей иностранного языка. Выявлены следующие эффективные способы использования машинного перевода: для анализа текста, как тренировочный инструмент, пред-, интер- и постредактирование. Системы машинного перевода целесообразно использовать в качестве фактора, развивающего их языковую компетенцию и для эффективного методического приема при обучении иностранному языку в будущей педагогической практике.

The author studied the possibility of effective use of machine translation systems in the preparation of teachers of a foreign language. We identified the following effective ways to use machine translation: text analysis, as a training tool, pre-, in- and post-editing. Machine translation systems should be used as a factor in developing their linguistic competence and effective methodological technique for teaching a foreign language in future teaching practice.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: шет тілдерін зерделеу тәсілдері, машиналық аударма жүйесі, жаттықтырушы құрал, мәтінді талдау, жаттықтырушы құрал, кешенді редакциялау, тиімді әдістемелік тәсіл, педагогикалық практика

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: способы изучения иностранного языка, системы машинного перевода, анализ текста, тренировочный инструмент, пред-, интер- и постредактирование, эффективные методические приемы, педагогическая практика

KEYWORDS: ways of learning a foreign language, machine translation systems, text analysis, training tools, pre-, in- and post-editing, effective instructional techniques, teaching practice

Современному учителю иностранного языка приходится осуществлять свою педагогическую деятельность в совершенно новых условиях, когда возможность и необходимость осуществления межкультурной коммуникации очень высока, и в то же время достаточно просто выполняема при помощи систем автоматического перевода. Машинный перевод стал неотъемлемой частью современной жизни. Но в связи с доступностью и простотой машинного перевода возникает ряд проблем при обучении школьников и студентов иностранному языку. Среди них – снижение мотивации к изучению иностранного языка, использование обучающимися систем машинного перевода вместо самостоятельного выполнения заданий по переводу, усвоение некорректных языковых конструкций, поскольку процесс формализации естественного языка очень сложен, и автоматический перевод все еще не идеален [1-3].

Безусловно, для преподавателя использование учениками машинного переводчика абсолютно очевидно в таких случаях, но проблема стимулирования учащихся к самостоятельной деятельности при изучении иностранного языка является актуальной в настоящее время [2-5]. В то время как большинство преподавателей оценивают машинный перевод как негативный фактор, так как с точки зрения обучения его вмешательство является бессмысленным и неестественным, появились предположения о том, что он может быть использован в качестве эффективного инструмента обучения иностранному языку.

Обратившись к опыту российских и зарубежных методистов, мы изучили возможности эффективного использования систем машинного перевода при подготовке учителей иностранного языка. Проблема использования машинного перевода при обучении иностранным языкам рассматривалась учеными различных университетов Великобритании, Ирландии, США и Австралии, такими как А. Ниньо, Г. Сомерс, Ф. Гаспари, У. Вуд, Б. Маккарти [1-4].

Преподаватель итальянского языка, имеющий докторскую степень в области машинного перевода, Ф. Гаспари и Г. Сомерс, специалист в области лингвистических технологий, провели в 2007 году совместное исследование среди студентов языковых факультетов более 100 университетов Великобритании на предмет использования систем онлайн перевода, выяснив, что 62,5% респондентов используют онлайн переводчики в качестве словарей, то есть чтобы просто найти значение одного слова. В более позднем исследовании студенты и преподаватели были опрошены на предмет отношения к онлайн переводчику как к ресурсу для изучения иностранного языка. Студенты отреагировали положительно, утверждая, что использование онлайн-переводчика придает им уверенности, улучшает понимание, упрощает поиск лексики. С другой стороны, преподаватели воспринимают машинный перевод более негативно, настаивая на том, что использовать FOMT на языковых занятиях возможно будет только в будущем, когда качество перевода станет лучше [3, с. 39].

Очевидно, что для учителя иностранного языка важно понимание того, что системы машинного перевода несовершенны и изначально не создавались как инструмент обучения иностранному языку, поэтому машинный перевод не должен быть использован без поддержки со стороны преподавателя, особенно студентами с низким уровнем знаний. Применение машинного переводчика в качестве словаря тоже может иметь серьезные последствия для обучающихся.

По мнению Б. Маккарти, преподавателя французского языка Университета Вуллонгонг в Австралии, для студентов важно осознание того, что они способны выполнить более точный, идиоматически верный и естественно-звучащий перевод, чем онлайн переводчик. С этой целью он разработал авторские приемы работы с системами машинного перевода «Translation Traps», «Ping-Pong Translation», благодаря которым студенты приходят к выводу, что могут победить машину (компьютер) без всяких усилий, когда дело доходит до интуитивного понимания и точной интерпретации семантических единиц и культурного контекста, несмотря на сложности нетрадиционной грамматики, пунктуации и правописания [4].

В России большой вклад в развитие методики работы с системами машинного перевода внесла М. В. Филипенко, преподаватель французского языка, автор методики обучения французскому языку с использованием систем машинного перевода [5-6]. Она отмечает высокую эффективность использования машинного перевода для формирования лингвистической компетенции обучающихся, поскольку при сравнении текста на французском языке и его автоматического перевода необходимо выполнение комплексного анализа, основанного на сопоставлении лексических, грамматических и историко-культурных различий в языках. Понимание того, что причины ошибок, полученных в результате машинного перевода лингвистически логичны, заставляет более глубоко проникнуть в различия языковых систем родного и изучаемого языков. По мнению М.В. Филипенко, решение таких лингвистических задач повышает интерес учащихся, вырабатывает навыки обращения с результатами работы компьютерной программы, развивает навыки исследовательской деятельности [5, с. 33-34].

В 2006 году была защищена диссертация Е. Поярковой на французском языке по проблеме

использования машинного перевода в рамках обучения преподавателей французского языка. В 2008 году опубликована статья, посвященная использованию автоматического перевода при обучении иностранным языкам [8].

Разработчики систем машинного перевода также активно подключились к поиску решения проблемы нецелесообразного использования автоматического перевода. Директор отдела переводов компании «Promt» И. Малышева предложила рекомендации для учителей, направленные, прежде всего, не на борьбу с использованием машинного перевода, а на обучение учащихся грамотному использованию этого инструмента. При критическом подходе к результатам машинного перевода ученику придется перевести в актив и использовать все доступные ему знания о родном и иностранном языках. Таким образом, каждая попытка использования машинного перевода для выполнения домашнего задания станет дополнительной тренировкой и языковой практикой и стимулом для получения новых знаний [5].

В проанализированных нами источниках можно выделить следующие способы использования машинного перевода, продуктивного в плане обучения иностранному языку [1-7]:

- для анализа текста, полученного в результате машинного перевода и выявления в нем лексических и грамматических ошибок, а также исправления их для лучшего усвоения изучаемого языка;
- как тренировочный инструмент для студентов продвинутого уровня, желающих приобрести новые навыки в переводе;
- для более продвинутых студентов уместно использование таких приёмов, как предредактирование, интерредактирование и постредактирование.

Применение машинного перевода на занятиях по иностранному языку решает следующие задачи: научить студентов критически оценивать машинный перевод, развивать языковой кругозор студентов, способствовать сознательному усвоению лингвистических особенностей, повышать мотивацию к самостоятельной переводческой деятельности, стимулировать к использованию вспомогательных средств (электронные и толковые словари, корпуса текстов и др.) [1-7].

Б. Маккарти предлагает обратить внимание студентов на возможности, которые машинный перевод дает для коммуникации, и на то, что положительным является постоянное совершенствование систем машинного перевода. Но студентам следует выполнить свой, максимально точный с их точки зрения перевод, а затем сравнить его с машинным. По его мнению, такой прием сделает очевидным назначение машинного перевода, прежде всего, для обеспечения понимания, а не для публикации [4].

В изученных нами материалах представлены не только обычные упражнения по сравнению переводов, выполненных машиной и человеком, но и довольно нестандартные решения по организации использования машинного перевода в языковых классах. На наш взгляд, для улучшения языковых навыков студентов и с целью стимулирования студентов к выполнению самостоятельных переводов использование систем машинного перевода вполне оправдано.

Проанализировав исследования, посвященные данной проблеме, мы пришли к выводу о том, что исследование в данной области достаточно перспективно применительно к языковой паре английский – русский, так как проблема использования учащимися разного возраста систем машинного перевода не теряет своей актуальности. В то же время русский и английский языки относятся к разным языковым группам и не являются близкими с точки зрения морфологии и синтаксиса, следовательно, в результате работы машинного перевода между этими языками, различия будут проявляться лучше, чем у близких языков (например, русский и украинский языки). При составлении упражнений и заданий возможен также учет особенностей разных систем машинного перевода [4].

Для учителя иностранного языка крайне важно не просто учитывать влияние доступных

систем автоматического перевода на процесс обучения иностранному языку, но и грамотно использовать их. Таким образом, системы машинного перевода в рамках подготовки будущих учителей иностранного языка целесообразно использовать, с одной стороны, в качестве фактора, развивающего их языковую компетенцию и, с другой стороны, в качестве эффективного методического приема при обучении иностранному языку в будущей педагогической практике.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Niño A., Gaspari F & Somers H. The role of TESL in the age of (highly accurate) MT. The University of Manchester & Dublin City University // Contact - English Language Learning Magazine of the Teachers of English as a Second Language Association of Ontario 40(4). – 2014. – pp. 35-42.
2. Burnage G. Teachers and Technicians: working together for effective use of information technology in language and literature. [Электронный ресурс] // Режим доступа <http://users.ox.ac.uk/~ctitext2/publish/occas/eurolit/burnage.html>
3. Somers, H., Gaspari, F. & Niño, A. Detecting inappropriate use of free online machine translation by language students – a special case of plagiarism detection // Proceedings of the 11th Annual Conference of the European Association of Machine Translation, Oslo University (Norway). – 2006. – pp. 41–48.
4. McCarthy B. Does Online Machine Translation Spell the End of Take-Home Translation Assignments? [Электронный ресурс] // Режим доступа <http://callej.org/journal/6-1/mccarthy.html>
5. Малышева И. Машинный перевод и обучение языкам. <http://blog.translate.ru/2011/05/mt-study>
6. Филипенко М.В. Проектная деятельность на основе компьютерного перевода // Иностранные языки в школе. – 2012. – №5. – С.30-34.
7. Филипенко М.В. Компьютерный перевод на уроках французского // La langue française. – 2011. – N 5. – С.24-25.
8. Pořarkova, Elena. « Le logiciel de traduction automatique comme aide à l'apprentissage des langues vivantes étrangères», in Foucher, A.-L., Pothier, M., (dir.) (2008) TICE et Didactique des Langues Étrangères et Maternelles : la problématique des aides à l'apprentissage, Cahiers du Laboratoire de re-cherche sur le langage, Clermont-Ferrand : Presses Universitaires Blaise Pascal, p.429-440.

УДК 378.046.4

Г.К.ИБРАГИМОВА, Ж.М.МАМЕРХАНОВА
ФАО «НЦПК» Өрлеу ИПК ПР по Карагандинской области,
г. Караганда, Республика Казахстан,
gul_ibragim@mail.ru

ОБ ИССЛЕДОВАНИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ПОТРЕБНОСТЕЙ УЧИТЕЛЯ НА ЭТАПЕ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ КАДРОВ В РАМКАХ ОБНОВЛЕНИЯ СОДЕРЖАНИЯ СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

Мақала Қазақстан Республикасының орта білім беру мазмұнын жаңарту жағдайында педагогикалық кадрлардың біліктілігін арттыру кезеңінде мұғалімдердің білім беру қажеттіліктерін зерттеуге арналған. Мақалада оқытушылар құрамының әдістемелік қызмет көрсету бойынша сұраныс спектрін анықтауға мүмкіндік беретін сауалнама нәтижелері ұсынылған.

Статья посвящена исследованию образовательных потребностей учителя на этапе повышения квалификации педагогических кадров в рамках обновления содержания среднего образования Республики Казахстан. В статье представлены результаты анкетирования, позволяющего определить спектр спроса педагогическими работниками на методические услуги.

The article is devoted to the educational needs of teachers at the stage of improvement of professional development of pedagogical staff in the context of the updated curriculum for comprehensive school education in the Republic of Kazakhstan. The article are presented the results of a questionnaire which allow to determine the range of demand pedagogical workers for methodical services.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: сауалнама, педагогтардың білім алуға сұранысы

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: анкетирование, образовательные потребности педагогов

KEYWORDS: questionnaires, educational needs teachers

2016 год в истории развития образования Республики Казахстан ознаменован началом масштабного внедрения в общеобразовательные школы страны той огромной работы по переходу к 12-летнему образованию, которая велась педагогической общественностью республики почти 15 лет. Указом Президента Республики Казахстана утверждена Государственная программа развития образования и науки на 2016–2019 годы, обновлён действующий государственный стандарт образования, проведены организованные Центром педагогического мастерства АОО НИШ и акционерным обществом «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу» по специально разработанным программам курсы повышения квалификации педагогических кадров в рамках обновления содержания среднего образования [1].

С целью изучения потребностей учителей в образовательных услугах на этапе обновления содержания образования, предоставляемых филиалом акционерного общества «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области в курсовой и в межкурсовой период в июне 2016 года, проведён опрос среди слушателей групп повышения квалификации в рамках обновления содержания среднего образования Республики Казахстан. Всего были опрошены 145 человек, из них

99 учителей начальных классов, 46 учителей русского языка и литературы.

Анкета состояла из четырёх вопросов. Анализ результатов анкетирования по каждому из вопросов позволил обнаружить следующие образовательные потребности учителей, как общие, так и особенные в зависимости от сферы профессиональной деятельности.

Вопрос 1: «В чём Вы видите для себя смысл повышения квалификации?»

Наиболее популярный ответ – «получить информацию об обновлённом содержании образования» – 93,1 % (92,9 % и 93,5 % - здесь и далее – результаты анкетирования учителей начальных классов и русского языка и литературы соответственно).

Следующие по популярности ответы - «лучше разобраться в проблемах модернизации школьного образования» – 69,0 % (67,7 % и 71,7 %) и традиционный ответ «ознакомиться с современными технологиями» - 51,0 % (48,5% и 56,5 %).

Наименее популярные ответы – «подготовиться к аттестации» – 2,1 % (2,0 % и 2,2 %), «получить сертификат» - 9,7 % (11,1 % и 6,5 %).

Значительная разница между выбором учителей начальных классов (30,3%) и учителей русского языка и литературы (15,2 %) ответа «освоить основы экспериментальной работы» – 15,1 %. Учителя русского языка и литературы предпочитают ответы, сформулированные в общем виде – «ознакомиться с современными технологиями» (57%).

Таким образом:

- практически все слушатели проявляют вполне естественный интерес к обновлению содержания образования, ожидаемому в рамках модернизации образования Республики Казахстан;

- учителя начальных классов более конкретны в своих предпочтениях по сравнению с выбором учителей русского языка и литературы;

- менее всего слушателей привлекает прагматическая составляющая цели повышения квалификации – «аттестация», «сертификат».

Вопрос № 2: «По каким направлениям работы Вы нуждаетесь в повышении собственной методической грамотности?»

Ярко выраженных предпочтений в выборе направлений в повышении собственной методической грамотности слушатели не проявили, разброс ответов составил от 3,4 % до 36,6 %.

Чаще других опрошенные слушатели выбрали ответы «использование новых педагогических технологий» (36,6 %), «владение технологией критического мышления» (35,2 %), «тематическое и поурочное планирование» (33,1 %), «развитие функциональной грамотности учащихся» (30,3 %). Менее привлекательными явились «знание диагностической методики воспитания» (3,4 %), «подготовка учащихся к итоговой аттестации» (4,1 %), «планирование воспитательной работы» (5,5 %), «обеспечение условий для самореализации личности» (9,7 %).

Значительную разницу между учителями начальных классов и русского языка и литературы составили выборы ответов «владение проектными технологиями» - 10,2 % и «умение проводить мониторинг процесса и результатов экспериментальной деятельности» - 22,0 % . Учителя русского языка и литературы предпочитают ответы, сформулированные в общем виде: «использование новых педагогических технологий» (45,7 %).

Таким образом:

- слушатели не испытывают острой потребности в повышении, скорее, стремятся к совершенствованию профессионального мастерства в сфере владения современными педагогическими технологиями;

- в большей степени учителя стремятся повысить методическую грамотность в сфере, касающейся непосредственно их собственной профессиональной деятельности, в меньшей степени в сфере, касающейся учебной деятельности ученика;

- учителя начальных классов продолжают демонстрировать дифференцированное, учителя русского языка и литературы интегрированное осознание и понимание собственных

предпочтений в области «новых педагогических технологий».

Вопрос № 3: «Какие формы методических мероприятий, на Ваш взгляд, более продуктивны?»

Наибольшее предпочтение отдано форме методического мероприятия «мастер-класс» - 72,4 % (75,8 % и 65,2), далее среди более предпочитаемых следует выбор форм методического мероприятия «тренинги» 57,9 % (50,5 % и 73,9 %) и «семинары, практикумы» 49,7 % (47,5 % и 54,3 %). В большей степени учителя начальных классов предпочли форму методического мероприятия «мастер-класс» (75,8 %), учителя русского языка и литературы – «тренинги» (73,9 %).

Наименьшее предпочтение обеими категориями учителей отдано форме методического мероприятия «педагогические чтения» 1,4 % (1,0 % и 2,2 %). В числе наименьшего выбора оказались также формы методического мероприятия «вебинар, он-лайн семинар» - 8,3 % (5,1 % и 15,2 %).

Таким образом:

- отсутствие в достаточной степени обновлённого опыта обуславливает желание респондентов ознакомиться с лучшими образцами профессиональной деятельности в ходе «мастер-класса» и (или) приобрести необходимый уровень в ходе тренинга;

- широко распространяемые в последние годы формы методических мероприятий «вебинар, он-лайн семинар» в педагогической среде не нашли должного отклика, популярность их незначительна, особенно среди учителей начальных классов – 5,1 %;

- форма «педагогические чтения» учителями обеих категорий не востребована как наиболее соответствующая пассивным методом обучения.

Вопрос № 4: «Мероприятия по каким направлениям будут для Вас полезны?»

В одинаковой степени наибольшее предпочтение слушателями отдано мероприятиям – «использование инновационных технологий и активных методов в обучении» и «критериальное оценивание учебных достижений учащихся» - 49,7 %. Далее из числа предпочитаемых ответов следует выбор «вопросы обновления содержания образования» - 45,5 % (41,4 % и 54,3 %).

Наименее предпочитаемые ответы - «нравственно-духовное образование «самопознание» - 1,4 % (2,0 % и 0 %) и внедрение инклюзивного образования – 7,6 % (8,1 % и 6,5 %).

В очередной раз учителя начальных классов, в качестве наиболее предпочитаемого выбрали ответ, сформулированный предметно - «критериальное оценивание учебных достижений учащихся» - 51,5 %, учителя русского языка и литературы ответ, сформулированный в общем виде - «использование инновационных технологий и активных методов в обучении» - 56,5 %.

Таким образом:

- слушатели демонстрируют осознание и понимание ключевых компонентов, характеризующих обновление содержания образования и, как следствие, связанных с ними изменений в профессиональной деятельности;

- прослеживается устойчивая тенденция в точном учителями начальных классов и обобщённом учителями русского языка и литературы относительно выборе предпочитаемых технологий обновлённого содержания образования.

Другой тенденцией, наблюдаемой в ходе анализа ответов на вопросы № 2 и № 4, является более предпочтительный выбор учителями начальных классов ответов относительно организации экспериментальной, проектной и исследовательской деятельности, как педагога, так и учащихся. Об этом можно судить по данным сравнительного анализа выбора ответов, представленным в таблице 1.

Таблица 1 – Сопоставительный анализ выбора ответов учителями начальных классов и учителями русского языка и литературы относительно организации экспериментальной, проектной и исследовательской деятельности учителя и ученика.

Варианты ответов	Учителя начальных классов	Учителя русского языка и литературы
«освоить основы экспериментальной работы»	30,3 %	15,2 %
«организация исследовательской и экспериментальной работы с учащимися»	35,4 %	21,7 %
«организация проектной и исследовательской деятельности педагога и учащихся»	38,4 %	19,6 %

Данная ситуация, по нашему мнению, является одним из наглядных примеров проблемы, представленной в Государственной программе развития образования и науки Республики Казахстан на 2016-2019 годы: «сохраняется разрыв между наукой и образованием. Научные результаты не сосредоточиваются в сфере образования» [2].

Действительно, существующей системой образования исследовательский подход к выявлению и решению проблем в обучении не востребован, в деятельности учителя должного распространения не получил. Считаем, что поэтапное введение с 1 сентября 2016 года в действие новых государственных стандартов образования коренным образом изменит существующую ситуацию.

Далее, к разряду тенденций следует отнести наименее предпочтительный выбор учителями обеих категорий ответов относительно направлений обновления содержания образования, освоение которых предполагает повышение готовности учителя к реализации личностно-ориентированного подхода в образовательном процессе, что отражено в данных таблицы 2.

Таблица 2 – Данные результатов анкетирования относительно выбора ответов на вопросы в контексте реализации личностно-ориентированного подхода в образовании

Варианты ответов	учителя начальных классов	учителя русского языка и литературы	среднее значение
- владение технологиями личностно-ориентированного подхода в работе с детьми	11,1 %	6,5 %	9,7 %
- обеспечение условий для самореализации личности	9,1 %	10,9 %	9,7 %
- внедрение инклюзивного образования	8,1 %	6,5 %	7,6 %
- планирование воспитательной работы	7,1 %	2,2 %	5,5 %
- знание диагностической методики оценки качества воспитания	5,1 %	0,0	3,4 %
- нравственно-духовное образование «самопознание»	2,0 %	0,0	1,4 %

Последнее обстоятельство нами расценивается как проблема, требующая решения на этапе совершенствования педагогического мастерства учителей в контексте обновления содержания общего среднего образования.

Таким образом, на этапе обновления содержания образования повышению качества образовательных услуг, предоставляемых институтом повышения квалификации, в качестве мер предлагается следующее.

В курсовой период:

- акцентировать внимание слушателей на аксиологический компонент теории и методологии обновления содержания образования;
- для оценки уровня развития методической грамотности слушателя использовать критерии, соответствующие норме государственного стандарта образования «Требования к уровню подготовки обучающихся»;
- уделить внимание мониторингу хода образовательного процесса в контексте обновления содержания образования: критерии, показатели, инструментарий, этапы проведения.

В межкурсовой период:

- предоставить слушателям возможность знакомства с лучшими образцами профессиональной деятельности в контексте обновления содержания образования в формате «мастер-класс» как наиболее предпочитаемого слушателями;
- для развития исследовательской культуры педагогических работников области использовать научно-методический потенциал Карагандинского филиала акционерного общества «Национальный центр повышения квалификации «Өрлеу» посредством совместной научно-исследовательской деятельности с последующей публикацией её результатов.

Изучения требуют и выявленные между учителями исследованных категорий различия в характере выбора предпочтений, степени их влияния на методическую грамотность.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Министр образования и науки Е. Сагадиев выступил на брифинге в Службе центральных коммуникаций при Президенте РК // <http://edu.gov.kz/ru>
2. Государственная программа развития образования и науки Республики Казахстан на 2016-2019 годы // Утв. Указом Президента Республики Казахстан от 1 марта 2016 года № 205. [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://adilet.zan.kz/rus/docs/U1600000205>

УДК 378.046.4

А.С. МУСТАФИНА, А.В. ДЕРЕВЯНКИН
ФАО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Северо-Казахстанской области,
г. Петропавловск, Республика Казахстан,
aigul_m5@mail.ru

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНТЕРАКТИВНОГО ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПОРТАЛА В СОПРОВОЖДЕНИИ И МОНИТОРИНГЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО РАЗВИТИЯ ПЕДАГОГОВ В ПОСКУРСОВОЙ ПЕРИОД

Орта білім берудің жаңартылған мазмұнын енгізу педагогтың ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілігінің жоғары деңгейде болуын талап етеді. Аймақта шағын жинақты мектептердің көптігі педагогтың үнемі интербелсенді өзара байланысты болуын қажет етеді. Осы қиындықты шешу үшін педагогтардың курстан кейінгі мерзімде кәсіби дамуын сүйемелдеуге және мониторингілеуге интербелсенді білім беру порталын қолдану ұсынылады.

Внедрение обновленного содержания среднего образования требует от педагога высокий уровень ИК-компетентности. В силу большой доли МКШ в регионе назрела необходимость постоянного интерактивного взаимодействия с педагогом. Для решения этих проблем предлагается использовать интерактивный образовательный портал в сопровождении и мониторинге профессионального развития педагогов в посткурсовой период.

Implementation of the updated content of secondary education requires a high level of teacher competence IR. Due to a large share of UGS in the region there is a need of constant interaction with the teacher. To solve these problems are encouraged to use interactive educational portal, accompanied by monitoring and professional development of teachers in postkursovoy period.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: педагогтардың біліктілігін арттыру, ақпараттық-коммуникациялық құзыреттілік, ересектерді оқыту, заманауи технологиялар, жаңартылған білім беру мазмұны, педагогпен интербелсенді өзара байланыс, кәсіби дамуды мониторингілеу, білім беру порталы

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: повышение квалификации педагогов, ИК-компетентность, образование взрослых, современные технологии, обновленное содержания среднего образования, интерактивное взаимодействие с педагогом, мониторинг профессионального развития, образовательный портал

KEYWORDS: professional development of teachers, IR expertise, adult education, modern technology, updated content of secondary education, interactive communication with the teacher, monitoring professional development, educational portal

Модернизация современной системы образования Казахстана предъявляет высокие требования к результатам повышения квалификации педагогических работников. В силу поэтапного внедрения обновленного содержания среднего образования все большую значимость приобретают такие качества педагога, как функциональная мобильность, инновационная готовность, высокий уровень ИК-компетентности, стремление к непрерывному профессиональному развитию.

В тоже время, объективно существующие особенности системы образования Северо-Казахстанской области обуславливают сложности в реализации образовательных программ повышения квалификации. В области характерно преобладание малокомплектных школ – 81,2%, при среднем показателе по Казахстану – 45,2%; в организациях дошкольного и среднего образования области работает 13,6% педагогов в возрастной категории до 25

лет, не имеющих опыта педагогической деятельности; практически третья часть педагогов проходит курсы впервые и имеет стаж работы менее 5-ти лет (2013 г. – 23% , 2014 г. – 36%, 2015 г. – 22%, 1 полугодие 2016 г. – 31%).

Данное противоречие определяет необходимость повышения эффективности сопровождения профессионального развития педагогов в посткурсовой период. По сути, повышение уровня компетентности и эффективности профессионально-педагогической деятельности является отсроченным результатом обучения. Существующая в системе АО «НЦПК «Өрлеу» форма мониторинга профессионального развития педагога в посткурсовой период по 9-ти критериям предполагает срез информации каждый год после прохождения курса, но в то же время, не предполагает постоянное интерактивное взаимодействие с педагогом.

Анализ научной и научно-методической литературы по вопросам профессионального развития педагогов показал, что данное направление в Казахстане активно изучается, но при этом практически нет теоретических и практических исследований в области организации посткурсового сопровождения. Кроме того, изученные существующие модели посткурсовой деятельности в системе повышения квалификации педагогов не объединяют два аспекта: сопровождение и мониторинг [1,2,3,5,6].

В связи с этим филиалом АО «НЦПК «Өрлеу» «ИПК ПР по СКО» с начала 2016 года разработан и реализуется Проект по совершенствованию сопровождения и мониторинга профессионального развития педагогов в посткурсовой период «ҮЗДІКСІЗ КӘСІБИ ДАМУ». В соответствии с технологией разработки проектов проведен обзор предшествующих исследований, определены практическая значимость, критические точки, альтернативные пути реализации, создана группа управления, подготовлен типовой календарный план и т.д.

Главным результатом Проекта стал интерактивный образовательный портал «PROFESSIONAL» <http://www.portal.ipksko.kz/>, запущенный 15 августа 2016 года. Портал предполагает внедрение системы интеграции данных направлений деятельности на платформе портала, не имеющей аналогов на территории Республики Казахстан.

Портал реализован средствами CMS Joomla! 2.5 (GNU/GPL/GPL2). Имеет двуязычный (государственный и русский языки) дружелюбный интерфейс. В основе работы портала лежит современный инструмент T3 Framework, а также хорошо зарекомендовавшие себя плагины, компоненты и модули совместимые с Joomla! 2.5: All Video Share, ChronoForms 5, Unite Revolution Slider 2, FaqBook, Widgetkit, Kunena Forum, Sql-2-Excel, Improved AJAX Login and Register и др.

Реализован ряд сложных технических задач.

1) Распределение ролей между пользователями портала: public (гости), registered (зарегистрированные пользователи), special (модераторы), administrator (создатели). Пояснение: в зависимости от роли меняются возможности пользователей.

2) Возможность самостоятельного заполнения каждым пользователем (слушателем) 9 критериев электронной КНПР, причем каждый пользователь имеет возможность видеть только свои данные 9 критериев КНПР.

3) Полностью автоматизирован «Лист выгрузки» пользователя. По степени заполнения критериев карты непрерывного профессионального роста пользователем, данные автоматически группируются и по запросу пользователя формируются в «Лист выгрузки».

4) Процедура регистрации проходит по номеру именного сертификата пользователя (слушателя) об окончании курсов ПК, что исключает вероятность нарушения целостности баз данных портала и данных пользователей.

С 15 августа по 15 декабря 2016 года реализуется апробация портала, в которой примут участие педагоги, прошедшие краткосрочные курсы повышения квалификации.

Участие педагогов предполагает:

- построение индивидуальной траектории профессионального развития в посткурсовой период на основе рефлексивного осмысления содержания и результатов обучения, анализа

профессиональных затруднений и аккумуляции ИК технологий;

- использование образовательных ресурсов для более углубленного изучения педагогических и информационных технологий, представленных на курсах, получение консультативной помощи по вопросам внедрения в практику;
- заполнение электронной карты непрерывного профессионального развития, позволяющей учителю организовать самоанализ, а филиалу получить обратную связь.

Для планирования профессионального развития педагоги используют электронный ресурс «Индивидуальная траектория профессионального развития педагога», подготовленный авторским коллективом филиала АО «НЦПК «Өрлеу» «ИПК ПР по СКО», основой которого являются задачи-рекомендации по планированию саморазвития и самообразования, разработанные с использованием Диаграммы Ганта [4,7].

Электронный ресурс дает возможность выстроить собственную индивидуальную траекторию профессионального развития в посткурсовой период на основе:

- рефлексивного осмысления содержания и результатов обучения на курсах;
- нормативного или идеального представления о педагогической деятельности и личности учителя;
- анализа профессиональных затруднений;
- аккумуляции имеющихся ресурсов, средств и инструментов посредством ИК технологий.

Интерактивность Портала предполагает не только использование образовательных материалов (аудио/видеолекций, презентаций, ЦОРов), размещенных в разделе «РЕСУРСЫ» для более углубленного изучения педагогических и информационных технологий, представленных на курсах, но и онлайн-консультирование. Раздел «Консультации» включает 10 приоритетных направлений, где педагогам предлагается возможность получить методическую помощь по вопросам внедрения в практику педагогических и информационных технологий в посткурсовой период. В качестве консультантов выступают ППС и сотрудники филиала.

Каждый участник создает индивидуальный «ПРОФИЛЬ», который доступен только для пользователя и включает в себя личные данные и электронную карту непрерывного профессионального развития. Карта включает 9 критериев профессионального развития педагога, разработанных АО «НЦПК «Өрлеу».

Благодаря реализации ряда сложных технических задач (распределение ролей между пользователями портала, осуществление регистрации по номеру именного сертификата пользователя (слушателя) об окончании курсов ПК, создание возможностей самостоятельного заполнения каждым пользователем 9 критериев электронной карты), Портал представляет собой:

- инструмент и ресурс самообразования, самоанализа и самоконтроля педагога;
- базу данных, отражающую результаты профессионального развития каждого учителя, прошедшего курсы;
- средство повышения эффективности взаимодействия филиала и методических служб области.

Благодаря новейшим информационно-коммуникационным технологиям достигнуто повышение интегративного потенциала двух направлений деятельности филиала: сопровождение и мониторинг профессионального развития педагога в посткурсовой период.

В рамках управления Проектом, основой которого является внедрение интерактивного образовательного портала «PROFESSIONAL», смоделирован процесс поддержки и функционирования портала (схема апробации), подготовлен и утвержден План апробации, разработан наглядный материал, содержащий пошаговую инструкцию для педагогов.

Первыми участниками Проекта стали методисты дошкольных организаций образования. 16 августа проведена презентация портала и регистрация слушателей. По итогам апробации Проекта будет проведена экспертиза, подготовлены выводы и рекомендации.

Современная система образования предъявляет все больше требований к готовности педагога к непрерывному профессиональному развитию, умению им управлять. Особая роль системы повышения квалификации заключается в формировании и развитии способности педагога управлять собственным профессиональным развитием, выражающейся в умении спроектировать его этапы и направления, включающие развитие профессионально значимых личностных качеств, повышение знаний в предметной области, квалификационной категории, должностное продвижение и т.д.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Карнаева И.В. Формирование готовности учителя к профессиональному самоопределению подростков "группы риска" в системе повышения квалификации: автореф. дис. ... канд.пед.наук.: 13.00.08. – Кемерово, 2003. - С.23
2. Комелина Е.В. Система повышения квалификации в области информатики с использованием модели информационной образовательной среды: автореф. дис. ... канд.пед.наук.: 13.00.02. – Казань, 2012. – 18 с.
3. Обыденкина Л.В. Педагогические условия профессионального саморазвития педагогов на основе методических порталов: дис. ... канд.пед.наук.: 13.00.08. – Алматы, 2010. – 180 с.
4. Особенности мониторинга и анализа профессионального развития педагога: методические рекомендации / С.Романенко, А.Мустафина, А.Кабдирова, К. Бельгибай / Петропавловск: Филиал АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по СКО», 2015. – 50 с.
5. Сайлыбаев Б.А. Научные основы преемственности управления подготовкой учителей в системе непрерывного профессионально-педагогического образования: дис. ... док.пед.наук.: 13.00.08. – Алматы, 2010. – 257 с.
6. Синенко В.Я. О модернизации системы дополнительного профессионального педагогического образования // Методист. – 2011. - №9. – С. 5-10.
7. Сопровождение профессионального развития педагога: проект. – 2-е изд., перераб. и доп / Черепанова О.В., Ельцова Л.Ф., Мустафина А.С., Шаукерова С.Н., Булатова Б.С./ Петропавловск: филиал АО «НЦПК «Өрлеу» «ИПК ПР по СКО», 2014. – 54 с.

УДК 378.046.4

Т.О.ПУЧКОВСКАЯ

ГУО «Минский городской институт развития образования»
г. Минск, Республика Беларусь,
puchkovskaya@minsk.edu.by

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕХНОЛОГИИ ПОВЫШЕНИЯ КВАЛИФИКАЦИИ ПЕДАГОГОВ В УСЛОВИЯХ ВЫСОКОТЕХНОЛОГИЧНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЫ

Мақалада Беларусь Республикасының білім беру қызметкерлерінің біліктілігін арттыру жүйесіне ақпараттық технологиялардың енгізілуі жөйлі айтылған. Педагогтың өзінің тұрақты білім алуына және дамуына деген сұранысын жүзеге асыра алатын шарттар талданған.

В статье говорится о внедрении информационных технологий в системе повышения квалификации работников образования Республики Беларусь. Анализируются условия, при которых педагог может реализовать свою потребность в постоянном обучении и развитии.

The article refers to the introduction of information technologies in the professional development system of the teachers in the Republic of Belarus. The author analyzes conditions under which the teacher can realize the need for continuous training and development.

ТҮЙІНДІСӨЗДЕР: педагогтардың біліктілігін арттыру, ақпараттық технологиялар, ересектерді оқыту, заманауи технологиялар, Беларусь Республикасы

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: повышение квалификации педагогов, информационные технологии, образование взрослых, современные технологии, Республика Беларусь

KEYWORDS: professional development of teachers, information technologies, adult education, modern technologies, Republic of Belarus

Процесс информатизации общества, внедрение новых информационных технологий во все сферы деятельности отражается на изменениях, происходящих в системе повышения квалификации работников образования. Повышение квалификации относится к дополнительному образованию взрослых как одна из ступеней непрерывного образования и основывается на положениях, определяемых соответствующей нормативно-правовой базой Республики Беларусь. Среди различных направлений деятельности по реализации программ развития образования приоритетной является оптимизация существующей системы подготовки и повышения квалификации специалистов образования в области информационно-коммуникационных технологий. При этом качественное улучшение работы системы дополнительного образования взрослых зависит от учета современных условий ее деятельности, что требует от системы дополнительного образования взрослых высокой степени мобильности содержания и форм организации.

Вопросами повышения квалификации педагогов учреждений образования столицы Республики Беларусь занимается ГУО «Минский городской институт развития образования» (МГИРО). Содержание деятельности МГИРО определяется по следующим направлениям: расширение спектра развивающих технологий в повышении квалификации; создание организационной структуры реализации технологий повышения квалификации, обеспечивающих становление инновационного мышления работников образования. Реализация обозначенных приоритетов, в свою очередь, предполагает изменение содержания и форм повышения квалификации, формирование новой системы повышения квалификации.

В условиях формирования информационного общества возникают задачи обеспечения

опережающего развития образовательной практики в процессе повышения квалификации и организации непрерывной научно-методической поддержки профессионального и личностного роста педагогов. Необходим переход к современным технологиям повышения квалификации педагога в условиях высокотехнологичной образовательной среды. Должны быть созданы условия, при которых педагог может реализовать свою потребность в постоянном обучении и развитии. К таким условиям относятся:

- дидактические (содержание повышения квалификации формируется с учетом модульности и вариативности);
- психологические (мотивация профессионального самосовершенствования учителей осуществляется через специальные программы профессионального развития педагогов в межкурсовой период);
- ресурсные (интеграция ресурсных центров с учреждениями дополнительного образования взрослых и учреждениями образования на основе сетевого методического взаимодействия);
- материально-технические (использование средств информационных технологий, системы дистанционного обучения, средств телекоммуникаций и интернет-технологий, информационных ресурсов для учебно-методического и информационного обеспечения) [1, с. 48].

Рассмотрим, как данные условия реализуются в ГУО «Минский городской институт развития образования».

Дидактические условия

Новые требования к повышению квалификации предполагают мобильность этой системы в плане содержания и технологий работы со слушателями. Эта мобильность должна характеризоваться не только ориентацией на удовлетворение социального запроса, но постоянным поиском новых идей и технологий, способов, методов, методик и приемов обучения, что, в свою очередь, требует содержательного и процессуального обновления.

Содержательное обновление соотносится с постоянным информированием и анализом происходящих изменений и связано с обновлением учебно-программной документации (переработкой планов курсов, пересмотром программ). Смысл обновления содержания учебного процесса реализуется через разработку актуальной проблематики лекционного и практического материала.

При разработке содержания повышения квалификации учитываются следующие общие положения.

1. Содержание дополнительного образования должно соотноситься с основными особенностями педагогической и информационной деятельности учителя в условиях высокотехнологической образовательной среды. При этом повышение квалификации педагогических кадров должно носить опережающий характер, что обеспечивает готовность педагогов к работе в инновационном режиме.

2. Проектирование содержания и методики обучения целесообразно строить на основе соотнесения результатов подготовки специалистов с требованиями социального заказа к качеству подготовки.

3. Рациональное применение инновационных методов и средств обучения на различных этапах профессиональной подготовки, которое подразумевает оптимальное сочетание различных форм, методов и средств организации учебного процесса, создание условий для самостоятельной работы учителей.

Процессуальное обновление касается технологий работы преподавателей со слушателями. В сфере повышения квалификации педагогических кадров идет постоянный поиск новых технологий обучения и этот процесс неизбежно приобретает инновационный характер. Инновации в системе повышения квалификации учителей осуществляются посредством модернизации или создания совершенно новых образовательных технологий.

Разрабатываются специальные образовательные программы, обеспечивающие каждому учителю возможность выстроить оптимальную для себя траекторию профессионального развития. Эти программы учитывают как общие тенденции развития высокотехнологической

образовательной среды, так и возможности реализации приобретенных знаний и умений на базе конкретного учреждения образования. Таким образом, учитель имеет возможность выбрать ряд программ, в наибольшей степени соответствующих его профессиональным интересам, запросам и потребностям.

Психологические условия

Формирование мотивации профессионального самосовершенствования учителей через специальные программы профессионального развития педагогов в межкурсовой период, формирование определенных ценностных установок. Программы профессионального развития решают задачи по формированию активной позиции учителя, обобщению лучшего педагогического опыта в области информатизации образовательного процесса. Инновационная направленность программ профессионального развития предполагает создание определенной среды, где базой для их осуществления могут выступать как учреждения дополнительного образования взрослых, так и специально создаваемые лаборатории, ресурсные центры на базе учреждений образования, в которых созданы условия для самообразования и творческой реализации учителей.

В связи с этим программы профессионального развития учителей представляют собой различные формы открытых методических мероприятий: выставки, специализированные конкурсы, фестивали, ярмарки педагогических идей, педагогические советы, учебно-исследовательские проекты. Участие в программах профессионального развития дает возможность учителю выступать в качестве автора, разработчика, исследователя, пользователя и пропагандиста новых теорий, технологий и концепций.

Только в этом году на базе ГУО «Минский городской институт развития образования» проведены: международный конкурс педагогического мастерства «Хрустальный зубр», городской интернет-конкурс «Лучший сайт учреждения образования г. Минска», интернет-проект «IT-решения для образования будущего», городские открытые образовательные онлайн-турниры, конкурс «Опыт и инициатива педагогов – ресурс образования столицы», конкурс «Столичный учитель – столичному образованию», панорама инновационных образовательных практик «Академия урока».

Предоставление педагогам возможности участия в различных программах профессионального развития формирует у них активную позицию, стимулирует их творческий потенциал, стремление к самообразованию, позволяет обеспечить эффективный взаимообмен педагогическим опытом организации педагогической и информационной деятельности в условиях высокотехнологической образовательной среды.

Ресурсные условия

Интеграция ресурсных центров с учреждениями дополнительного образования взрослых позволяет расширить содержание, формы, методы и средства организации повышения квалификации учителей.

Ресурсный центр – это учреждение образования, сосредотачивающее высококвалифицированные кадровые, материально-технические, информационные и другие ресурсы, деятельность которого направлена на совершенствование региональной системы повышения квалификации работников образования.

В Минске работает более 80 ресурсных центров, обеспечивающих эффективное взаимодействие ГУО «Минский городской институт развития образования» и учреждений образования столицы по направлениям: информационные технологии, управленческая деятельность, естественно-математическая направленность, гуманитарная направленность, обществоведческая направленность, воспитательная работа. Особую роль играют специально созданные учебные лаборатории на базе ресурсных центров, где учитель совместно с учащимися может проводить учебно-исследовательские работы, разрабатывать собственные электронные средства обучения, дистанционные курсы, осуществлять самообразование. Так, например, на базе МГИРО функционируют Лаборатория Интеллектуальных Систем и Технологий «ЛИСТ» [2], интерактивная лаборатория [3] и лаборатория робототехники «STEAM-академия» [4], открытые для осуществления непрерывного повышения квалификации педагогов в сфере использования современных технических средств обучения, использования

интерактивного оборудования в образовательном процессе, освоения оборудования новых цифровых лабораторий.

Материально-технические условия

В МГИРО идет целенаправленная работа по созданию специализированного информационно-образовательного пространства системы дополнительного образования взрослых на основе использования средств новых информационных технологий (систем дистанционного обучения, средств телекоммуникаций и интернет-технологий, информационных ресурсов).

Единое информационно-образовательное пространство системы дополнительного образования взрослых должно обеспечивать:

- наличие единых информационных ресурсов и систем дистанционного обучения, направленных на учебно-методическую поддержку данного процесса;
- возможность осуществления доступа к необходимым ресурсам для учителей со своего рабочего места, домашнего компьютера;
- возможность участия в работе сетевых методических сообществ, организации коммуникации с участниками образовательного процесса посредством средств телекоммуникаций и сети Интернет.

С целью развития безбарьерной образовательной среды города на базе ГУО «Минский городской институт развития образования» открыта лаборатория инновационных дистанционных технологий «Образование без границ» [5]. Деятельность лаборатории направлена на дальнейшее развитие информационной среды института и ее интеграцию в республиканское и международное информационное пространство.

Таким образом, в МГИРО происходит постепенный переход к современным технологиям повышения квалификации педагогов, и создаются все необходимые условия для их непрерывного профессионального развития в условиях высокотехнологичной образовательной среды.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

1. Минич О.А. Развитие информационной культуры учителя в системе дополнительного образования взрослых: Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – Общая педагогика, история педагогики и образования. – Минск, 2011. – 250 с.
2. Лаборатория Интеллектуальных Систем и Технологий «ЛИСТ» // <http://mgiro.minsk.edu.by/main.aspx?guid=112331>
3. Лаборатория робототехники «STEAM-академия» // <http://iso.minsk.edu.by/ru/main.aspx?guid=45681>
4. Интерактивная лаборатория // <http://iso.minsk.edu.by/ru/main.aspx?guid=4541>
5. Лаборатория инновационных дистанционных технологий «Образование без границ». [Электронный ресурс] // Режим доступа: <http://iso.minsk.edu.by/ru/main.aspx?guid=35671>

УДК 378.046.4

А.К.ШАДЕТОВА
«Өрлеу» БАҰО» АҚФ Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ
Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы,
altosh_19@mail.ru

БАСТАУЫШ СЫНЫП МҰҒАЛІМДЕРІНІҢ БІЛІКТІЛІГІН АРТТЫРУ- КӘСІБИ ҚҰЗЫРЕТТІЛІГІН ДАМУЫ

Мақалада бастауыш сынып мұғалімдерінің біліктілік арттыру үдерісінде кәсіби құзыреттілікті дамытудың ғылыми-әдістемелік жүйесі, педагогикалық шарттары және құраушылары жәйлі айтылған. Осыған байланысты, бастауыш сынып мұғалімдерінің біліктілігін арттырудағы теориялық әдебиеттерді және нақты тәжірибені талдау негізінде, сондай-ақ оның объективті сұранысының дамытылуына сәйкес, оны ендіру үшін өткізілетін іс-шаралар қарастырылған.

В статье говорится о научно-методической системе, педагогических условиях и компонентах развития профессиональной компетентности учителя начальных классов в процессе повышения квалификации. В связи с чем, на основе анализа теоретической литературы и конкретной практики в повышении квалификации учителей начальных классов, а также объективной потребности его развития, рассмотрены мероприятия для реализации этой задачи.

The article describes the scientific and methodical system of pedagogical conditions and components of professional competence of primary school teachers in training. In this connection, based on an analysis of theoretical literature and case studies in the professional development of primary school teachers, as well as the objective of its development needs, consider measures to achieve this objective.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: мұғалімнің кәсіби құзіреттілігі, біліктілікті арттыру, бастауыш сынып мұғалімі, кәсіби құзіреттілікті дамытудың педагогикалық жағдайы және құраушылары

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: профессиональная компетентность учителя, повышение квалификации, учитель начальных классов, педагогические условия и компоненты развития профессиональной компетентности

KEYWORDS: professional competence of teachers, training, primary school teacher, pedagogical conditions and components of professional competence development

Қазақстан Республикасында Білім беруді және ғылымды дамытудың 2016-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасында Қазақстанда мектептегі білім беру жаңа кезеңнің алдында тұрғандығы айтылып, Дүниежүзілік экономикалық форум (бұдан әрі – ДЭФ) анықтаған 21 ғасырдағы табысты адамның білімі мен іскерлігінің 16 түрі (командадағы жұмыс дағдылары, көшбасшылық қасиет, бастамашылық, IT-біліктілік, қаржылық және азаматтық сауаттылық, т.б.) атап көрсетіліп, Қазақстанның ДЭФ-ның «21 ғасыр дағдыларындағы ауытқуларды зерттеу» рейтингінде мектеп оқушыларының танымдық және эмоциялық зиятының деңгейі төмен елдер тобында тұрғандығы сөз болады. Яғни, елімізде құзыреттілік және жеке мінездемелер деңгейі базалық дағдылардан едәуір төмен [1].

Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі саласы жаңа сапалық тұрғылар арқылы кеңеюде. Ол – пәнаралық және жобалық қызмет, оқыту мен басқаруда ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану (бұдан әрі – АКТ), білім беру қажеттіліктері ерекше балаларды интеграциялау және ата-аналарды консультациялық сүйемелдеу [2]. Сондықтан базалық

дағдыларды дамыту мен әлемдік өркениетке кірігуіне қатысты қойылып отырған уақыт талабына (қоғамның жаһандануы, адам ресурстарының мобильділігі, АКТ саласындағы үлкен өзгерістер, қолжетімді және алуан түрлі ақпаратқа көшу (Интернет), БАҚ мен технологиялар ықпалының артуы, ғылымдағы инновациялар) қол жеткізу үшін білім беру мазмұнын жаңарту (күтілетін білім беру нәтижелерін нақтылау, оқытудың жаңа әдістері мен тәсілдері, объективті бағалау жүйесі, білім беру ортасын жаңарту, өмір бойы оқу, мектепті басқарудың инновациялық және ашық жүйесі) қажеттілігі туындауда.

Бұл өзгерістерге дайын болу үшін білім беру жүйесінде қарқынды жұмыстар жүргізілуде. Ал, бұл өзгерісті жүзеге асыратын педагогтер. Педагогтерді өзгерістерге дайындау, олардың кәсіби құзіреттілігін дамыту біліктілікті арттыру жүйесінің еншісі.

Бастауыш сынып мұғалім жұмысының ерекшелігіне байланысты ол бастауышта оқытылатын барлық пәннің теориялық мазмұнын жетік біліп, оны оқушыларға жеткізе алатын кәсіби құзіреттілігі болмаса, ондай мұғалімнің еңбегі нәтижелі бола алмайтындығы анық.

Дамыған елдердің оқу жүйесінде кеңінен қолданыла бастаған «құзыреттілік», «құзырет» терминдері жаңа басты бағыт ретінде біздің еліміздің білім беру жүйесіне ене бастады. Мұндай аса жауапты білім деңгейіне жету үшін оқу үдерісін соған сай ұйымдастыра білетін, мектеп оқушыларына білімді өз бетінше еңбек ете алатындай күйге жеткізе алатын, кәсіби құзыреттілігі қалыптасқан мұғалімдердің міндеті.

Мұғалімдердің біліктілігін арттыруда олардың кәсіби құзыреттілігін дамыту мәселесіне соңғы жылдары баса назар аударыла бастады. Осы орайда, психологиялық-педагогикалық әдебиеттерді талдау барысында мұғалімдердің кәсіби құзіреттілігін дамыту мәселесінің зерттелгендігі байқалады.

Мұғалімнің кәсіби құзіреттілігін дамыту туралы классикалық педагогика өкілдері И.Г.Песталоцци, А.Дистервег, Я.А.Коменский, А.С.Макаренко, қазақ ағартушылары Ы.Алтынсарин, А.Құнанбаев, Ш.Құдайбердиев, Ш.Уәлихановтың және т.б. педагогикалық мұраларында қарастырылған. Сонымен қатар, Ж.Аймауытұлы, М.Әуезов, А.Байтұрсынов, М.Дулатов, Х.Досмұхамедұлы, М.Жұмабаев, К.Жәленұлы, С.Қожанұлы, Ә.Қасымұлы, Е.Омарұлы, Т.Шонанұлы және т.б. қазақтың біртуар зиялы азаматтары да мұғалімдердің білімін көтеруіне, әдістемелік дайындығына атсалысқаны белгілі.

Елімізде бастауыш білім берудің әдіснамалық, технологиялық, дидактикалық және әдістемелік аспектілерін (Қ.Аймағамбетова, С.Р.Рахметова, Ш.Х.Құрманалина, Т.Қ.Оспанов, Ж.Т.Қайыңбаев, Г.И.Уәйісова, Ә.С.Әмірова, С.Н.Жиенбаева, Қ.Меңдаяқова және т.б.), бастауыш сынып мұғалімдерін дайындаудың тарихы мен дамуын (Р.К.Бекмағамбетова, Қ.Т.Ыбыраимжанов, Б.М.Қосанов, Ш.Майғаранова және т.б.), бастауыштағы білім интеграциясы, бастауыш сынып оқушыларының оқу әрекеттері, дүниеге көзқарасы, тәрбиесі тұрғысынан (Ә.М.Мұханбетжанова, Р.К.Төлеубекова, А.Х.Аренова және т.б.) зерттеген еңбектер бастауышта оқытуды жетілдіруге, мұғалімдерді дамытуға қосылған мол үлес болды.

Бұндан бастауыш мектептегі жеке пәндерді оқытудың әдістемелері, оқушылардың өзіндік іс-әрекетін, шығармашылығын, қызығушылығын, ынтасын, икемділігін қалыптастыру жолдары, әдістемелік ой-пікірлердің дамуы, мұғалімдердің сабақ үдерісінде инновациялық технологияларды, халықтық педагогиканы қолдануға дайындығы, ақпараттандыру, бағалау құзыреттілігін қалыптастыру және т.б. мәселелер біршама зерттелгенмен, бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби құзыреттілігін біліктілікті арттыру жүйесінде дамытудың ғылыми-педагогикалық тұрғыда негіздеу мәселесі арнайы зерттеу нысанасы болмағандығын байқауға болады.

Педагогикалық білім беру теориясына сүйене келе, мектеп тәжірибесінен және мұғалім іс-әрекетінен байқағанымыздай, бастауыш сыныптың мұғалімі әлі де болса күннен күнге жаңарып отырған білім беру міндеттерін шешуге дайын еместігін көрсетіп отыр. Бұл бастауыш сатысында берілетін білімнің негізгі саты мен жоғары сыныптарда талап етілетін білімге сай болмай отырғанын байқатады. Мұның бір себебі бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігінің жеткіліксіздігі, яғни олардың пәндерді оқытуды тек бағдарламалық материалдар беру деп түсінуі, әр пәннің мәнін ұқтырып, оны өз дәрежесінде оқытудағы мұғалімнің теориялық және әдістемелік дайындығының төмендігі.

Осы орайда, бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігін дамытуға қатысты теориялық әдебиеттер мен бастауыш сынып мұғалімдерінің біліктілігін арттырудың нақты тәжірибесін талдау барысында байқалғаны:

- қазіргі қоғам сұранысының талаптарына сай бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігінің қажеттілігі мен оны біліктілікті арттыру жүйесінде қалыптастырудың ғылыми

түрде негізделуінің жеткіліксіздігі;

- оқытудың заманау жаңа технологияларын өздері таба алатын, жаңғырту мен даму тенденцияларына сай өзінің кәсіби қызметіне рефлексивті өзгерістер енгізе алатын кәсіби құзіретті педагогтерді қалыптастырудың теориялық және ғылыми-әдістемелік жолдарының жеткіліксіздігі.

- бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігінің жеткіліксіздігі, яғни олардың пәндерді оқытуды тек бағдарламалық материалдар беру деп түсінуі, әр пәннің мәнін ұқтырып, оны өз дәрежесінде оқытудағы мұғалімнің теориялық және әдістемелік дайындығының төмендігі.

- бастауыш сынып мұғалімін дамытудың қазіргі жағдайы мен біліктілікті арттыру жүйесінде мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру мүмкіндіктерінің толық пайдаланылмауы арасында қарама-қайшылықтардың бар екендігі анықталды.

Осыдан келіп бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби құзыреттілігін дамытудың объективтік қажеттілігі мен оны іске асыру мазмұнының анықталмауы арасындағы қарама-қайшылық анық байқалады.

Бастауыш сыныптың мұғалімдерінің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруда әдіснамалық негіздерін анықтауда тұлғаға бағдарлы, әрекеттік, жүйелілік, ақпараттық, мәдениетнамалық және құзыреттілік тұғырлар басшылыққа алынды. Тұлғаға бағдарлы тұғыр педагогтің кәсіби құзыреттілігі қалыптасуында оларды өз ісінің субъектісі ретінде сезінуіне, өзіндік әлеуетін, сапаларын аша білуге және дамытуға ықпал етеді. Іс-әрекеттік тұғыр мұғалімнің іскерлігінің, жасампаздығының, қайраткерлігінің қалыптасуына түрткі болады. Жүйелілік тұғыр мұғалімнің білім мазмұнын сапалы меңгеруін, білім, білік, дағды және тәжірибесін, тұлғалық даму деңгейін сипаттайды және өз ісін жүйелі де сапалы ұйымдастыра білуіне үйретеді. Бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруда құзыреттілік тұрғыдан келу дайындықтың мазмұнын таңдауға және мақсатын белгілеуге, нәтижелі білім беруде пәндік және құзыреттіліктерді айқындауға себеп болды. Мәдениетнамалық тұғыр мұғалімнің қоғаммен, адамдармен қарым-қатынастағы мәдени қатынастардың негізі ретінде олардың адамилық, өркениеттік сапаларын дамытуға ықпал етеді. Ақпараттық тұғыр қазіргі заман талабына орай мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыруда ақпараттық сауаттылығын, ақпараттық телекоммуникативтік технологияларды қолдана білу қабілетін дамытуға себепші болады [3].

Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігін қалыптастырудың теориялық негізі біртұтас педагогикалық үдеріс, оқыту үдерісіндегі пәнаралық интеграция, құзыреттілікті қалыптастыру, инновациялық теорияларына сүйенеді.

Бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігінің ерекшелігі – көппәнділік. Оның маңызды сипаты гуманистік педагогикалық көзқарастың ерекшелігі мен мұғалімнің педагогикалық ойлауы арқылы жүзеге асатын кәсіби интегративтік білім мен дағды жүйесінде көрінетін «балаға бағыттылық» болып табылады.

Ғалымдардың пікіріне сүйене келе, «бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігі-педагогтың жеке бас сапалары мен оның психологиялық - педагогикалық және теориялық білімінің, кәсіби және дидактикалық құзыреттілігінің үйлесімділігі, тұлғалық кәсіби сапаларын үздіксіз дамыта білу қабілеті».

Аталған сапалар бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігін дамыту мазмұны арқылы жүзеге асады.

Ғылыми-педагогикалық әдебиеттерді зерделей келе бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігінің құрамындағы сапа мен қабілеттерді әдіснамалық, теориялық, әдістемелік, технологиялық негізгі төрт компоненттерге топтауға және олардың өлшемдері мен көрсеткіштері анықталды[4].

Қарастырылып отырған бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру компоненттері өзара бір-бірімен тығыз байланысты және аталған дайындықтың нақты құрылымын түзеді

Мұндағы компоненттердің алынған өлшемдер (мотивациялық, мазмұндық, үдерістік, бағалаушылық-рефлексиялық) бойынша көрсеткіштерін біз дидактикалық біліктіліктің бес компонентіне (білім, білік, дағды, тәжірибе және қабілет) сүйене отырып дамыту.

Әдіснамалық компонент бастауыш сынып мұғалімінің әдіснамалық білімге ынтасы мен қызығушылығын, әдіснамалық тұғырларды, білімдерінің мазмұндық деңгейін, оны өз тәжірибесінде қолдана білуі мен өзінің әдіснамалық білім, білік, дағды, қабілет және тәжірибесінде және өзінің әдіснамалық білім мен білігін бағалай білуінен көрінеді.

Теориялық компонент кәсіби құзыреттіліктің қалыптасуына негіз болатын теориялар мен бастауыш мектепте оқытылатын пәндердің мазмұны бағытындағы білімдер жүйесін, оларды

жүзеге асырудағы біліктілігін, дағдысы мен қабілеті және теориялық білім, біліктеріне рефлексия жасай білуімен сипатталады.

Әдістемелік компонент бастауыш білім берудің мемлекеттік стандартындағы пәндерді оқытудың әдіс-тәсілдерін білуге, өзінің кәсіби құзыреттілігін дамытуға ынтасы, дидактикалық біліктер туралы білімдер жүйесі, оларды практикада қолдана білу және әдістемелік білім, білік, дағдыларын іс-тәжірибеде қолдануын және оны бағалау деңгейінен көрінеді.

Технологиялық компонент мұғалімнің оқытуда инновациялық іс-әрекетке ұмтылуы, бастауышта қолданылатын педагогикалық технологияларды іріктей және қолдана білуі, ақпараттық, компьютерлік технологиялардан сауаттылығы, оларды оқу-тәрбие барысында қолдана білуімен және өзінің технология саласындағы сапалық қасиеттерін бағалау, рефлексия жасауымен өлшенеді.

Мұндағы сипатталған компоненттердің бірлескен қызметі ізделініп отырған кешенді сапаның бар не жоқ екендігін, мөлшерін, деңгейін көрсетеді. Әрине, кәсіби құзыреттілік сияқты күрделі мәселенің дәл мөлшерін де, деңгейін де өлшеу қиын екені белгілі.

Дегенмен, біліктілікті арттыру жүйесі негізінде бастауыш сынып мұғалімінің кәсіби құзыреттілігін дамытудың келесі педагогикалық шарттарын көрсетуге болады:

- мұғалімдердің кәсіби құзыреттілігін педагогикалық-психологиялық және әдістемелік көмек көрсету арқылы дамыту;

- теориялық және практикалық дайындықтың үздіксіздігі;

- оқу үдерісін оқытудың белсенді әдістері мен технологиялары негізінде ұйымдастыру;

- мұғалімдердің зерттеу-жобалау жұмыстарын жүргізуі арқылы дамыту;

- мұғалімдердің әдістемелік өнімдер мен жарияланымдар әзірлеулері арқылы дамыту

- оқу үдерісін оқытудың белсенді әдістері мен технологиялары негізінде ұйымдастыру және әдістемелік құралдармен, ақпараттық технологиялармен қамтамасыз ету;

Жоғарыдағы көрсетілген педагогикалық шарттар қысқа мерзімді біліктілікті арттыру курстары мен курс аралық кезеңдерде оқу бағдарламаларының келесі мазмұны арқылы жүргізіледі.

Бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби құзыреттілігін дамыту мақсатындағы біліктілікті арттыру курстарының оқу бағдарламасы инварианттық және вариативтік компоненттерден тұрады.

Инварианттық компонентте жалпы мұғалім меңгеруге тиіс: нормативтік, әдістемелік көмек, оқушылардың сабаққа ынтасын, қызығушылығын тудыра білу, оқытудың түрлі әдіс-тәсілдерін, жаңа педагогикалық және ақпараттық технологияларды қолдана білуін, оқушылармен қарым-қатынас мәдениетін, оқушылар білімін тексеруін және бағалауын, сабақтың тәрбиелік мақсатын жүзеге асыруына қажетті білімдерін дамыту болса, вариативтік компонентте бастауыш сынып мұғалімдерінің өзекті проблемаларына байланысты таңдау дәрістері мен мастер класстар ұйымдастырылады.

Берілген сипаттамалар курс аясында жүзеге асады және педагогтердің кәсіби құзыреттілігін арттыруға септігін тигізеді. Сонымен қатар педагогтердің функционалдық қарым-қатынасы құндылық-мағыналық бірлікке жету кезіндегі педагогтердің өзара әрекеттесуінің жоғары деңгейі, тыңдаушылардың уәждері мен ынталарын да қамтиды.

Сондықтан да біз курс аясында бір мәселені талқылау, оған өз көзқарасын білдіру, әріптес ойымен пікір алмасу секілді жұмыс түрлеріне көп көңіл бөлеміз. Егер, тыңдаушылар бірігіп қызмет атқарса, онда шығармашылық мүмкіндігіне жол ашылады. Сондықтан курс барысында топтық жұмыс түрлері барынша жиі ұйымдастырылады.

Бастауыш сынып мұғалімдерінің кәсіби құзыреттілігін дамытуда бүгінгі күнгі талаптарды ескере отырып жасалған біртұтас, жүйелі жұмыстардың сапалы құрылған мазмұнда жүргізілуінде және мұғалімнің өзінің ынтасы мен жігеріне, ұмтылысы мен қызығушылығына байланысты екені де анық.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2016-2019 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. – Астана, 2016.

2. Муканова С.Д. Программа международной оценки достижений учащихся PISA: вопросы и ответы. – Караганда: ФАО «НЦПК Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области, 2014. – 72 с.

3. Педагог қызметкерлердің біліктілігін арттырудың оқу бағдарламалары және оқу-тақырыптық жоспарлары. – Алматы, 2013.

4. Маркова А.К. Психологические проблемы повышения квалификации // Педагогика. – 1992. – № 9-10.

УДК 372.881

А.С.УТЕГЕНОВА

Қарағанды мемлекеттік техникалық университеті,
Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
aimjan_utegenova@mail.ru

АҚПАРАТТЫҚ ТЕХНОЛОГИЯЛАРДЫ ЖОҒАРЫ ТЕХНИКАЛЫҚ БІЛІМ БЕРУГЕ ҚОЛДАНУДЫҢ ТИІМДІ ЖОЛДАРЫ

Мақалада жоғары техникалық оқу орнында ақпараттық технологияны қолдануда кездесетін қиындықтарға талдау жасалған. Электртехниканың физикалық негіздерін мектепте жеткілікті меңгермеген оқушыларды өздігінен білім алуға дағдыландырудың мүмкіндіктері қарастырылған. Білім алудың жаңа парадигмасына сәйкес педагог оқу-танымдық үдерісті басқарып, студенттің өзіндік зерттеу жұмысына жетекшілік жасайды. Сабақта компьютерлік технологияларды осылайша тиімді қолдану оқу үдерісін оңтайландырады. Презентация мен электрондық практикум қолдану студенттердің мультимедиялық білім алуға бағдарланғану мәдениетін қалыптастырады.

Данная работа посвящена анализу проблем, возникающих при применении информационных технологий в учебном процессе в техническом вузе. В ней изложены возможности ускоренного освоения физических основ электротехники, недостаточно изученного в школе, а также способы привития навыков самообразования. В соответствии с новой образовательной парадигмой педагог как менеджер учебно-познавательного процесса руководит самостоятельной исследовательской деятельностью студента. Эффективное применение компьютерной технологии оптимизирует учебный процесс. Разработка и применение презентации и электронного практикума формируют культуру ориентации мультимедийного образования.

Hired sanctified to the analysis of problems arising up at application of information technologies in an educational process in technical institution of higher learning. Possibilities of the ускоренного mastering of physical bases of the electrical engineering, studied not enough at school, and also methods of привития of skills of self-education, are expounded in her. In accordance with a new educational paradigm teacher as a manager of educational-cognitive process manages independent research activity of student. Effective application of computer technology optimizes an educational process. Development and application of presentation and electronic practical work form the culture of orientation of multimedia education.

ТҮЙІНДІ СӨЗДЕР: ақпараттық технологиялар, ақпараттандыру құралдары, АКТ-құзыреттілік, қолданудың тиімді жолдары, электртехника, техникалық ЖОО-дағы оқу үдерісі.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: информационные технологии, средства информатизации, ИКТ-компетентность, эффективность использования, электротехника, учебный процесс в техническом вузе.

KEYWORDS: information technologies, facilities of informatization, IT-competence, efficiency of the use, electrical engineer, educational process in technical institution of higher learning.

Еліміздің тәуелсіздік жылдарындағы жетістіктеріне білім беру саласындағы үлкен жаңашылдық өзгерістерді де жатқызуға болады: балабақшадан бастап жоғары білім беру саласына дейін техникалық құралдармен, компьютерлік техникамен, қолданбалы бағдарламалық құрал-жабдықтармен, интербелсенді құрылғылармен жеткілікті деңгейде жабдыкталуда. Әрбір білім беру ошағы ғаламторға қосылып, әлемдік ақпараттық кеңістіктегі өз орнын иемденуде. Сондықтан

да заманауи білім беру үдерісінің бүгінгі жетістіктері ақпарат құралдарын барынша кеңінен, әрі қаншалықты тиімді қолдана алатындығымен тікелей байланысты. Бұл білім алушыларды дамыта оқытудың педагогикалық шарттарын өзгертуге жетелеп, технологиялық бағдарланған оқыту әдістері арқылы құзыреттілікке бағдарланған, деңгейі жоғары сапалы нәтижелерге қол жеткізуге мүмкіндік туғыза бастады [1].

Сабақта ақпараттық-коммуникациялық технологияларды (бұдан әрі – АКТ) пайдалану кезінде оқытушы өскелең ұрпақты ақпараттық әлемдегі келешек өмірге дайындайды. Мұнда педагогтың функциясы біршама өзгереді, ол білімді өз бетімен дербес игеруге білім алушыларды бағыттап отырады. Студенттің зияткерлік және этикалық қасиеттерін қалыптастыруда АКТ шешуші рөл атқара алмайды, олар тек дүниетанымдық мәселелерді шешу құралдары, ал бұл шешімдерді студент тек сауатты оқытушы көмегі арқылы таба алады. Осы жағдайда педагог ақпараттың негізгі көзі ретіндегі білімнің «таратушысы» орнына оқу үдерісінің жоспарлаушысы және жігерлі жетекшісіне айналады. Ал студент – білімді «қабылдаушы» емес, ізденіспен айналысатын зерттеуші саналады, өйткені оқу бағдарламалары дамыта оқыту технологияларының қағидаттары бойынша жасақталған. Пассивті алынған білімнің орнына, дербес өздігінен алынған білім студент үшін бағалы, әрі мағыналы болады, сондықтан АКТ пайдалану оқу - тәрбиелік мәселелерді тиімді, әрі кешенді шешуге оңтайлы.

Сабақ беру үдерісінде АКТ қолдану әдістемелік тұрғыдан айтарлықтай тиімді:

- педагогтың теориялық материалдарды баяндауы кезінде көрнекілігі жоғары демонстрациялық материалдың көрсетілуі, визуалды көрінбейтін объектілер мен адам өміріне қауіпті құбылыстарды модельдеудің мүмкіндіктері, күрделі операцияларды және т.б. автоматтандыру;
- оқу және ғылыми ақпараттарды практикалық өңдеуді қажет ететін тапсырмаларды компьютердің көмегімен шешуге үйретудің қолайлылығы;
- білім алушылардың жекелеген жұмыстарын ұйымдастыру, олардың танымдық дербестігі мен шығармашылығын дамыту;
- мультимедиялық эффекттердің есебінен компьютерге қызығушылықтың артуы білім іздестіруге деген ынтаны арттыру;
- көрнекілік-бейнелік ойлаудың, моторлық және вербалды коммуникативтік дағдылардың дамуына септігі тиетіндігі;
- ақпаратпен байланысты (іздестіру, сұрыптау, қайта өңдеу, мағыналық топтарды реттеу мен ерекшелеу, логикалық байланыстарды тұрғызу және т.б.) жұмыс дағдыларының қалыптасуы, осылардың барлығы жинақтала келе ақпараттық мәдениетті қалыптастырады.

Білім алушылардың АКТ- құзыреттілігін қалыптастыруға тиісті компьютерлік құралдардың көп жағдайда орынды қолданыла бермейтіндігін де айтып кеткен жөн. Мұнда ең алдымен әдіснамалық мәселені - ақпараттық технологияның қазіргі деңгейіне сәйкесетін білім беру үдерісінің негізгі қағидаттарын айқындап алу керек. Дәстүрлі білім беруге жасанды сипатта қосымша кіріктірілген жаңа технология әр деңгейге қатысты негізгі талаптарды қалыптастыруға тиісті жаңашыл ұстанымдарды іздестіруді қажет етеді.

Бір-бірімен үйлесе бермейтін әртүрлі бағдарламалық құрал-жабдықтардың көптеп (көбінесе таңдаудың болмауынан, яғни тендерден арзан тауарды таңдаудан және оның жылдам жеткізілетіндігінен) алынуынан туындайтын техникалық мәселе - сәйкеспеушілік ақпараттық ресурстарды алу мен таратуды қиындатады.

Материалдық жабдыкталудың шешілуінен кейін ұйымдастырушылық мәселе туындайды. Білім алудың біртұтас кеңістігін құру арқылы ашық оқу архитектурасын қалыптастыру үшін АКТ құралдары баршаға бірдей қолжетімді болуы керек.

Жаңашыл техникалық құралдарды жетік меңгеруге ниетті, әрі үнемі ізденісте болатын, бастамашыл педагог кадрларды дайындау мәселесі де өзекті: компьютерлік сауаттылығы АКТ- құзыреттілікке дейін дамуы үшін олардың біліктілігін үнемі арттыру қажет саналады. Бұл ұжым мүшелерінің дидактикалық және әдістемелік білім алуға деген сұранысын қанағаттандыратын инновациялық, шығармашылық іс-әрекеттің болуын талап етеді.

Ақпараттық технологияны жоғары техникалық оқу орнында педагогикалық тұрғыдан орынды қолдану әдістемелік мәселені шешеді: бұл іс-шаралар білім беру нәтижелеріне қойылатын заманауи нормативтік талаптарға жетуге бағытталуға тиісті.

Білім беруде ақпараттық технологияны қолдану педагогтан үлкен ыждағаттылық пен шеберлікті талап етеді. АКТ құралдарының көмегімен практикаға бағдарланған білім беруге ниеттенген педагог сабақты жоспарлау барысында дайындауға тиісті:

- алдағы сабақтың тақырыпты зерделеудегі рөлі мен орнын, оның алдағы және кейінгі сабақтармен байланыстарын анықтау;
- білім алушылардың психологиялық және жас ерекшеліктері ескерілген мақсат пен міндеттерді жасақтау;
- сабақ барысында білім алушылар қол жеткізуге тиісті нәтижелерді жоспарлау;
- сабақтағы әрбір мақсаттың орындалу деңгейін тексеру және бағалау тәсілдерін нақтылау;

- осы тақырыпқа қатысты білім беретін оқулықты, әдістемелік құралдарды, электрондық өнімдерді зерделеу;

- білім алудың қолайлы іс-әрекетін ықпалдастырушы тиімді оқыту әдістерін таңдау;
- практикаға бағдарланған іс-әрекетті ұйымдастырудың түрлері мен тәсілдерін таңдау;
- сабаққа қажетті оқу материалы мазмұнының ең аз мөлшерін сұрыптайды, оны өткізудің формасын (компьютерлік дәріс, семинар, практикум, компьютерлік зертханалық жұмыс және т.б.), оқушы жастардың негізгі оқу іс-әрекетінің түрін таңдап алады.

Ақпараттық технологиялар жоғары техникалық жоғары оқу орнында да кеңінен қолданыс табуда. Электртехника пәнінің заманауи талаптарға сай оқу сабағы өскелең тұлға санасының қалыптасуына, адами құндылықтарды бағалауына, қазіргі заманның бүкіл сын-тегеуріндеріне ықпал етеді. Осылайша студенттің компьютерлік технологияларды қолдануы оның ақпаратпен жұмыс істеу мәдениетін қалыптастырады, яғни білімі мен машықтарын дамытады. Студенттер ақпаратты қарқынды визуалды қатар көмегімен динамикалық сипатта қабылдағанды ұнатады. Қазіргі кезде білім беру үдерісі мультимедиялық білім беруге бағдарланған. Кең ауқымда «мультимедиа» термині пайдаланушыға тиімді болу мақсатында әртүрлі бағдарламалық және техникалық құралдарды пайдаланатын АКТ кешенін білдіреді. Осы құралдарды сауатты қолдану заманауи сабақтың ресурстарын дамытады және оқу үдерісін оңтайландырады. Электртехника сабақтарында студенттердің танымдық белсенділігін арттыру құралы ретінде АКТ жұмысының әртүрлі формаларын қолдануға болады. Бұл электртехниканың медиатекасындағы дайын бағдарламаларды пайдалануға, меншікті оқыту ресурстарды жасауға, Интернет торабында жұмыс істеуге мүмкіндік береді.

Мемлекеттік білім беру стандарттарына сай құралған бағдарламалардың артықшылықтары айтарлықтай. Тіпті қолда бар электронды ресурстарды сабақта немесе сабақтың бір кезеңінде қолдануға болады. Осылайша, тұтас тақырыптарды оқуға немесе бағдарламадан керек фрагменттерін алып, оларға сабақ бойында нұсқаулар ғана беріп отыру жеткілікті [2].

Оқыту бағдарламалары және электрондық оқулықтарды пайдалану арқылы сабақты құру одан басқа да мүмкіндіктер туғызуымен құнды:

- жаңа материалды баяндау кезінде - ақпараттық білімді (демонстрациялық-энциклопедиялық және PowerPoint презентация бағдарламасымен) визуалдау;
- баяндалған материалды (тренинг - әртүрлі оқытушы бағдарламалармен) бекіту;
- бақылау және тексеру (тестілеу, тексеруші бағдарламалармен бағалау) жүйесін қолдану;
- студенттердің өзіндік жұмысын (энциклопедиялармен, оқытушы және дамытушы бағдарламалармен және т.б.) ұйымдастыру;
- студенттердің нақты қабілеттілігін (зейінін, жадын, шығармашылықпен ойлауын) жаттықтыру.

Оқытушының оқытудың жаңа технологиясын жасақтауы бір жағынан оның шығармашылық белсенділігін арттырады, екіншіден – технологиялық және әдістемелік дайындығын жоғары деңгейге көтеруге итермелейді. Кері байланыс болуына байланысты оқытудың компьютерлік формасы кезінде оқыту үдерісінде өзіндік бақылау сипаты едәуір өзгереді.

Көрнекіліктің жоғары деңгейлі болуынан студенттердің қызығушылығы артады, көптеген үдерістерді, сұлбелерді, модельдерді мағыналы түсіне бастайды. Осы тұста дамыған абстрактілі ойлану және кеңістіктік елестетудің маңызы өте зор екендігін мойындау қиын емес.

Меншікті оқыту ресурстарын жасау үшін оқу бағдарламалық құралдардың дидактикалық материалын талдап, олардың тиімділігін бағалап, материалды білім алушы үшін көрнекті және қолайлы түрде жинақтау керек. Бірінші кезекте презентация жасақталады. Ақпараттың үлкен көлемін құрылымдау PowerPoint бағдарламасы көмегімен орындалады.

Сабақтағы кез-келген визуалды ақпаратты қолдану оңтайлы эффект береді: кейбір сабақтарда кестелері бар бірнеше плакат немесе ғалымдардың суреттерін көрсету жеткілікті. Мұндайда презентацияны слайдтар реттілігі түрінде дайындау ыңғайсыз. Өйткені оқыту құралдары мазмұнды игеруге қажетті құрал ретінде ғана маңызды. Осындай презентацияны қолдану оқыту субъектілерінің барлығы үшін де үйреншікті және ыңғайлы деп есептеледі.

Егер сабақта бірнеше көрнекілік құралдар кешенді пайдаланылып, бірақ ондағы кестелер, сұлбелер, суреттер ескірген болса немесе оқытушының ойынан шықпаса, онда презентация бұл қиындықтың барлығын алмастыра алады. Бұл қисынды, себебі ешкім назарын техникалық үзілістерге (плакатты ілу, кодоскопты, бейнемагнитофонды қосу және т.б.) аудармайды, бұл назарды мазмұнға жұмылдыруға мүмкіндік береді [3].

Презентацияларды білім алушылардың өздері де жасай алады. Ортақ келісіммен тағайындалған ережеге сай слайд 2-3 суреттен тұратын болса, мәтін ықшамды берілсе, негізгі мәтінді нұсқауға орналастыруға болады. Рәсімдеу студенттің өз қалауымен орындалғаны жөн, бірақ оқытушымен стиль жайында алдын ала келісілуі мүмкін. Бұл талаптар қатаң болмай, студенттің қиялын шектемеу үшін тек ұсыныстар түрінде айтылады [4].

Мұнда студенттер компьютермен жұмыс істеуді игереді, ең бастысы таңдау жасауға, өз

ойын бақылауға үйренеді. Олар тапсыратын баяндама мен реферат әдетте уақыт тапшылығынан сабақта оқылмайды. Ал презентацияны сабаққа қолдануға немесе үй жұмысын тапсыру кезіндегі визуалды қатар ретінде көрсетуге болады.

Үй тапсырмалары ретінде пәнге қатысты кескіндемелер, анимациялар банкін жасау тапсырылады. Мұндай банкті жинақтау – айтарлықтай қиындық келтіретін үдеріс және бұл жерде білім алушылар ең бірінші көмекшілер.

Қазіргі уақытта шебер маман емес педагогтың өзіне электронды оқулықтар жасауға мүмкіндік беретін тәсілдемелер көп мөлшерде, бір жағынан Windows жүйесінің үйреншікті стандартты интерфейсы бар, ал екінші жағынан сабақтың талабына сәйкес келетін оқу материалдарын жасауға мүмкіндік береді.

Электртехника пәнінің бағдарламасы бойынша есептік сипаттағы тәжірибелік жұмыстар көп мөлшерде орындалады. Студенттердің жеткіліксіз математикалық дайындығы, білімдегі олқылықтарға әкелетін сабаққа келмей қалуы, сонымен бірге тәжірибелік сабақтарға қатыспау олардың артта қалуына әкеледі. Үлгермеушілікті болдырмау мақсатында стандартты үлгідегі нұсқаушы карталар ұсынылады, онда әр нұсқадағы жеке бастапқы мәліметтер кестесі және тапсырмаларды шешудің толық талдауы берілген. Бұл жұмыстық дәптер 100 беттік мәтіннен тұрады, ал одан тартымды саналатын электртехниканың электронды практикумы материалды жедел меңгеруге тиімді. Осы ақпараттық ресурстарды тек сабақта ғана емес, үй жағдайында да пайдалану ыңғайлы. Бұл оны сырттай оқытындарға бақылау жұмыстарын орындатуға және емтиханға дайындалуға көмек ретінде ұсынуға болатындығымен де бағалы.

Электртехниканың электронды практикумының мазмұнын жинақтап дайындау, оны бірізділікпен құрылымдау мен рәсімдеу оқытушының кәсіби құзыреттілігінің қалыптасуына жетелейді:

- бұл сондай-ақ оқытуда мотивацияны көтереді;
- ойланудың ғылыми стилін дамытатын - ойланудың көрнекілік-эвристикалық құраушысын қалыптастырады;
- оқытушының үйретушілік іс-әрекетін студенттің өздігінен танымдық белсенділік танытуына ауыстырады;
- сабақта өзіндік және тәжірибелік жұмыстарды ұйымдастырады;
- білім сапасын көтеруге ықпал ететін ақпараттың әртүрлі формада берілуін қамтамасыз етеді;
- жаңа әлеуметтік қарым-қатынастарды дамытады;
- студенттердің ақпараттық құзіреттілігін жетілдіре түседі;
- әлемді танып-білудің жаңа нұсқаларын қалыптастырады;
- ақыл ой-өрісті барынша кеңейтеді;
- зерттеушілік машықтарды қалыптастырады;
- үлгермейтін студенттердің санын біршама азайтады.

Осылайша оқу үдерісінде ақпараттық құзырлылықты табысты жүзеге асыру үшін мынадай бірнеше шарттарды орындау керек деп ойлаймын:

- білім беру ұйымын соңғы үлгідегі компьютерлік техниканың жеткілікті мөлшерімен, дамыған желілік инфрақұрылымымен қамтамасыз ету;
- оқу үдерісінде қолдануға қолайлы бағдарламаны, стандарттық әдістеме мен оқу құралдарын жасақтауға, практикаға бағдарланған білім берудің мақсатын айқындау мен мазмұнды анықтауға жетелейтін әдіснаманы қалыптастыру;
- педагогтың ақпараттық технология саласындағы үздіксіз шығармашылық дамуын ынталандыратын және әрбір педагогтың өзінің кәсіби сұранысын қанағаттандыратын біліктілік арттырудағы вариативтік білім беру кеңістігін қалыптастыру;
- компьютерлік құралдарды білім беруде қолданудың тиімділік әдістемесін және сапалық бағалануын жасақтау.

Компьютерлік технологияны білім беруге қолданудың аталған барлық кешенді шарттары орындалған жағдайда дәстүрлі білім беруде мүмкін болмаған жетістіктерге жол ашылады. Ақпараттық технологияны жетік меңгерген педагог өзінің кәсіби шеберлігін толығырақ жүзеге асыра алатын болады.

ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ

1. Лебедев О.Е. Компетентностный подход в образовании // Школьные технологии.— М., 2015.— №5.
2. Беляев М.И., Григорьев С.Г. и др. Теория и практика создания образовательных электронных изданий. — М.: Изд-во РУДН, — 2009. — 241 с.
3. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. // Под ред.Е.С. Полат. — М.: Академия, 2009.
4. Сергеева Т. Новые информационные технологии и содержание обучения. Информатика и образование. — М., 2008. — №1. — С.3-10.

ОБ УЧАСТИИ В ЛЕТНЕЙ МЕТОДОЛОГИЧЕСКОЙ ШКОЛЕ ПО ПРОБЛЕМАМ РАЗВИТИЯ ОБРАЗОВАНИЯ В КОНТЕКСТЕ СТАНОВЛЕНИЯ БУДУЩЕЙ ОБЩЕЧЕЛОВЕЧЕСКОЙ ЦИВИЛИЗАЦИИ

С 26 июля по 5 августа 2016 года директор филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области Муканова С.Д. и старший преподаватель кафедры управления и качества образования Бигельдинова Б.Н. стали участниками II летней методологической школы по вопросам развития образования, проходившей в Республика Армения. Участие в работе Школы стало возможным в рамках Меморандума о сотрудничестве, подписанного в мае 2016 г. Институтом повышения квалификации педагогических работников Карагандинской области и лабораторией общей методологии и педагогических инноваций при Армянском государственном педагогическом университете им. Хачатура Абовяна.

Цель работы Школы – повышение профессиональной компетенции работников образования по проблемам развития образования в контексте становления будущей общечеловеческой цивилизации.

Школа проводилась в Республике Армении и была организована при поддержке Министерства образования и науки РА, Армянской ассоциацией «Педагогическая инициатива» организации образования и Фонда «Благочестивое поколение».

Участниками стали работники Министерства образования и науки РА, Национального центра тестирования, Государственного комитета по науке МОН РА, депутат парламента РА и другие работники образования.

Программа работы Школы состояла из пленарных заседаний (обзорные лекции), работы секций по выбору участников, встреч, экскурсий по историческим местам Армении. Участники Школы были вовлечены в культурные и спортивные мероприятия.

Фото 1. – Б.Бигельдинова, С.Муканова, С.Арутюнян, М. Мкртчян (слева на право).

Фото 2. – Встреча в Армянском государственном педагогическом университете им. Хачатура Абовяна.

Кроме освоения проблемных вопросов развития образования, вторая важная задача Школы – научиться организовывать собственную деятельность по повышению квалификации. Для этого каждый участник в первый день работы составил индивидуальную программу развития. В последующие дни каждым участником был определен маршрут собственного продвижения. Через Табло учёта отслеживались результаты роста «ученика», вместе с другими участниками обсуждал возникающие трудности, определял успешность работы и корректировал собственные действия.

Рабочий день начинался с составления каждым участником плана своих действий на предстоящие несколько часов занятий и вечером заканчивался рефлексией успехов и неудач в постоянных малых группах.

Интерес вызвали доклады С.Мукановой, д.п.н. по теме «Основные направления развития образования Республики Казахстан», С.Арутюнян, д.п.н. – Преобразования в сфере науки и техники РА, М.Мкртчян, д.п.н. – Проблемы реализации 12-летнего образования в Республике Армении, Б.Бигельдиновой – История становления коллективного способа обучения в Казахстане. (фото1)

В рамках индивидуальной программы казахстанских участников состоялось посещение Армянского государственного педагогического университета им.Хачатура Абовяна. Ректор старейшего педагогического высшего учебного заведения страны Рубен Мирзаханян, доктор исторических наук, профессор, активно проводит политику интеграции инноваций в систему отечественного образования. Большой упор в стандарте обучения студентов делается на практическую подготовку их к работе в классе. В университете эффективно действует Лаборатория общей методологии и педагогических инноваций, разработаны программы совместной работы с Национальным институтом образования по повышению квалификации учителей. (фото 2)

Фото 3. – Норайр Гукасян, директор Национального института образования Министерства образования и науки Республики Армения и С. Муканова, директор филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области

Состоялся обмен опытом подготовки сельских учителей к работе в условиях изменений, внедрения дистанционных технологий обучения слушателей.

Также состоялась встреча с директором Национального института образования Министерства образования и науки Республики Армения. Норайр Гукасян рассказал о целях работы организации, познакомил с задачами структурных подразделений по разработке стандартов и программ образования, экспертизе учебников, повышению квалификации учителей и др. (фото 3)

Во встрече приняла участие Лилия Баласанян, главный специалист Управления школ Министерства образования и науки Республики Армения.

Армянские коллеги заинтересовались новым форматом повышения квалификации в Казахстане, возможностями, предоставляемыми государством учителя для их профессионального роста.

Участники встречи согласились о дальнейшем развитии двухсторонних связей в вопросах повышения квалификации учителей.

Для нас Школа стала новой интенсивной формой организации повышения квалификации, в основе деятельности которой индивидуальные образовательные программы, составленные самими участниками.

Участие в работе Школы вызвала много положительных эмоций, чувство усталости, но глубокой удовлетворенности. Дни пролетели незаметно!

Бигельдинова Б.Н., ст. преподаватель кафедры УиКО
ФАО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области

Қымбатты ұстаз!

British Council – Біріккен Корольдіктің мәдени қатынастарды дамытумен айналысатын жетекші халықаралық ұйымы. Мәдени қатынастар – халықаралық қатынастардың адамдар арасындағы байланысты дамытуды көздейтін құрамдас бөлігі, сондықтан олар мемлекетаралық қатынастарды толықтырады. British Council әрекеті қауіпсіз әрі өркендеген әлемді құру үшін Ұлыбритания мен басқа елдердің арасындағы сенім мен түсіністікті нығайтуға бағытталады. Өз жұмысының ауқымы мен әсері жағынан олар мәдени қатынастар саласындағы жетекші ұйым болып табылады.

Адамдарды біріктіру үшін және Ұлыбританиямен ынтымақтастыққа жаңа серіктестер тарту үшін Ұлыбританияның мәдени дәулетінің ең үздігін – ағылшын тілін, өнері мен білімін пайдаланамыз. British Council-дің 110 елдегі 191 офісінде жұмыс істейтін 7 мыңнан астам қызметкері бар.

British Council Қазақстанда 1994 жылдан бері жұмыс істеп келеді және Ұлыбритания мен Қазақстанның арасындағы екіжақты қатынастардың маңызды бөлігі болып табылады. Өз жұмысында ағылшын тілі машықтарын дамытуға, емтихан қабылдау қызметтерін ұсынуға, арнайы орта және жоғары оқу орындарының әлеуетін арттыруға және Қазақстан мен Ұлыбританияның арасында өнер саласындағы серіктестік байланыстарды нығайтуға аса мән береді.

Learn English Print – бұл ағылшын тілін үйренгісі келетін адамдарға арналған қызықты әрі білім беретін мақалалар мен жаттығулардың сериясы.

Дорогой учитель!

British Council – это ведущая международная организация Соединенного Королевства, занимающаяся развитием культурных отношений, которые в свою очередь являются компонентом международных отношений и сфокусированы на развитии связей между людьми, дополняя межгосударственные отношения.

Деятельность British Council направлена на укрепление доверия и понимания между Великобританией и другими странами для создания безопасного и процветающего мира.

В плане масштаба и воздействия их работы является ведущей организацией в области культурных отношений.

Английский язык, искусство и образование являются лучшими из культурного достояния Великобритании для объединения людей и привлечения новых партнеров для сотрудничества. British Council имеет более 7 000 сотрудников, работающих в 191 офисе в 110 странах.

British Council работает в Казахстане с 1994 года и является важной частью двухсторонних отношений между Великобританией и Казахстаном. В своей работе British Council делает упор на развитие навыков английского языка, предоставление экзаменационных услуг, повышение потенциала средне-специальных и высших учебных заведений и содействие укреплению партнерских связей между Казахстаном и Великобританией в области искусства.

Learn English Print – это серия интересных и образовательных статей и упражнений для тех, кто желает изучать английский язык.

Dear Teacher!

The British Council is the United Kingdom's international organization for cultural relations. Cultural relations is a component of international relations which focuses on developing people-to-people links and complements government-to-people and government-to-government contact.

We build trust and understanding for the UK to create a safer and more prosperous world. In terms of our reach and impact, we are the world's leading cultural relations organization.

We use English, Arts, and Education and Society – the best of the UK's great cultural assets – to bring people together and to attract partners to working with the UK. The British Council has over 7,000 staff working in 191 offices in 110 countries and territories.

The British Council has been working in Kazakhstan since 1994 and is an integral and important part of the UK's bilateral relationship with Kazakhstan. We focus on developing English language skills, providing internationally recognized examinations, increasing the capacity of vocational and higher education institutions and contributing to UK and Kazakhstani partnerships and collaboration with arts.

Learn English Print is a collection of entertaining and educational articles and exercises for people who are learning English.

LearnEnglish Kids

TONGUE TWISTERS

Tongue twisters are difficult to say.
How fast can you say it without making any mistakes?

**If two witches
were watching two
watches, which
witch would watch
which watch?**

You can play this game and more online at:
www.britishcouncil.org/learnenglishkids

Reading skills practice: At the restaurant

Look at the menu and do the exercises to practise your reading skills.

Preparation

Match the words or phrases.

1. mushroom	2. fruit cake	3. ice cream
4. cheese burger	5. coffee	6. salad
7. seafood	8. pizza	9. curry
10. macaroni cheese	11. tea	12. chicken

a. чизбургер	b. тауық еті	c. кофе
a. чизбургер	b. курица	c. кофе
d. карри	e. жеміс бөліші	f. балмұздақ
d. карри	e. фруктовый пирог	f. мороженое
g. ірімшік қосылған макарон	h. санырауқұлақ	i. пицца
g. макарони с сыром	h. грибы	i. пицца
j. салат	k. теңіз өнімдері	l. шай
j. салат	k. морепродукты	l. чай

1. Check your understanding: grouping

Write the foods in the correct group.

water	macaroni cheese	custard	fruit cake	fish pie	coffee
ice cream	cheese burger	tea	apple juice	banana cake	seafood salad

Main courses	Desserts	Drinks

2. Check your understanding: true or false

Circle *True* or *False* for these sentences.

1. You can eat salad in this restaurant.	True	False
2. This restaurant sells seafood.	True	False
3. There are four different types of pizza.	True	False
4. They don't have desserts in this restaurant.	True	False
5. The water is free in this restaurant.	True	False

Discussion

What food do you like on this menu?

MAIN COURSES

CHEESE BURGER..... \$4.39
DOUBLE CHEESE BURGER..... \$4.99
CHICKEN CURRY WITH RICE... \$3.99
MACARONI CHEESE..... \$4.19
SEAFOOD SALAD..... \$4.49
EGG SALAD..... \$3.99
FISH AND MUSHROOM PIE..... \$4.69

PIZZA

CHICKEN PIZZA..... \$4.55

DESSERTS

ICE CREAM..... \$1.99
(VANILLA, CHOCOLATE, STRAWBERRY)
BANANA CAKE..... \$2.39
FRUIT CAKE..... \$2.29

FRUIT

APPLE..... \$0.59
ORANGE..... \$0.59
BANANA..... \$0.69
PEAR..... \$0.69
MIXED FRUITS. \$1.29
(3 FRUITS)

DRINKS

TEA..... \$0.59
ORANGE JUICE..... \$0.99
APPLE JUICE..... \$0.99
COFFEE..... \$0.59
WATER..... \$0.49

1. True; 2. True; 3. True; 4. False; 5. False
2. Check your understanding: true or false

fish pie	fruit cake	water
macaroni cheese	banana cake	apple juice
seafood salad	custard	coffee
cheese burger	ice cream	tea
Desserts	Drinks	

Check your understanding: grouping

1. h; 2. e; 3. f; 4. a; 5. c; 6. j; 7. k; 8. i; 9. d; 10. g; 11. i; 12. b

Answers
Preparation

Don't rest on your laurels

Have you ever heard the saying 'don't rest on your laurels'? Referring to the ancient 'laurel wreath' victory symbol, it suggests that you shouldn't be so satisfied with your achievements that you no longer try to improve.

If there was one person to whom this saying could never be applied, it would be **Mike Perham**. Born in 1992 in Hertfordshire, England, Mike was just fourteen when he became the youngest person to sail across the Atlantic Ocean. Achievement enough, you might think, but not for Mike. At the age of seventeen he became the youngest person

to sail single-handed around the world in a gruelling nine-month voyage.

Mike is now nineteen, and still he is striving to break new records and push himself further. For his next adventure, he plans to fly solo around the world, making him the first person of any age to both sail and fly around the globe.

Mike wants his achievements to inspire young people to make their lives count. Since his adventures, he has travelled widely, speaking in schools and youth clubs in the UK, Hong Kong and Australia on the theme of 'Live the Dream'.

Fascinating facts

- Mike started sailing when he was seven.
- His trans-Atlantic crossing began at Gibraltar and ended in Antigua.
- His round-the-world yacht was called *TotallyMoney.com*.

Activity 1

Comprehension

Put these events in the correct order, starting with the earliest.

1. Mike sailed from Gibraltar to Antigua.
2. Mike learnt to sail.
3. Mike delivered speeches in many countries.
4. Mike sailed around the globe.

Activity 2

True or False

1. Mike's father went with him on his trips.
2. Mike's round-the-world trip was very difficult.
3. Mike wants to be a role model for young people.
4. Mike works in a youth club.

Activity 3

Vocabulary

Which of these adjectives could be used to describe Mike?

a) brave	b) lazy
c) independent	d) resilient
e) elderly	f) sporty
g) timid	h) adventurous
i) ambitious	j) shy

Word of the day:

Solo (adj), from Italian.

To do something *solo* means to do it alone. Mike is planning a *solo* flight around the world.

Fun Corner

Rearrange the letters to find Mike's motto.

EVIL
 HET
 REMAD

Solutions

Activity 1: 2, 1, 4, 3
 Activity 2: F, T, F
 Activity 3: a), c), d), f), h), i)
 Fun Corner: Live the dream

Абдықалықов Қожанасыриден	п.ғ.к., «Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ басқару және білім сапасы кафедрасының аға оқытушысы
Абзалбек Лаура Сапаровна	«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ «Тәрбие және тұлғаны әлеуметтендіру» кафедрасының аға оқытушысы
Акульбекова Нурбахыт Заркешевна	«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ «Тәрбие және тұлғаны әлеуметтендіру» кафедрасының аға оқытушысы
Әкімбаев Бақытжан Әбдіқадырұлы	«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Оңтүстік Қазақстан облысы бойынша ПҚ БАИ «ЖФ(Г) ПЖИТОӘ» кафедрасының аға оқытушысы, Шымкент қ., Қазақстан Республикасы
Бигельдинова Бакытжан Нағизхановна	«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ «Басқару және білім сапасы» кафедрасының аға оқытушысы
Владимирова Галина Евгеньевна	«Н.Ф. Катанов атындағы Хакас мемлекеттік университеті» магистранты, Абакан қ., Хакасия Республикасы (Ресей Федерациясы)
Деревянкин Алексей Викторович	«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Солтүстік Қазақстан облысы бойынша ПҚ БАИ ақпараттық технологиялар бөлімінің басшысы, Петропавл қ. Қазақстан Республикасы
Дзюба Ирина Александровна	Ф.-м.ғ.к., доцент, «Дипломнан кейінгі білім беру академиясы» оқу жұмысы бойынша проректоры, Минск қ., Беларусь Республикасы
Есентуреева Гүлмира Джумановна	А.ш.ғ.к., «Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Оңтүстік Қазақстан облысы бойынша ПҚ БАИ «ЖФ(Г) ПЖИТОӘ» кафедрасының аға оқытушысы, Шымкент қ., Қазақстан Республикасы
Жанул Асан Мухамбетрахымұлы	Физика магистрі, №8 гимназияның физика мұғалімі, Жезқазған қ. Қазақстан Республикасы
Ибрагимов Гүльнара Каиржановна	«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ инновациялық дамуды әдістемелік қамтамасыз ету бөлімінің басшысы
Капран Анна Сергеевна	Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университетінің магистранты, Алматы қ., Қазақстан Республикасы
Крекешева Жанар Калиуллаевна	«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ академиялық бөлімінің жетекші маманы
Қосыбаева Умітжан Аманкелдықызы	П.ғ.к., доцент, Е.А.Бөкетов атындағы Қарағанды мемлекеттік университеті, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
Магавьянова Карина Самаловна	Томск мемлекеттік педагогикалық университетінің психология, қоғаммен байланыс, жарнама факультетінің магистранты, Ресей Федерациясы
Мамерханова Жанат Мухамедхановна	П.ғ.к., «Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ «Басқару және білім сапасы» кафедрасының аға оқытушысы
Мамытова Әйгерім Ермаханқызы	Е.А.Бөкетов атындағы ат.ҚарМУ-дың магистранті, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
Мустафина Айгүль Сергеевна	«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Солтүстік Қазақстан облысы бойынша ПҚ БАИ мониторинг және талдау бөлімінің басшысы, Петропавл қ. Қазақстан Республикасы
Новопашина Светлана Александровна	Н.Ф. Катанов атындағы Хакас мемлекеттік университетінің магистранты, Абакан қ., Хакасия Республикасы (Ресей Федерациясы)
Пучковская Татьяна Олеговна	П.ғ.к., доцент, Минск білім беруді дамыту қалалық институтының «Білім берудегі ақпараттық технологиялар» кафедрасының меңгерушісі, Минск қ., Беларусь Республикасы
Сулейменов Муратбек Балтинович	«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ «Тәрбие және тұлғаны әлеуметтендіру» кафедрасының аға оқытушысы
Сыздыкова Асемгүл Ибрагимовна	«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ «Басқару және білім сапасы» кафедрасының аға оқытушысы
Утегенова Айымжан Сарсембаевна	Х.ғ.к., Қарағанды мемлекеттік техникалық университетінің «Энергетика» кафедрасының аға оқытушысы
Филинова Наталья Анатольевна	«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ «Басқару және білім сапасы» кафедрасының аға оқытушысы
Шадетова Алтынгүл Кенесқызы	«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ «Мектепке дейінгі тәрбие және бастауыш білім беру кафедрасының аға оқытушысы
Шегирова Дамели Какимовна	Е.А.Бөкетов ат. ҚарМУ-дың аға оқытушы, Қарағанды қ., Қазақстан Республикасы
Ташетова Салтанат Садыковна	«Өрлеу» БАҰО» АҚ филиалы Қарағанды облысы бойынша ПҚ БАИ «Басқару және білім сапасы» кафедрасының аға оқытушысы

Абдикалыков Кожанасиридин	к.п.н., старший преподаватель кафедры управления и качества образования филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Абзалбек Лаура Сапаровна	Старший преподаватель кафедры воспитания и социализации личности филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Акульбекова Нурбахыт Заркешевна	Старший преподаватель кафедры воспитания и социализации личности филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Әкімбаев Бақытжан Әбдіқадырулы	Старший преподаватель кафедры «МПЕН(Г)ДиИТ» филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Южно-Казахстанской области, г. Шымкент, Республика Казахстан
Бигельдинова Бакытжан Нағизхановна	Старший преподаватель кафедры управления и качества образования филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Владимирова Галина Евгеньевна	Магистрант ФГБОУ ВПО «Хакасский государственный университет им. Н.Ф. Катанова», г. Абакан, Республика Хакасия (Российская Федерация)
Деревянкин Алексей Викторович	Начальник отдела информационных технологий ФАО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Северо-Казахстанской области, г. Петропавловск, Республика Казахстан
Дзюба Ирина Александровна	К.ф.-м.н., доцент, проректор по учебной работе ГУО «Академия последипломного образования», г. Минск, Республика Беларусь
Есентуреева Гүлмира Джумановна	К.с.-х.н., старший преподаватель кафедры «МПЕН(Г)ДиИТ» ФАО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Южно-Казахстанской области, г. Шымкент, Республика Казахстан
Жанул Асан Мухамбетрахымұлы	Магистр физики, учитель физики гимназии №8, г. Жезказган, Республика Казахстан
Ибрагимова Гүлнара Каиржановна	Начальник отдела методического обеспечения инновационного развития филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Капран Анна Сергеевна	Магистрант Казахского Национального университета имени Аль-Фараби, г. Алматы, Республика Казахстан
Крекешева Жанар Калиуллаевна	Ведущий специалист академического отдела филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Қосыбаева Умітжан Аманкелдықызы	К.п.н., доцент Карагандинского государственного университета им. Е.А. Букетова, г. Караганда, Республика Казахстан
Магавьянова Карина Самаловна	Магистрант факультета психологии, связей с общественностью, рекламы Томского государственного педагогического университета, г. Томск, Российская Федерация
Мамерханова Жанат Мухамедхановна	К.п.н., старший преподаватель кафедры управления и качества образования ФАО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Мамытова Әйгерім Ермаханқызы	магистрант КарГУ им. Е.А.Букетова. г. Караганда, Республика Казахстан
Мустафина Айгуль Сергеевна	Начальник отдела мониторинга и анализа филиала АО «НЦПК «Өрлеу» «ИПК ПР по СКО», г. Петропавловск, Республика Казахстан
Новопашина Светлана Александровна	Магистрант Хакасского государственного университета им. Н.Ф. Катанова г.Абакан, Республика Хакасия, Российская Федерация
Пучковская Татьяна Олеговна	К.п.н., доцент, зав.кафедрой информационных технологий в образовании ГУО «Минский городской институт развития образования», г. Минск, Республика Беларусь
Сүлейменов Муратбек Балтинович	Старший преподаватель кафедры воспитания и социализации личности филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Сыздыкова Асемгүл Ибрагимовна	Старший преподаватель кафедры управления и качества образования филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Ташетова Салтанат Садыковна	Старший преподаватель кафедры управления и качества образования филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Утегенова Айымжан Сарсембаевна	К.х.н., старший преподаватель кафедры «Энергетика» Карагандинского государственного технического университета
Филинова Наталья Анатольевна	Старший преподаватель кафедры управления и качества образования филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Шадетова Алтынгул Кенесовна	Старший преподаватель кафедры дошкольного воспитания и начального обучения филиала АО «НЦПК «Өрлеу» ИПК ПР по Карагандинской области
Шегирова Дамели Какимовна	Старший преподаватель Карагандинского государственного университета им. Е.А. Букетова, г. Караганда, Республика Казахстан